

MATERIAŁY Z OKRESU 1717 – 1729 DO DZIEJÓW HUT SZKLANYCH POD LUBACZOWEM, NALEŻĄCYCH DO RODU SIENIAWSKICH (część 2)

Pomieszczony w aneksie tego opracowania wybór fragmentów rękopiśmiennych dotyczących hut szklanych na terenie starostwa lubaczowskiego stanowi uzupełnienie dwóch dokumentów opublikowanych w poprzednim zeszycie Studiów Wilanowskich, w tym najcenniejszego źródła bezpośredniego, jakim jest odnaleziony rejestr systematycznie prowadzony w latach 1718 – 1726 w pierwszej magnackiej manufakturze szkła kryształowego, Hucie Kryształowej pod Lubaczowem¹.

Huta „prosta” – płazowska

Znacznie mniej materiału archiwalnego wiąże się z funkcjonującą od 1713 w pobliżu Płazowa² hutą „prostą”, nazywaną również płazowską. Nie jest także możliwe wskazanie konkretnych wyrobów, które można by z nią powiązać, gdyż jej nastawiona na dochodowość produkcja ogranicza się do szkła taflowego i pozbawionych dekoracji, popularnych naczyń *ordynaryjnych*, nie wyróżniających się od innych, masowo wykonywanych w tego typu hutach. Potwierdzenie, że ta funkcjonująca w do-

brach wytwórnia szkła mogła stanowić wsparcie dla nowo organizowanej, znajdujemy w informacji z 1717 o kontakcie Fremela z dzierżawcą huty płazowskiej, czy w udokumentowanym fakcie zapłaty przez Mokejną w 1720 za przygotowany tu potaż, którego własne zasoby w Hucie Kryształowej muszą być najwyraźniej w tym czasie nie wystarczające.

W 1717 za hutę „prostą” odpowiada Łukasz Borowski, w 1718 płacąc rocznie do skarbu hetmana Sieniawskiego kwotę 700 zł z jej arendy, a dwa lata później 800 zł. Od 1721 rozliczenia obejmują łącznie hutę płazowską (wzmiankowaną również czasem jako *Huta Rozaniecka*) i Rudę Różaniecką z należnością podwyższoną do 2600 zł, a w latach 1723 – 1724 kontrakt tego dzierżawcy opiewa na 2800 zł. Oba te ośrodki były zapewne położone w niewielkiej odległości od siebie, a ówczesną lokalizację huty „prostej” należałoby łączyć z terenami nad Tanwią w Puszczy Solskiej, na północ od Płazowa i Rudy Różanieckiej. Jej miejsce posadowienia sugerują obecne w ziemi pozostałości wysypiska hucińskiego –

¹ w aneksach zamieściłam tylko te wypisy, do których dotarłam w czasie kwerendy w latach 1998 – 2000 (ich omówieniem jest niniejsza publikacja oraz pierwsza jej część w XIII zeszycie Studiów Wilanowskich, Warszawa 2002, s. 27 – 92). Niektóre z dokumentów trafiły wówczas do moich rąk w postaci kserokopii wybranych stron. Przeglądając w późniejszym czasie całość materiału o konkretnej sygnaturze, natrafiałam także na dodatkowe interesujące dane na temat hut Sieniawskich, które postaram się udostępnić przy innej okazji. Poniższy aneks obejmuje ułożony chronologicznie materiał archiwalny z lat 1717 – 1729 (wyjątek stanowią pojedyncze wypisy z lat 1730 i 1731).

² *Polskie szkło do połowy XIX wieku*, wyd. 2, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź 1987, s. 89.

zużłu i lezek szklanych, czy fragmentów donic – odnajdywane nieco poniżej zrujnowanej cerkwi w dzisiejszej Hucie Różanieckiej, lecz dokładnych danych na temat jej usytuowania mogą dopiero dostarczyć badania archeologiczne przeprowadzone na tym terenie³. Grunta huty musiały sąsiadować ze wsią Lublińcem Nowym, jako że inwentarze starostwa lubaczowskiego tu właśnie odnotowują *ćwierci* nadane *do Huty w obszar*. To samo źródło z 1721 podaje nazwiska pracujących na jej rzecz rzemieślników, wymieniając jako mieszkańca Płazowa tokarza⁴, czterech dymarzy: Bartosza, Kazimierza (mieszkających na miejscu w izbie wchodzącej w skład pomieszczeń hucińskich), Szymona Zuczka i Woyciecha Skibę oraz tafelnika Michała Skibę (zajmujących chałupy dzierżawcy). Ilość zatrudnionych wówczas w hucie „prostej” majstrów odpowiada zawiadującym uczniami pracownikom Huty Kryształowej, lecz – w przeciwieństwie do tych cudzoziemskich specjalistów – wywodzą się oni najwyraźniej z przyuczonej do hutnictwa szkła ludności miejscowej. Niewątpliwie i oni korzystają w czasie cyklu produkcyjnego z pomocy (nie wzmiankowanych przez archiwalia) „chłopców”, obsługując cztero- lub sześciodonnicowy piec hutny. Do 1721, kiedy skład Huty Kryształowej zasiała sprowadzony z Saksonii tafelnik Henk, tu musi koncentrować się produkcja tafli szklanych. Służą one najpewniej w czasie wystawiania budynków samej manufaktury szkła luksusowego, gdzie w listopadzie 1717 odnotowuje się wykorzystanie 1200 *szyb pultornich*, a w maju 1720 na reperację okien w budynkach i na nowe okna w kuźni zużywa się 100

szyb, choć jednoznaczny zapis na ten temat pojawia się jedynie w rejestrze z 1721: *Za'afle proste Tafelnikowi zprostej Huty 7 zł 10 gr*. Ich zapotrzebowanie związane jest często z pracami budowlanymi prowadzonymi w różnych majątkach Sieniawskich, a transportowana ilość poświadcza duże możliwości huty w tym zakresie. Z pewnością wyrywkowo zachowane dane na ten temat informują, iż w 1717 wysyła się 2000 tafli, a w 1724 aż 2500 *szyb pultornich* dla pałacu warszawskiego. W 1717 30 *szyb pultornich* i 30 *weneckich* przejmuje burgrabia w Dzikowie, w 1721 przekazywane są do szklenia okien pałacu oleszyckiego, a 300 tafli trafia do głównej rezydencji rodowej Sieniawskiego w dobrach ruskich – do Brzeżan. W 1724 ekonom dóbr oleszyckich Nowicki zawiadamia z Sieniawy o wydaniu 300 tafli panu Kołczakowi, 150 do Raju i nieokreślonej ilości używanej na prace remontowe *tu-tejszych Pałacow*, do których zalicza się pomarańczarnia, a z pewnością i sam pałac w Sieniawie, jak również w Oleszyczach, gdzie inne źródło wspomina o 6 taflach służących w tym roku na reperację okien. W tym samym czasie 120 tafli *weneckich* przeznacza się do nowej karczmy w Lublińcu. Z realizacją zamówienia w hucie płazowskiej można też zapewne łączyć listowną wiadomość skierowaną do Sieniawskiej w październiku 1726 o ukończeniu robót (zgodnie z otrzymanym wzorem) przy taflach do ufundowanego przez nią kościoła we Włostowicach pod Puławami⁵. Wielkie uroczystości rodzinne stają się również powodem obciążenia huty „prostej” zwiększonymi zadaniami. Tak dzieje się w lecie 1724, w okresie poprzedzającym ślub córki

³ pozostałości wysypiska hucińskiego wskazali mi panowie Stanisław Makara i Janusz Mazur z Muzeum w Lubaczowie, za co składam im ogromne podziękowania.

⁴ w 1723 określony jako jedyny zatrudniony tu przedstawiciel tego zawodu: *Tokarz Jan na hucie prostej robi Samcautor Rzemiosło*

⁵ w tym samym liście mowa jest o czasowym wyłączeniu z produkcji Huty Kryształowej, gdzie *Piec do robienia Szkla nowy dokonczają*.

hetmana Marii Zofii, wydawanej za Stanisława Denhoffa. Zleca się wówczas Borowskiemu w trakcie realizacji przez niego wcześniejszych zobowiązań wykonanie 3000 lamp ze specjalnie kutymi do nich przez kowali *Zelazkami* oraz 200 *Gieniów*, mających stanowić odpowiednią oprawę świetlną tego wydarzenia. Poza wykazami ogromnej ilości naczyń z Huty Kryształowej wysyłanych do Brzeżan w 1726 na ceremonię pogrzebową Sieniawskiego istnieje też wśród dokumentów zobowiązanie dotyczące ekonoma generalnego dóbr Nowosielskiego, aby pozyskał sześć kop szklanek i kieliszków z huty płazowskiej. Wywiązuje się z tego donosząc w liście: *Szkło w Hucie prostey naPogrzeb kazałem dniem y nocą robic, y odesłać*. Czasem umiejętności zatrudnionych tu rzemieślników nie są wystarczające dla zadawającego wykonania powierzonego im zadania. Przykład stanowić może wchodząca w skład zamówienia z 1724 lampa *w Jatio*, której wyprodukowania Borowski nie jest w stanie podjąć się, mimo otrzymania specjalnej do niej formy. Realizację 50 sztuk takich przedmiotów z pośledniejszej, nie kryształowej, ale *potasiowej* masy musi przejąć huta prowadzona przez Mokejna⁶. Korespondujący w tej sprawie z Sieniawskim ekonom dóbr oleszyckich uskarża się ponadto na samą jakość wykonywanego tu szkła, określając je jako *Nierowne y chropowate* i obarczając odpowiedzialnością za ten stan rzeczy dzierżawcę, któremu dodatkowo zarzuca zresztą niesumienność w rozliczeniach finansowych. Tego typu *ordynaryjna* masa szklana pozwala jed-

nak na formowanie prostych i niekosztownych naczyń użytkowych, których żywot nie jest pewnie zbyt długi, ale w przypadku których i oczekiwania nie są jednocześnie wygórowane. Archiwalia wzmiankują więc m. in. w 1717 „szkło do puzder do piwnicy pańskiej” oraz *Banie alias kapelusze do Nakrywania Inspektow w ogrodzie Warszawskim*⁷, w 1723 – 30 szklanice „stemplowanych” i 33 kieliszków do kredensu oraz 18 gąsiorów trzygarncowych do piwnicy, rok później 20 analogicznych gąsiorów na piwo i 20 jednogarncowych, „flasze na wódki” dostarczane przygotowującym je ogrodnikom, a także nieokreślone szkło przekazywane do piwnicy, mogące obejmować np. butle na wino lub nalewki, proste flasze, albo słoje.

Opis budynku, w którym powstaje szkło, przekazują dwa inwentarze starostwa: z 1718 i 1729, które choć w sposób lakoniczny, odnotowują podstawowe dane na jego temat. Ten pierwszy określa go jako „szopę” o konstrukcji wieńcowej z „miernego”, obłego drewna sosnowego, pokrytą dranicami. We wnętrzu wydzielone jest ściankami z lupanego drewna jedno tylko pomieszczenie – do przechowywania szkła. Pozostałą przestrzeń zajmują piece służące do produkcji: kamienny oszów, używany zwykle do odprężania drobnych naczyń oraz do przepalania materiałów do zestawu masy szklanej, opisany tu jako piec *w którym sie popioły haytuia*, mniejszy piec do wypalania donic, trzeci – drutowy, wielki, z dwoma otworami, do suszenia drewna, oraz kaszuba do odprężania tafli. Pośród nich nie wykazuje się centralnego pieca

⁶ Być może informacja w liście Nowickiego, datowana niecały miesiąc później, o pojawieniu się u Borowskiego wykonawcy świeczników z Huty Kryształowej, Szafajskiego, który przywiózł „miarę na tafle”, świadczy o przekazywaniu tym razem części jej zamówień hucie płazowskiej.

⁷ Kojarzą się one z używanymi przez ogrodników kulami nakładanymi na krzewy róż – czeskie wyroby tego rodzaju, wysokości od 12 do 18 cm, pochodzące z XIX wieku, publikowane w: *Europäisches Formglas 15. – 19. Jahrhundert sowie Emailglas und Farbglas. Sammlung Uwe Friedleben*, Auktion 5, Oktober 1990, Stuttgarter Kunstauktionshaus Dr. Fritz Nagel, Stuttgart 1990, s. 245 – 246, kat. 1225 – 1233; w przytoczonym zapisie – rodzaj większych kloszy do ochrony upraw przed niedogodnymi warunkami atmosferycznymi.

hutnego do wytopu masy szklanej, może więc spis wykonany został w okresie czasowego rozebrania go w związku z zamknięciem cyklu produkcyjnego⁸. W inwentarzu wykonanym przy okazji przemianowania starostwa przez Szembeków po śmierci Sieniawskiej odnotowane są w tej samej szopie – określonej teraz jako stara i wymagająca napraw, ale ciągle użytkowana przez rzemieślników – te same piece: do „agitowania popiołu”, do „cyngowania donic”, do „suszenia szyt” i do „rozprawiania tafli”, ale na pierwszym miejscu ujęty jest piec do „robienia szkła”⁹. Poza komorą do przechowywania szkła istnieją tu dodatkowo: mniejsza komórka na „popiół” i dwie izdebki, w tym dla palacza, zaś na zewnątrz budynku dobudowane jest pomieszczenie dla szafarza, z kamiennym piecem. Zaznacza się również, że poza w. w. nie ma żadnych izb „dla arendarza”. Stanowi to sporą zmianę w stosunku do inwentarza z 1718, wymieniającego osiem drewnianych, pokrytych dranicami *Chalup Skarbowych dla Rzemieslników*, wyposażonych w piece kamienne lub piekarniane, i kolejną dla szafarza, z odrębną komorą od tyłu i cembrowaną studnią. W czasie jedenastu lat dzielących zapisy inwentarzy podobnemu zmniejszeniu ulega ilość skarbowych narzędzi w hucie. We wcześniejszym oddzielono „naczynie” drewniane od żelaznego, podając, iż do

dyspozycji hutników pozostaje 14 bukowych korytek (6 do warsztatów, 6 na odpadki – stłuczkę szklaną¹⁰, 1 do wybierania popiołu i 1 dla palacza na wodę), pałuba do transportu popiołu (potażu), mniejszy i większy popielnik oraz trzeci na piasek. Na osprzet metalowy składają się używane przy piecach 2 blachy do oszowu i dwie do kaszuby, 6 podłużnych prętów do tegoż pieca oraz służące do rozprostowywania cholew na tafle: widelki, *Pociąg* i 3 rożny, a także *Kijan do Oprawiania kamienia*, *Stachel* do ustawiania tygli w komorze do wypału i widły do ich wyjmowania, łopata do sypania sypkiego zestawu surowcowego, drąg do mieszania stopionego szkła w tyglu, hak do oczyszczania jego powierzchni w donicy, „łyżka” do wybierania stopionej masy, graca do wygarniania popiołów, oraz po 6 *Szarsztonow* i *Fulayzow* służących do wsparcia puszczeli (których zresztą brak w spisie) z wydmuchiwanym szkłem i jego wstępnej obróbki. Inwentarz zamykający okres Sieniawskich jako właścicieli huty ogranicza się do pomniejszonego wykazu naczyń metalowych¹¹. Powiększeniu ulega jedynie liczba poddanych należących do huty płazowskiej: w 1718 jest ich dziewiętnastu, w 1729 dwudziestu pięciu, a wszystkie świadczone przez nich prace związane są z funkcjonowaniem wytwórni. W tym pierwszym określa się ich jako nowo

⁸ Kamińska przytacza wskazówki Torzewskiego na temat rozmieszczenia pieców w hucie produkującej naczynia stołowe i szyby (*Z. Kamińska, Z dziejów techniki szklarskiej w Polsce XVIII wieku i pierwszej połowy XIX wieku*, (w): *Kwartalnik Historii Kultury Materialnej*, R. III, Warszawa 1955, Nr 4, s. 699). Według nich główny piec hutny i oszów miały być połączone, posadowione na jednym kamiennym fundamencie.

⁹ Być może więc należałoby odmiennie traktować zapis z inwentarza 1718 – nie zawierając ówczesnej interpunkcji i zakładając, że cyfra dotycząca pieca umieszczona jest po wzmiance o nim. W ten sposób jako pierwszy wymieniony byłby „piec kamienny” (co odpowiadałoby piecowi do „robienia szkła” z 1729), drugi – oszów, trzeci – do wypalania donic, czwarty – do suszenia drewna i na końcu, pozbawiony numeru – kaszuba „do rozprawiania tafli”.

¹⁰ wzmianka o sześciu korytkach do warsztatów i sześciu na odpadki stanowi argument za uznaniem pieca hutnego w owym czasie za sześciodonnicowy, gdzie przy każdej donicy istniało jedno stanowisko pracy dymarza.

¹¹ wszystkie narzędzia związane z sześcioma stanowiskami pracy hutników zostały ograniczone do jednej sztuki („pręt długi do tafłow”, „szarszton”, „fulayza”), brak 2 blach do oszowu i „talmayzy do szumowania szkła”, a jeden przyrząd do „obrzynania cholew” – „talmayza” zastąpił wcześniej odnotowane 3 „rożny” i jeden „pociąg do rozprawiania tafłow”.

osiedlonych, którzy dopiero co wycieli lasy, uzyskując ziemię na pola i ogródki, a zadaniem dzierżawcy i wójta (ustanowionego spośród osadników dla utrzymania porządku) jest pozyskanie większej ich ilości. Po wstępnym okresie pobytu w dobrach mają oni obowiązek odrabiania na rzecz huty jednego dnia pańszczyzny pieszej tygodniowo, odpracowywanej przez wyrabianie ośmiu kop drewna przeznaczonego na opał w hucie, natomiast zwolnieni są z wszelkich innych należności i podatków. Uczuła się dzierżawcę, by wyrąb lasu następował w sposób planowy, systematyczny i przemyślany¹². Chłopi mają kontynuować wycinkę drzew rozpoczętą naprzeciw miejsc swego osiedlenia, ucinając pnie tuż nad ziemią i nie zajmując się wywózką drewna. Sprzężaj odrabiać powinni przypisani do huty poddani z Lublińców (których zadaniem jest wywiezienie dwudziestu kop szyt za dzień pańszczyzny), wyznaczeni w liczbie ośmiu¹³. Jeśli któryś z nich nie ma własnego zaprzęgu, mogą bądź otrzymać „bydło skarbowe” od dzierżawcy, bądź wyrabac ośmiu kop drewna w lesie. Borowskiemu włącza się w obszar huty dwie odciażone od powinności *ćwierci* lublinieckie i zezwala na prowadzenie wolnego handlu trunkami. W 1729 dziewiętnastu chłopów odrabia tygodniowo dzień pracy pociężnej (równoznacznej z wyrabianiem i dostarczeniem do huty ośmiu kop drewna), a tylko sześciu pieszej (dwunastu kop). Każdy z nich, osadzony za dzień pańszczyzny na sześciu stajach gruntu z łąką

i ogrodem, zwolniony jest od wszelkich ciężarów, poza powinnościami związanymi ze zbiorem plonów i obowiązkiem remontowania budynku huty. Jak widać na przykładzie huty „prostej”, zapewnienie podstawowego materiału dla podtrzymania produkcji szklarskiej – niezbędnego do opał drewna – spoczywało na barkach chłopów pańszczyźnianych.

Huta Kryształowa

Zrealizowanie celu wytyczonego przez Adama Mikołaja Sieniawskiego – utworzenia manufaktury szkła luksusowego – w ogromnej mierze zawdzięcza hetman fortunnemu wyborowi sprawdzonego specjalisty z zagranicy, Konstantego Franciszka Fremela, jako jej twórcy i dyrektora, a także zatrudnionemu przez niego gronu sprowadzonych fachowców. Jednakże, w początkowym okresie powoływania do życia huty, przy realizacji tego zamierzenia pracowało wiele osób wprzęgniętych w cały system bezpośredniej zależności od właściciela dóbr. Dane zawarte w niżej załączonym materiale archiwalnym stwarzają m.in. możliwość wglądu w organizację tych prac.

W maju 1717, przed rozpoczęciem działań w miejscu, gdzie uprzednio miała już istnieć huta szkła¹⁴, inwentarz starostwa nie odnotowuje dawnego jej budynku, ograniczając się do wymienienia wchodzących w skład majątności Huciska Starego: dworu, wozowni, spichlerzyka, stajni, gumna, stodoły i dwóch zabudowań arendarskich – browaru i siodowni. Sama wieś liczy zaledwie czterem poddanych, którym przydzielono

¹² Planowa gospodarka leśna stanowiła ważny element całej gospodarki w dobrach Sieniawskiego, w związku z dużym zapotrzebowaniem na drewno w hutach, rudniach, wapieniarkach, cegielniach, budownictwie, etc. Ekonom dóbr oleszyckich w 1724 zwraca Sieniawskiemu uwagę na ten problem i przypomina „uniwersał pański”, który *zakazał pod Wielką karą Na lesnych y lesniczego zeby jeden Patyk za granice był Wydany*.

¹³ rok wcześniej jedenastu poddanych z Lublińca Nowego ma obowiązek odpracować pańszczyznę na rzecz huty „prostej”, w tym trzech „bydłem”.

¹⁴ co poświadcza sama nazwa Hucisko (H. Chojańska, *Przyczyna hetmana Sieniawskiego jako dokument działalności manufaktury szklanej w Polsce w wieku XVIII*, (w): Rocznik Muzeum Narodowego w Warszawie II, 1957, s. 444; H. Chojańska, P. Chrzanowska, *Manufaktura szkła Adama Mikołaja Sieniawskiego pod Lubaczowem (1718-1729)*, (w): Biuletyn Historii Sztuki XXII, 1960, nr 3, s. 328).

po 8 staj gruntu, zaś w dziesięciu przypadkach ta sama ilość ziemi określona jest jako *Staja po ludziach odeszłych – nie naięte*. Trzy miesiące później można stwierdzić prowadzone tu szeroko zakrojone prace, do których mobilizuje się poddanych z całego starostwa lubaczowskiego, czego świadectwo daje zachowana instrukcja z 1 sierpnia tego roku. Całe przedsięwzięcie nadzorować ma oddelegowany w tym celu pisarz Oszczędłowski, którego najpilniejszym zadaniem jest zbudowanie *Szopy na hutę krzystalową* według zaleceń Fremela i przy maksymalnym wykorzystaniu miejscowych sił i materiałów, a także zgromadzenie wystarczającej ilości drewna opałowego do przyszłych pieców produkcyjnych. Wyznacza się w ramach czterotygodniowego szarwarku sześciu chłopów, którzy rąbiąc szyty przez sześć dni w tygodniu mają uzyskać 1152 kopy drewna, trzech mających dodatkowo przez tydzień zajmować się budowaniem i zakładaniem dachu, a trzech uszczelnianiem ścian. Niezbędnym transportem zajmują się trzy wozy dziennie przewożące po 60 kop drewna, co na miesiąc daje 1440 kop. Specyfikacja potrzebnego w tym czasie drewna obejmuje: 10 kop podłóg spodnich, najgrubszych, po łokci 16, 10 kop słupów grubych, po łokci 9, 10 kop płatni poprzecznych, po łokci 23, 80 kop krokwi po łokci 18 i 500 kop gontów z Gorajca oraz 60 kop drewna *rznietego* i 40 kop tarcic od pana Ptaszynskiego i Zubra. Nadzorcy podlegają nie tylko poddani z Huciska Starego, których obowiązkiem za dzień pańszczyzny jest wyrabianie w lesie po osiem kop szyt długości dwu łokci, dostarczenie ich na miejsce i ułożenie *w klatki*, oraz dwóch podporządkowanych naczelnemu zadaniu parobków folwarcznych i wożące drewno woły skarbowe. Szarwark dotyczy poddanych z Lublińca (skąd pozyskane są także wozy), Gorajca, Żukowa i Kossobud.

Od 4 sierpnia poddanych obowiązuje *Robocizna z Siekirkami od Mielnikow należąca się na rzecz huty*, angażująca chłopów z własnym sprzętem w postaci pił, toporów, czy siekier, wychodzących do prac ze stosunkowo nieodległych Lublińców, Żukowa, Baszni, Smolina, Radruża, a nawet daleko położonej Kobylnicy, dająca 41 dni pańszczyzny na tydzień. W ciągu tego miesiąca w ramach szarwarku dodatkowe 54 dni na tydzień świadczyć ma dziewięciu pieszych z siekierami z Baszni, Radruża i Brusna. Wszystkie wykonane na rzecz huty prace oraz ilość sprowadzonego drewna rozliczane powinny być przez Oszczędłowskiego wydawanymi kwitami i odnotowywane w specjalnie założonej w tym celu księdze, a jako dozór wywiązywania się przez poddanych z pańszczyzny służyć ma dwóch podległych mu dragonów. Jednocześnie musi on dbać, by najzdolniejsi z mielników zostali przyuczani przez majstra do robót budowlanych, a także zajmować się zbiorem plonów we wsi oraz starać się osadzać jak największą ilość nowo pozyskanych chłopów na gruntach opuszczonych, dworskich i uzyskanych po wycince lasu, przyznając im po 8 staj ziemi i dopingując do pozostania rocznym zwolnieniem z wszelkich podatków i ciężarów.

Tak zmasowane i przemyślane działania przyniosły zamierzony skutek, skoro inwentarz starostwa z kolejnego, 1718 roku przekazuje 14 grudnia opis całego założenia otoczonego palisadą, w obrębie której wymieniono starą stajnię z dobudowaną wozownią, małą sieczkarnią, trzy chlewiki, szopę na wozy, spichlerzyk, a przede wszystkim nowo postawiony, pobity gontami *Budynek Wielki dla Rzemieszników* i odnotowaną na pierwszym miejscu samą hutę krzystalową. Centrum drewnianej szopy, zbudowanej zapewne na fundamencie, zajmuje część produkcyjna z murowanymi piecami – wielkim, mieszczącym tygle do

wytopu masy szklanej oraz dwoma z kamieni, służącymi do suszenia szyt. Po wschodniej stronie pieca hutnego dobudowana jest na rogu komora z tarcic *gdzie Szkle wymuią z hartu*, z odpowiednimi na nie półkami. Przy ścianach mieszczą się kotły: od północy trzy do robienia potażu, od południa jeden, w którym *okropy grzeią*. Przed szopą wzmiankowana jest połączona z nią rynkami studnia. W czterech rogach budynku, najwyraźniej większego niż w przypadku huty płazowskiej, wygospodarowano odrębne pomieszczenia, których funkcja wiąże się bezpośrednio z prowadzoną tu wytwórczością. Narożnik północno-zachodni przeznaczono na składowanie surowców szklarskich oraz szkieł, dla których umieszczono tu dwanaście półek z tarcic. Przeciwległy narożnik, od strony południowo-zachodniej to trzyokienne, słoneczne pomieszczenie z nowym piecem kaflowym i murowanym kominkiem z piecykiem, zajmowane przez szlifierza. Od strony wschodniej odpowiadają im dwa inne magazyny: dwuokienna izba z piecem kaflowym, murowanym kominkiem i piecykiem do pieczenia chleba oraz jednookienna z dwunastoma kolejnymi półkami do stawiania szkła. Dom przeznaczony dla rzemieślników mieści sześć izb, najczęściej dwuokiennych, z jednookiennymi alkierzami¹⁵, skupionych przy trzech sieniach z pojedynczym i parą murowanych kominów wyprowadzonych na dach, z piecami kaflowymi lub kominkami, czasem ogrzewającymi dwa sąsiadujące pomieszczenia, i z jednym piecykiem do pieczenia chleba. Spisano tu jako wyposażenie dwa lipowe stoły

i osiem zydli. Pozostałe zabudowania przeważnie określone zostają jako pokryte słomą i wymagające reperacji. Poza nimi mieści się obwiedzione własnym ostrokołem gumno z nowym, pokrytym gontami spichlerzykiem, pozostającą w dobrym stanie szopą na słupach do składowania zboża, spichlerzykiem krytym słomą i czterema dobrymi oraz sześcioma będącymi w złym stanie brogami. Całości dopełnia czteroizdebkowy *Budynek na dole* o słomianym dachu oraz stojąca przy studni z żurawiem spróchniała arenda. Jako wyposażenie folwarczne spisano dwa wozy do zaprzęgu z wołów, jeden – koni i trzy sosnowe stoły, z których dwa użytkowane są w magazynach huty, a trzeci przy piecu *dowystawiania Szkle*. Nie wymienione zostają tym razem narzędzia hutnicze, choć wiadomo z innych źródeł, że od początku są one kupowane z pieniędzy skarbowych¹⁶. Nie ma ich również w inwentarzu starostwa o jedenaście lat późniejszym, wyjątkowo lakonicznie przedstawiającym stan huty. Mowa jest w nim o jedenastu budynkach wchodzących w skład osady hucińskiej, z których wymienia się poza przebudowanym spichlerzem „dwoistym” należącym do folwarku, „szopę hutniczą” oraz zabudowania dla rzemieślników, browar i wielką karczmę, wszystkie określone jako *porzonne*, stosunkowo niedawno wybudowane, kryte gontami, zaopatrzone w piece kaflowe; ta ostatnia z murowaną piwnicą i kuchnią. Sporządzający spis odnotowuje, że aktualnie manufaktura nie pracuje – główny piec produkcyjny jest *zagaszony y Obalony*, a na miejscu pozostaje tylko trzech hutników i majster

¹⁵ wyjątek stanowi jedna izba trzyokienna i jeden dwuokienny alkierz.

¹⁶ przykładowo: w rachunku Sobolewskiego sporządzonym w Sieniawie 9 marca 1718, rozliczającym wydatki we Wrocławiu, widnieje kwota 24 zł *Za Przetakow cztery y Sit tylez* do przesiewania składników zestawu szklarskiego w hucie. Tego rodzaju zakupy na użytek wszystkich zatrudnionych w manufakturze powtarzają się cyklicznie przez cały omawiany okres, n. p. w specyfikacji z 1 marca 1728, obejmującej materiały do sprowadzenia z Gdańska, uwzględnia się *Pilnikow roznych większych y mniejszych Okraglych y pulokraglych tuznow* № 3.

wiodący. Nie wdając się w szczegóły wyglądu wyposażenia szopy dokonuje jedynie zapisu, iż *Insze Piece w teyże Szopie Stoią* oraz że mieszczą się w niej trzy pomieszczenia, przydatne do składania szkła i będące w dobrym stanie. Dalej dowiadujemy się o lokalizacji później dobudowanej z jej bocznej strony odrębnej tafelni, posiadającej piec prostowniczy do tafli. Nie wymieniony zostaje budynek szlifierni, przy którym, jak wiemy – wzmiankowane były prace w 1724 – najwyraźniej nie doprowadzone do końca. Jak dawniej pomiędzy hutą a folwarkiem stoi cembrowana studnia, a na gruntach wydzielonych z ziemi przypisanej hucie zbudowana jest cerkiew, otoczona parkanem. W należącej do Huty Kryształowej wsi mieszka teraz dwudziestu czterech poddanych, z których połowę określono jako pieszych, a połowę pociężnych. Obowiązują ich dwa dni pańszczyzny tygodniowo (za co przydzielono im 10 staj pola), w czasie których chłop bez sprzężaju powinien wyrąbać osiem kop szyt za dzień, a pracujący bydłem narąbać i złożyć w hucie 5 kop. Nie płacą oni żadnego czynszu, wnoszą natomiast opłaty od plonów uzyskanych na obsianych gruntach hucińskich ponad przydzielone im 10 staj; z danin zobligowani są jedynie do *stronki* od owiec, a szarwark mają odrabiać przy nieodległym stawie w Bruśnie. Ta pobliska, licząca 28 chałup wieś, w której od 1722 ułokowane są położone nad wodą, pracujące na użytek manufaktury *Stępy do Thuczenia Gliny*¹⁷, wspiera pracą przymusową funkcjonowanie wytwórni szkła¹⁸ *kiedy roskazą poki Huta Stac*

będzie, mając takie same powinności w dostarczaniu drewna za dzień pańszczyzny, jak poddani Huciska Starego.

Chłopi zamieszkujący dobra muszą podporządkować się innemu jeszcze, egzekwowanemu siłami administracji nakazowi, związanemu z istniejącym wówczas monopolem propinacyjnym, powiększającym dochody właścicieli ziemskich. Poddani mogą kupować trunki jedynie u miejscowego arendarza, u którego uzupełniają też potrzebną im żywność i inne podstawowe produkty, jak świece lub tytoń. Niechętnym okiem spogląda się na łamanie tego zwyczaju i nabywanie towarów w innej okolicy. W 1724 ekonom generalny dóbr zwraca nawet uwagę Sieniawskiemu, iż zjawisko to ma w owym czasie charakter bardziej masowy. Przydałoby się zatem specjalne zarządzenie hetmana w tej sprawie wystosowane do gromad w Lublińcach, Żukowie, Gorajcu, Rudzie Różanieckiej, Hucie płazowskiej, Bruśnie i Hucie Kryształowej, aby ukrócić wyjazdy na targi *do cudzych Miast*, powodujące, że lokalni sprzedawcy nie osiągają oczekiwanych zysków. W inwentarzu huty płazowskiej z 1718 mowa jest, że *Szynk wolny ma mieć roznego trunku JmP. Dzierzawca*, a jak wiemy z opisu Huty Kryształowej z 1729, budynek karczmy musi należeć do najbardziej okazałych we wsi. Z tak pomyślanym obrotem towarowym powiązany jest także system wynagrodzeń kontraktowych pracowników huty. Nie będąc poddanymi dóbr, nie chcą się oni często podporządkować nałożonemu na nich obowiązkowi. Rok później ten sam ekonom

¹⁷ postawione za pieniądze skarbowe przez Fedko Hałasza, poddanego brusieńskiego. W grudniu 1717, we wstępnym okresie działalności Huty Kryształowej archiwalia odnotowują nabyte dla niej „stępy do thuczenia gliny wyrobione”.

¹⁸ w inwentarzach starostwa z 1719 i 1723 odnotowano, że poddanych Brusna obowiązują cztery dni pańszczyzny na tydzień na rzecz nowej huty, z powinnością sześciu kop drewna dla pociężnych i ośmiu kop dla pieszych; przy wykazie „ćwierci” i „niw” pojawia się nazwa „Hutnicza” oraz adnotacje, także przy innych działkach, „do huty nadana”, „teraz do huty należy”, „do huty do pańszczyzny”, etc. W tym ostatnim ujęto także dodatkowy obowiązek: *Strozą do Huty zadzien Panski odprawiają; dzien y noc*.

generalny zgłasza w liście do Sieniawskiego opłakany stan arendy w Hucie Kryształowej i kłopoty w pozyskaniu osoby nią zarządzającej w związku z poczynaniami rzemieślników manufaktury; zamiast odbierać wynagrodzenie w naturze u arendarza, biorą oni pieniądze za wykonaną pracę i wydają je poza osadą. W arendzie natomiast kupują na kredyt, głównie alkohol w nadmiarze, nie troszcząc się miesiącami o spłatę długów. Kiedy Nowosielski przypomniał pracownikom huty stosowne punkty zawarte w ich kontraktach, ustalające obowiązujące ich zasady, doszło do buntu i rękoczynów w karczmie – napominani

nie chcieli go słuchać; „hucząc”, że nie są poddanymi, pojechali na skargę do hetmana. Mimo że – jak pisze tenże Nowosielski – hutnicy *tak strasznie zhardzieli porospuszczali się ze im żadna nie pomaga perswazja napomnienie ocokolwiek zaraz się wszyscy buntują kupą, rzucają Hutę, kiedy chcą robią*, to kiedy nie opuszczają swoich miejsc pracy, ogromna część ich energii i niezaprzeczalnego talentu musi z pewnością koncentrować się w przedmiotach, które wykonują. Może dlatego, choć z natury kruche i delikatne, ich wyroby szklane zyskały przywilej przetrwania i do dziś cieszą nas swym pięknem.

WYKAZ OSÓB WYSTĘPUJĄCYCH W ŹRÓDŁACH
 PUBLIKOWANYCH W XIII I XIV ZESZYCIE STUDIÓW WILANOWSKICH¹⁹:

Nazwisko, imię	funkcja lub powód odnotowania w źródłach	osoba obecna w dokumencie z lat:
Bartel	dymarz w Hucie Kryształowej, pochodzący z Czech	1723 – 1726, 1728
Bartosz	rytowniczek, od 1722 rytownik w Hucie Kryształowej, pochodzący z Oleszyc	1720 – 1726, 1728, 1730
Bartosz	dymarz huty płazowskiej	1721
Borowski Łukarz	dzierżawca huty szkła w Płazowie i Rudy Różanieckiej	1717 – 1721, 1723, 1724
Boruch, Baruch Żyd	reprezentant magazynu w Jarosławiu, kupuje kamień winny dla Huty Kryształowej w Rzeszowie	1720, 1723, 1725
Chorążyna koronna – Branicka Katarzyna z Radziwiłłów (? – ok. 1730)	zamawia świecznik w Hucie Kryształowej (żona Jana Klemensa Branickiego, wielkiego chorążego koronnego od 1724)	1726
Braun, Braum Piotr	„obywatel” i kupiec warszawski, przejmuje od Denhoffowej trzech hutników do prowadzonej przez siebie huty	1729
Buki	kupiec z Gdańska	1720
Czartoryska księżniczka	odwiedza Hute Kryształową	1725
Czurył lub Czuryła	podstarości dziewięcierski	1723, 1724
Czyzyk ^{*A²⁰}	rytownik w Hucie Kryształowej, pochodzący z Oleszyc	1725 – 1726, 1728
Daniel	dymarz w Hucie Kryształowej, pochodzący z Saksonii	1718 – 1726, 1728
W. Połoc – Denhoff Stanisław Ernest (ok. 1673 – 1728)	wojewoda połocki od 1721, jego herbem (h. własny Denhoffów i Leliwa żony) opatrzone jest szkło wysyłane do Brzeżan na pogrzeb Sieniawskiego	1726
panna krakowska, wojewodzina połocka – Denhoffowa Maria Zofia z Sieniawskich /2v, Czartoryska/ (1699 – 1771)	odwiedza Hute Kryształową, jej herbem (Leliwa i h. własny Denhoffów) opatrzone jest szkło wysyłane do Brzeżan na pogrzeb ojca; spisuje kontrakt z Piotrem Braunem dotyczący przekazania trzech hutników z dóbr oleszyckich i klucza sieniawskiego	1721, 1726, 1729

¹⁹ w wykazie pominięto nazwiska poddanych ujętych m.in. w inwentarzach starostwa lubaczowskiego, zob. s. 109, 111, 123, 125, 139 – 143, 145.

²⁰ osoby oznaczone gwiazdką z tą samą literą – być może tożsame.

Dessyer, Desior - Dessier Jan B.	odbiera należność na asygnatę w Hucie Kryształowej, kupuje szkło w Hucie Kryształowej (Francuz, zasłużony dla obrony zamku w Międzybożu w 1702, w 1726 otrzymał indygenat; h. Desior)	1724, 1727
Falecki	podskarbi, wystawia kwit pod bytność Sieniawskiego w Hucie Kryształowej	1722, 1724
Fremel Constantin François (ok. 1667 - ?)	dyrektor Huty Kryształowej (Francuz ??/ pozyskany z Saksonii, czynny w hutach szkła Augusta II, później Radziwiłłów i Bielińskiego)	1717 - 1722
Gabryel	rytownik w Hucie Kryształowej	1721 - 1722
Garnuchowski	po jego śmierci przeprowadzane są rozliczenia finansowe z Sieniawskim	1719, 1720, 1722
Gotfryd (? - 1725)	rytownik w Hucie Kryształowej	1718 - 1725
Granowscy - Franciszek Hieronim (? - 1735) i Stanisław (? - 1726)	general-major wojsk koronnych i pułkownik regimentu dragonów; ich herbem (Leliwa) zdobione szkło wysyłane jest do Brzeżan na pogrzeb Sieniawskiego	1726
Grądkowski Władysław ²¹	chory w Hucie Kryształowej	1719
Greniewicz Matyasz, Matiasz ²³	majster wiodący, materialista w Hucie Kryształowej, pochodzący z Oleszyc	1719 - 1728
Grenik, Grennik	ślusarz w Hucie Kryształowej (z rodziny Greników wykonujących w 1715 prace ślusarskie w dworze w Oleszycach)	1718 - 1722
Grodzicki	szyper statków Sieniawskiego	1719
Grzegorz	rytowniczek, od 1722 rytownik w Hucie Kryształowej, pochodzący z Oleszyc	1720 - 1726, 1728, 1730
Hendzel	dymarz w Hucie Kryształowej	1725
Henka lub Henk, Hęka	tafelnik w Hucie Kryształowej, pochodzący z Saksonii	1721 - 1726, 1728
Hędrych	rytowniczek w Hucie Kryształowej, pochodzący ze Śląska	1728
Hoynowski Bartosz	cechmistrz garncarski z Potylicza	1720
biskup kamieniecki - Hozjusz Stanisław Józef (1674 - 1738)	biskup kamieniecki 1722 - 1733, jego herbem (h. własny) zdobione szkło wysyłane jest do Brzeżan na pogrzeb Sieniawskiego	1726
Humowicz Paweł (Aumowicz?)	reprezentant magazynu w Warszawie	1728

²¹ wieloletni protegowany Elżbiety Sieniawskiej, tożsamy z wspomnianym przez Gierowskiego Karlem Grandkosiem (J. A. Gierowski, *Wrocławskie interesy hetmanowej Elżbiety Sieniawskiej*, (w): Studia z dziejów kultury i ideologii, Wrocław - Warszawa - Kraków 1968, s. 242); podpisujący swe listy także: Grandkowski, Grodzkowski, Grandkowski, Grontkowski.

Ignacy *C	tafelniczek w Hucie Kryształowej, pochodzący z Oleszyc	1728
Iwanko	dymarczyk w Hucie Kryształowej, pochodzący z Oleszyc	1728
Iwanko	kuglarczyk w Hucie Kryształowej, pochodzący z Oleszyc	1728
Jacek	szlifierz w Hucie Kryształowej	1725 - 1726
Jan	tokarz huty płazowskiej, mieszkający w Płazowie	1723
Jan *D	stolarz w Hucie Kryształowej, pochodzący z Oleszyc	1728
Jasiek	szlifierz w Hucie Kryształowej, pochodzący z Sieniawy	1725 - 1726, 1728
Jelowicki ksiądz, sufragan lwowski - Jelowicki Hieronim (1672 - 1732)	sufragan lwowski 1725 - 1732, kupuje szkło w Hucie Kryształowej, jego herbem (h. własny) zdobione szkło wysyłane jest do Brzeżan na pogrzeb Sieniawskiego	1726
Jędruch, Jendruch, Jędrzey	rytowniczek w Hucie Kryształowej, pochodzący z Oleszyc	1728, 1730
Jędruch, Jendrych	potażnik (uczeń) w Hucie Kryształowej, pochodzący z Oleszyc	1728
Jędruch	szularz nocny w Hucie Kryształowej, pochodzący z Huty	1728
Jędrzei	piwniczny w dobrach Sieniawskich	1722
Josio, Jozef *E	szafarz w Hucie Kryształowej, zatrudniony od 16.07.1718	1718 - 1725
Josio *E	arendarz w Hucie Kryształowej	1726
Jozef	kuglarz w Hucie Kryształowej, pochodzący z Czech	1725, 1728
Kalinka	rytownik w Hucie Kryształowej, pochodzący z Sieniawy	1725 - 1726, 1728
Kalinski	burgrabia w Dzikowie	1729
Karnet	dymarz w Hucie Kryształowej	1718
Karol, Carol	mosiężnik w Hucie Kryształowej, pochodzący z Wiednia	1726, 1728
Kasztell, Kasztel	dymarz w Hucie Kryształowej	1720 - 1721
Kazimierz	rytownik w Hucie Kryształowej, pochodzący z Oleszyc	1723 - 1726, 1728
Kazimierz	dymarz huty płazowskiej	1721
Kolczak	odbiera szkło tafłowe z huty płazowskiej	1724
Konopko	jego kozak opłacony w Oleszycach przez pracownika Huty Kryształowej	1727
Kontessa - Contessa André	kupiec z Warszawy (agent włoskiej spółki Tarone i Bordalo, główny wrocławski	1725

	dostawca Sieniawskiej, działający także w Lublinie, Lwowie, Krakowie i na terenie Wielkopolski)	
Kot Piotr *F	rytownik w Hucie Kryształowej	1725 - 1726
Kotowski Piotr *F	rytownik z Huty Kryształowej oddelegowany do Dzikowa	1730
Krańska Maryanna	cześnikowa dobrzyńska, w ramach finansowych rozliczeń z Sieniawskim oddaje się jej wieś Hucisko Stare w roczną dzierżawę	1717
Krobanowski	podstarości miasta Sieniawy, podpisuje wykazy towarów transportowanych statkami Sieniawskiego do i z Gdańska, wystawia kwit na sprowadzony wejnsztyn dla Huty Kryształowej, wystawia kwit na słoje szklane do cukierni	1720, 1721, 1724
Krokowski	podpisuje wykazy towarów przywiezionych statkami Sieniawskiego dla Huty Warszawskiej z Gdańska	1720
Kruczak Matyasz *G	hutnik z dóbr oleszyckich	1729
Kruczek Matyasz *G	dymarczyk w Hucie Kryształowej, pochodzący z Sieniawy	1726, 1728
Krukowski	plenipotent, biorący udział jako urzędnik w sporze o grunta po śmierci Sieniawskiego	1726
Krystyan, Krystyan, Chrystyan	szlifierz w Hucie Kryształowej, pochodzący z Czech	1718 - 1726, 1728
Leymin ²²	odbiera należność na asygnatę w Hucie Kryształowej	1724
Libiszowski (Jozef?) *H	wystawia asygnatę na szkła do kredensu Sieniawskiej (w 1726 określony jako <i>commisarz</i> Sieniawskiej?)	1724
Lipscy	rodzina biorąca udział w procesie o rozgraniczenie własnych gruntów i starostwa lubaczowskiego	1726
Lubiszewski Jozef *H	<i>commisarz</i> , zajmuje się wydatkami Huty Kryształowej w czasie procesu z Lipskimi (w 1725 określony jako komisarz generalny dóbr jarosławskich)	1726
Lukszyński	wystawiono mu asygnatę (pieniądze „zbożne”) w Hucie Kryształowej	1727
Maciek *I	szlifierz w Hucie Kryształowej, pochodzący z Sieniawy	1728
Maryasz, Matiasz *B	szafarz w Hucie Kryształowej, zatrudniony zapewne od 6.07.1718	1718?, 1719, 1728

²² być może Berent Lehman, bankier, prowadzący interesy z Sieniawską w latach 1722 - 1723 lub raczej Stanisław Michał Leymin, ekonom Sieniawskich z Brzezan.

Matyas ^{A1}	rytowniczek w Hucie Kryształowej	1720
Matyas ^{A1}	szlifiereczyk, od 1722 szlifierz w Hucie Kryształowej, pochodzący z Sieniawy	1721 - 1726, 1730
Matyas, Matwiy	ślusarz w Hucie Kryształowej, pochodzący z Oleszyc	1726, 1728
Meluczak Ignacy ^{A3}	hutnik z dóbr oleszyckich	1729
Michał	szularz dzienny w Hucie Kryształowej, pochodzący z Huty	1728
Mikołaj	potażnik w Hucie Kryształowej	1728
M. W. Koronny - Mniszech Józef Wandalin (1670 - 1747)	marszałek wielki koronny 1713 - 1742, jego herbem (h. własny) zdobione szkło wysyłane jest do Brzeżan na pogrzeb Sieniawskiego	1726
Mokein, Mokeyn, Mokin, Mokien, Mokieyn, Mąkin, Mąkeyn	komendant, superintendent w Hucie Kryształowej, zatrudniony od 2.12.1719, porucznik, od 1721 kapitan	1719 - 1728
Monzyna	towarzyszy Fremelowi przy organizacji Huty Kryształowej	1717
Morzycki Piotr	do 1725 ekonom Sieniawskiej, pisarz prowentowy hrabstwa jarosławskiego (lub dóbr zakrakovskich, hrabstwa tęczyńskiego)	1721
Muse, Mus	dymarczyk w Hucie Kryształowej, pochodzący z Oleszyc	1728
Nahaczewski (Stefan lub Stanisław)	oficjalista Sieniawskich we Lwowie (w 1727 Stanisław Nahaczowski określony jako burgrabia zamku lwowskiego oraz Stefan Nahaczewski jako burgrabia jurysdykcji lwowskiej)	1724
Netrepski, Nietrebski, Netrebski K.	pisarz w Hucie Kryształowej, zatrudniony 6.07.1718, pochodzący z Dzikowa	1718 - 1721, 1723, 1725, 1727, 1728
Nowicki Łukasz	ekonom dóbr oleszyckich, m.in. prowadzi rozliczenia z Nowosielskim, wystawia kwit na szyby do karczmy w Lublińcu i pałacu w Warszawie	1721, 1724
Nowosielski Józef ²⁵ (? - 1730)	ekonom generalny dóbr Sieniawskiego, do 1730 oficjalista Sieniawskiej i Denhoffowej	1717, 1718, 1720 - 1726
Olech ^{A1}	dymarczyk w Hucie Kryształowej, pochodzący z Sieniawy	1728
Oleniak	szyper statków Sieniawskiego	1718
Orszulski	pisarz statkowy Sieniawskiego	1728
Oszczędłowski, Oszczędłowski	pisarz, oddelegowany do zawiądywania pracami w czasie budowy Huty Kryształowej	1717

²⁵ imię ustalone przez Aleksandrę Kasprzak (AGAD, Zbiory Anny z Potockich Branickiej, rkps 111).

Ossolinski Franciszek Maxymilian (1676 - 1756)	podskarbi nadworny koronny 1713 - 1729, 1729 wymieniony w akcie nadania starostwa lubaczowskiego Szembekom	
Ostroski	opłacony jego transport w Warszawie z pieniędzy Huty Kryształowej	1727
Pawel	rytownik w Hucie Kryształowej, Polak	1719 - 1726, 1728
Pelc, Pecelt, Peceld, Pecolt	rytownik w Hucie Kryształowej	1718 - 1721
Pencel, Prencel, Precel	rytownik w Hucie Kryształowej, pochodzący ze Śląska	1719 - 1726, 1728
Pilc, Pelc (? - 1720)	dymarz w Hucie Kryształowej	1718 - 1720
Piotr	szularz dzienny w Hucie Kryształowej, pochodzący z Huty	1728
Piotryk *F	rytownik w Hucie Kryształowej, pochodzący z Oleszyc	1728
Poniatowski Stanisław (1676 - 1762)	podskarbi Wielkiego Księstwa Litewskiego od 1722, nabywca szkła z Huty Kryształowej (h. Ciolek)	1727
Potoccy	ich herbem (Pilawa) zdobione szkło wysyłane jest do Brzeżan na pogrzeb Sieniawskiego	1726
województwo Bełzka - Joanna z Sieniawskich Potocka (? - 1733)	pozyskuje szkło tafłowe w Hucie Kryształowej (siostra Adama Mikołaja Sieniawskiego, żona Stefana Potockiego, wojewody bełzkiego od 1720)	1726
Prokopiszyn Hrehor	majster cieśla budujący browar w Hucie Kryształowej	1720
Proszkowski	<i>marszałek</i> , wystawia kwit na wiktualia w czasie wizyty Sieniawskiego w Hucie Kryształowej	1720
Radziwiłowa księżna - Radziwiłowa Anna Katarzyna z Sanguszków (1676 - 1746)	wysyła swojego pracownika z Białej do dóbr Sieniawskiej, aby uzyskać materiały do zakładanej przez siebie huty szkła	1721
Repsz, Rapsz	dymarz w Hucie Kryształowej	1721 - 1723
Romanko	rytowniczek w Hucie Kryształowej, pochodzący z Oleszyc	1728
Rossinski (Franciszek Rosieński?)	<i>marszałek</i> , wystawia kwit na szkła z huty płazowskiej do kredensu i piwnicy	1723, 1724
Rubiszewski	pisarz prowentowy	1723, 1725
Rudzki	pobiera pieniądze dla Fremela	1720
Rybinski - zapewne Rybiński Zygmunt /Jan/ Adolf (? - 1746)	jego herbem (Wydra) zdobione szkło wysyłane jest do Brzeżan na pogrzeb Sieniawskiego	1726
Rynko	szularz w Hucie Kryształowej, <i>syn Woytow</i> , 1728. pochodzący z Huty	

H. W. Koronny Rewuski - Rzewuski Stanisław Mateusz (1662 - 1728)	hetman wielki koronny 1726 - 1728, jego herbem (Krzywda) zdobione szkło wysyłane jest do Brzeżan na pogrzeb Sieniawskiego	1726
Sapsai, Szapszai	szafarz w Hucie Kryształowej	1722 - 1728
Seredynski	kupuje konia	1727
J. W. Dobrodziej - Sieniawski Adam Mikołaj (ok. 1666 - 1726)	hetman wielki koronny 1706 - 1726, właściciel Huty Kryształowej i płazowskiej, na jego potrzeby wykonuje się szkła w hutach, jego herbem (Leliwa) zdobione szkło wysyłane jest do Brzeżan na ceremonię pogrzebową	1717 - 1726
J. W. Dobrodziejka - Sieniawska Elżbieta z Lubomirskich (ok. 1669 - 1729)	hetmanowa wielka koronna 1706 - 1726, na jej potrzeby wykonywane jest szkło w hutach, jej herbami (Szreniawa i Leliwa) zdobione szkło wysyłane jest do Brzeżan na pogrzeb męża, właścicielka Huty Kryształowej i płazowskiej	1717 - 1729
arcybiskup lwowski - Skarbek Jan (1661 - 1733)	arcybiskup lwowski 1713 - 1733, jego herbem (Abdank) zdobione szkło wysyłane jest do Brzeżan na pogrzeb Sieniawskiego	1726
Skiba Michał	tafelnik huty płazowskiej	1721
Skiba Woyciech	dymarz huty płazowskiej	1721
Sliwiński	podstarości dziewięcierski	1717
Sobolewski	przywozi z Wrocławia materiały dla Huty Kryształowej	1718
Stasinski Bartłomiej (? - 1728)	reprezentant magazynu we Lwowie	1723 - 1724
Stecko, Steczko, Stefan	szlifiarczyk w Hucie Kryształowej, pochodzący z Oleszyc, szlifierz oddelegowany do Dzikowa	1728, 1730
Stefanko	tafelniczek w Hucie Kryształowej, pochodzący z Oleszyc	1728
Surski	dawny dzierżawca Huciska Starego	1726
Szalański Piotr	wykonawca świeczników w Hucie Kryształowej, pochodzący z Oleszyc	1721 - 1728
biskup warmiński - Szembek Jan Krzysztof (? - 1740)	biskup warmiński 1724 - 1740, jego herbem (Szembek) zdobione szkło wysyłane jest do Brzeżan na pogrzeb Sieniawskiego	1726
kanclerze W. k. Szembekowie, Ewa z Leszczyńskich i Jan (? - 1731)	kanclerz wielki koronny od 1712, przejmuje wraz z żoną starostwo lubaczowskie po śmierci Sieniawskiej	1729
Szlemkiewicz Irszek	<i>froktarz</i> transportujący towary statkami, od którego kupowany jest kamień winny na potrzebę Huty Kryształowej	1720

Szornel Wojciech	stolnik mozyrski, <i>commisarz</i> wizytujący Hucę Kryształową i wystawiający asygnaty na zapłatę rzemieślnikom, podpisuje wykazy towarów transportowanych statkami Sieniawskiego do i z Gdańska	1720, 1721
Szuart Antoni Ludwik	kupiec z Lublina, dostarcza Sieniawskiej tafle kryształowe, kupuje szkło w Hucie Kryształowej, Mokejn deponuje u niego szkło	1721, 1724, 1725, 1731
Szumanczewski	podczaszy łatyczowski, urzędnik Czartoryskich	1731
Szymon	dymarz w Hucie Kryształowej	1718 - 1725
Tomasz	opłacony za transport zwierciadeł i stołków na statki Sieniawskiego	1725
Tymofei	<i>Hospodyn</i> , budujący cerkiew w Hucie Kryształowej	1719
Uszar, Usar	szafarz w Hucie Kryształowej	1721
Walenty *A	rytownik z Huty Kryształowej oddelegowany do Dzikowa	1730
Waldowski Stanisław	skarbnik wschowski, wymieniony w akcie nadania starostwa lubaczowskiego Szembekom	1729
Warzywoda *D	stolarz pracujący dla Huty Kryształowej (w 1721 wykonujący ławki do kaplicy dworskiej w Oleszycach)	1726
Winiawscy - zapewne Wieniawscy ²⁴	ich herbem (Wieniawa) zdobione szkło wysyłane jest do Brzeżan na pogrzeb Sieniawskiego	1726
Wisniowiecki książę - Wiśniowiecki Janusz Antoni (1678 - 1741 lub 1742) albo Michał Serwacy (? - 1743)	jego herbem (h. własny) zdobione szkło wysyłane jest do Brzeżan na pogrzeb Sieniawskiego	1726
Wojnicki	związany z zapłatą rzemieślników w Hucie Kryształowej	1720
Zajączkowski Alexander *J	hutnik z klucza sieniawskiego	1729
Zelman	szklarz z Oleszyc	1717
Zuczek Szymon	dymarz huty płazowskiej	1721
Zurakowski	burgrabia dzikowski, odbiera szkło tafle i do „piwnicy pańskiej” z huty płazowskiej	1717

²⁴ być może dot. Marcina Aleksandra Wieniawskiego, pisarza grodzkiego lwowskiego, zm. 1748.

Bibl.Czartoryskich, rkps 4528 IV – Starostwo lubaczowskie. Inwentarz starostwa: miast Lubaczów, Płazów, Potylicz, wsi ...Hucisko Stare oraz folwarków: Basznia, Dziewięcierz, Kobylnica, Młodów, Opaka, Ostrowiec, Smolin, Żuków, 1717²⁵

k.47

Inwentarz Maietności Wioski Starego Huciska w Sstwie Lubaczowskim w Woiewodztwie Belskim leżącej Jey MCI Paniey Maryannie Kraińskiej Czesnikowey Dobrzynskiej w Prowizyey od Summy zostaiącej Czterech tysięcy Pięciu Set Złotyeh w Skarbie Jasnie Oswieconego JmCi Pana kasztelana krakowskiego Hetmana Wielkiego koronnego, Pana y Dobrodzieia mego na Rok ieden w Złotyeh czterechset pięciudziesiąt zewszystkiemi dotey ze Maietności Poddanymi y odnich robocizną, Daninami Prowentami Przyległosciami w Posessyą²⁶ puszczoney, na gruncie Spisany, y oddany Die 24 Maÿ 1717 Possesia tednak Poczętasię od Szrodoposcia²⁷ w Roku 1717. akonczyc się będzie otymże czasie w Roku da Bog 1718.

Opisanie Budynkow

... Dwor ... Wozownia ... Szpichlerzyk ... Staynia ... Gumno ... Stodoła ...

Opisanie Budynkow Arendarskich

Browar ... Słodownia ...

Arenda na ten Rok czyni zł 150 Dico stopiędziesiąt

k.48

Obszary Dworskie do Folwarku Huciskiego.

1mo *Złomy od Luwczy od zachodu ....*

2do *Węglarki na południe od Brusna ...*

3tio *Niwa²⁸ wielka od Wierzchaty na wschod Słońca ...*

4to *Niwa za Ogrodami Chłopskimi ...*

5to *Zaguminki za Dworem na południe ...*

6to *Na Boru na Urzędzie ku Narolu koło Stawku zerobłowego ?/, wroblowego?/ alegonie Sieią bo bardzo piaszczysty*

Sianozęci

1mo *Pastewnik za dworem ogrodzony płotem laskowym bywananim Siana wozowosm.*

2do *Na Złomach od Luwczy na Bagnie bywa Siana brog aczasdywięcey*

3tio *A ze tak bardzo mało siana y ladatakie do tego Folwarku nadaie sie w Goraycu na dwa Brogi z pustych łak do Cwierci²⁹ pustych*

²⁵ wszystkie dane w nawiasach // stanowią adnotacje autorki opracowania, wynikają z trudności z rozczytaniem rękopisu - // lub zaznaczają błędy w rachunkach - //.

²⁶ posesja - dzierżawienie, dzierżawa, аренда dóbr drugiego dziedzicznych, władanie (*Słownik języka polskiego* pod red. J. Karłowicza, A. Kryńskiego i W. Niedźwiedzkiego, t. IV, Warszawa 1904 //, s. 736).

²⁷ Wielka Środa w okresie Wielkiego Tygodnia poprzedzającego Święta Wielkanocne.

²⁸ niwa - pole, rola, gleba, łąk, grunt; pole po wykarczowaniu lasu. nowina, nowizna; pole wśród lasu (*Słownik języka polskiego*, j.w., t. III, Warszawa 1904, s. 395).

²⁹ ćwierć, ćwierć, ćwierć, ćwierć, ćwierć - I. czwarta część, jedna czwarta: ćwierć funta, lokcia, mili... 5. ćwierć roli = 1/4 łanu, włóki (*Słownik języka polskiego*, j.w., t. I, Warszawa 1900, s. 417).

Ogrody

1mo Ogrod na południe za Dworem na Stay pultora ...

Sady

1mo Za Staynią Sadeček Słiwowy nie wielki młodocianego Drzewa ze 30

2do Sadeček na kuszeynowym ...

Zasiew na Obszarach Dworskich na Rok 1717.

... Summa mac 96 miar: 5 ½

To zboze nalezycie wychendozone młarą Dworską na Szrodoposcie JmPanu Pisarzowi Prowentowemu ma bydz oddane na iana na Zimę małą Siac przy widzu od Zamku destynowanego³⁰

k. 49

... Te Pomlary na Skarb excypuie się³¹ poniewasz jest Sufficientia³² Prowentu nad Złotyeh CzterySta Pięciudziesiąt wSummaryuszu, ze az dotego po Zebraniu krescencyey³³ z Pola ten Prowent weryfikowany bydz powinien

k. 76

Lublńiec Nowy

Nazwiska	Zagony	Osiadłosc Poddanych Wsi Lublinca Nowego
Cwierci		Imiona Poddanych
Bakonowska	4	Semko Duda do Huty Bydło
	3 1/2	Jakim Bakon do Huty Robi
	3 1/2	Iwanko Lesny do Huty Robi
Laszewicz	4	Wasył Borowiec do Huty Robi
Lesnego	4	Hryc Lesny do Huty Robi
	3 1/2	Tymko Lesny do Huty Robi
	3 1/2	Hrynko Lesny do Huty Robi
Kotelowska	4	Wasył Koczan do Huty pieszo
	3 ½	Hryc Koczan do Huty Robi pieszo
Litynska	15	Jm Panu Borowskiemu do Huty w Obszar
Juraczykowa	4	Stefan Sokolowski do Huty bydlem
	3 ½	Im Panu Borowskiemu do Huty
Maszkowska	11 ½	do Huty w Obszar
Uchryniowska	3 ½	Maxym Piecio do Huty Robi bydlem

Bibl.Czartoryskich, rkps Gosp. 1102 - Dyspozycje różne gospodarcze w dobrach kluczów oleszyckiego, sieniawskiego i starostwa lubaczowskiego, 1715 - 1717

³⁰ destynować - przeznaczać, wyznaczać (Słownik języka polskiego, j.w., t. I, Warszawa 1900, s. 448).

³¹ ekscypować, ekscypować - warować sobie, zastrzegać, wyjmować (Słownik języka polskiego, j.w., t. I, Warszawa 1900, s. 679).

³² suficjencja - obfitość, dostatek, zapas, mnogość, mnóstwo (Słownik języka polskiego, j.w., t. VI, Warszawa 1915, s. 505).

³³ krescencja - plon roślinny, ogół plodów rolnych, zbiory w gospodarstwie, urodzaj (Słownik języka polskiego, j.w., t. II, Warszawa 1902, s. 541).

s. 191

Dyspozytja Szarwarku³⁴ do Huty Starej y wywozu drzewa na nową hutę ad 1 Augusti Ad Ultimam Eiusdem A^o 1717

*Do rąbania Szyt³⁵ po Szesc Chłopow kazdy Chłop po kop 8. uczyni na tydzień kop N° 288
Ci powinni rąbac bez przestannie kop przez niedziel N° 4 N° 1152*

Do Dychtowania³⁶ Scian trzeba Chłopow trzech bez tydzień N° 1

Do pobitania Dachy y budowania Chłopow trzech na tydzień N° 1

*Do wozenia Szyt po wozow trzy na dzień po kop N°. 60 wszystkie trzy na tydzień
wywiesc powinni kop N°. 360 uczyni na Miesiąc 1.440*

Ci co do dychtowania y pobitania są ordynowani powinni będą Szyty rąbac

Ten Szarwark tak się naznacza

*Ze Wsi Lublinca do wozenia Szyt po wozow trzy przy kazdym wozie powinien bydz chłop
procz tego powinno bydz pieszych z Siekierami po Ch N^o N° 4*

Wozy za tydzień Szyty wozic powinny

Pociężni drzewo wyzey wyrazone wozic powinni

APiesi zaraz zaczawszy odlutra zawsze punktualnie wychodzic powinni

Z Gorayca do teyze Huty wychodzic powinno z Siekierami N° 4

Z Zukowa tamze do Huty z Siekierami N° 3

Z Kossobud z Siekierami do Huty N° 1

*Drzewo ktore mają wywiesc Lublince w tym tydniu do Starego Huciska Za Szarwark tak
Poddani Zamkowi iako tez y Arendarscy ktore Mayster popuszczac ma we wtorek y na noc
tegoz dnia sprowadzic ma*

Takowego zas potrzeba drzewa

Podłog Spodnich iako naygroszych po łokci N° 16 N° 10

Słupow grubych po łokci N° 9 N° 10

Płatni poprzecznych po łokci N° 23 N° 10

Krokwi po łokci N° 18 N° 80

Goraiec powinien zwiesc do Starego Huciska gontow kop 500

*Jm P. Ptaszynski za Panszczyzne wywiesc powinien drzewa rzniętego Sztuk N° 30 Tarcic N^o
kop dwadziescia*

*Jm P. Zubr wywiesc powinien Drzewa rzniętego za Panszczyznę Sztuk N° 30 Tarcic kop N^o
20*

³⁴ szarwark – robota pańszczyzniana około dróg, grobel i mostów, dzień jeden w miesiącu; używany i na roboty w polu (*Trzaski, Everta i Michalskiego Encyklopedia staropolska*, oprac. A. Brückner, Warszawa 1939, t. II, s. 577); w dawnej Polsce: początkowo roboty służebne przy drogach i mostach; później – opłaty na ich utrzymanie (*Słownik wyrazów obcych*, PWN, Warszawa 1980, s. 728).

³⁵ szyty – dobrze zwiędle (wysuszone przez rok polana) drwa... niemają być dłuższe jak pułtrzecia łokcia, nie bardzo ciężkie (do palenia w piecach hutnych)... sążen do rąbania szyt ma być wzdłuż łokci trzy i puł, wszerz łokci trzy równo, to tylko należy do dobrego dozoru, aby też były dobrze ułożone, bez dziur i nie sękowate (J. Torzewski, *Rozmowa o Sztukach Robienia Szklia, Palenia Potaszow i Topienia Zełaza Stosująca się do Materyałow, Lasow, Rud i zuyczałow Kratowych, i ich dobrego zarządzania...*, cz. I, Berdyczów 1785, s. 17 – 18).

³⁶ dychtować – ubijać, upakowywać, utykać do szczętu, do szczeliny (*Słownik języka polskiego M. Samuela Bogumila Linde*, wyd. 2, t. I, Lwów 1854, s. 580) = uszczelnić.

s. 192

Robocznia z Siekirkami od Mielnikow należąca z Starostwa Lubaczewskiego do Huty na Starym Hucisku która sie zaczynać ma a die 4ta Augusti A^o 1717

Z Lublincow Tepilowie powinni robic na tydzien dni	N ^o 3
Tamze Rewczaki na tydzien dni	N ^o 3
Grochowic Mielnicy na tydzien dni	N ^o 2
Zukowie Mielnicy na tydzien dni	N ^o 2
kurey Mielnik na tydzien	N ^o 1
Z Zukowa Mielnik na tydzien dni	N ^o 2
Z Baszni Czerwonzak na tydzien dni	N ^o 3
Z Smolna Biesagowie na tydzien dni	N ^o 3
Tamze Tytusowie na tydzien dni	N ^o 3
Tamze Lenlowie na tydzien dni	N ^o 3
Tamze Szechlat [?/] na tydzien dni	N ^o 1
Tamze Lauryszowie na tydzien dni	N ^o 2
Mielnik z Prusia uciekl na tydzien vacat	
Z Radruza Hrynlowie na tydzien dni	N ^o 3
Tamze Halaniowie na tydzien dni	N ^o 3
Mielnicy Dąbrowni na tydzien dni	N ^o 3
Z Kobylnicy Mielnicy	N ^o 3
Summa natydzien dni	41

Ci Mielnicy punktualnie Sami niewysylając nieukow wychodzic powinni ledni z Toporami drudzy z Stekierami y klamrami Pitami

Aze Ciz Mielnicy nierobili przeszlego roku od Swiętego Michała do teg: czasu więc teraz do lednego dnia odrabiac powinni;

Dotychze Mielnikow naznacza sie ze Wsiow za Szarwark na Niedziel cztery

Z Baszni ma wychodzic na kazdy dzien Siekier N ^o	5 natydzien	30
Z Radruza takze na kazdy dzien Siekier N ^o	3 natydzien	18
Z Brusna na kazdy dzien Siekiera N ^o	1 natydzien	6

s. 193

Informatia Jm Panu Oszczędlowskiemu destinowanemu Pisarzowi do Huty krzystalowey tak sie ma Sprawowac dana d 1 Augu ~ 1717

Imo Poddanych wszystkich Huciska Starego iako sie odebralo w Possesyi Naszej Zamkoway, tak niektoimny ma niemi dysponowac tylko Jego Sluchac powinni dyspozyci ciz Poddani; y niecoinszego robic tylko Szyty rąbac y wozic do Huty ktore mair bydz na łokci dwa wzdluz, Za dzien Panszczyzny naznacza sie po kop Osm wyrąbac y wywiesc Salva melioratione³⁷ albo umnieyszenia albo przyczynienia za Sluszną Informatią Piesi zas w lesie te Szyty rąbac y kladki Skladac powinni niemieszaiąc ich zinszemi A gdy te szyty na miejsce zwozic będą aby nie w Stoszy ale w klatki Skladac y układac powinni

³⁷ iac. z miżliwością polepszenia; za pomoc w tłumaczeniu wszystkich zwrotów przejętych z łaciny serdecznie dziękuję Annie Juźwin.

2do krescentią na Hucisku iedną Obezmem y Zaznem Zakosem y Obkosem zebrac o drugą upomniec sie ma J. Panu Pisarzowi Prowentowemu Jm P. Pisarz zas obmyslic z Folwarkow iezeli będzie zbytńia Panszczyzna powinien iezeli niemozna to y za pieniądze którą to krescentią ma Składac do Folwarku tegoz Huciska biorąc zwyczajną probę przy Przysięznych Cokolwiek zas odbierze krescentyi łuz zętego Zboza powinien mieć od JM Paniey krainskiej na to Attestatią³⁸ od Jm Paniey krainskiej Z tey także probę odebrać powinien

3tio Budowania Szopy na hutę krzysztalową pilnowac y dozierać ma Jm P. Oszcędlowski azeby iakonayprzedzey wystawiona bydz mogła y dokoncona Mielnikow Punktualnie odbywali od ktorego tak wiele należy dni kazdego tygodnia konnotując Sobie w Regestra y kwity im dając A ze zatrzymali Siekirę zarok przeszły 1716 y nigdzie nierobili niektorzy Więc od kwitu Ostatniego który mają należy im porachowac Zatrzymaną Panszczyznę, y zeby ją odrobili koniecznie etiam przynajqwszy do obrabiania drzewa na Hutę³⁹ y na to im kwity dawac co tydzien Ciz Mielnicy aby Sami iedni z Siekiram i drudzy Toporami Piłami klamrami Puzdrami wychodzili czego iakonaypilniey ma doyzrec ktorych będzie widzil /?/ Mayster Mielnikow Sposobnych zeby ich Mayster iakonaylepiey aplikował⁴⁰ y douczał zeby zas ci ktorzy są Sposobni niemieli Pielt toporow y Swidrow, deklaruię sie im z Czynszu Jesiennego opuscic, zeby mieli zawsze pewne y gotowe Zeby mógł bydz kazdy Mielnik za Maystra dobrego yzeby zawsze mógł robic Swoim naczyniem⁴¹

4to Do tey roboty Ordynute sie Draganow dwoch aby słuchali Jego dyspozytyi y tak Mielnikow iako y ze Wsiow Szarwarki wyganiali wyzey przy Mielnikach naznaczone

5to Drzewa z kądkoľwiek przywiezionego iest łuz, y z kądkoľwiek iakiego przywiozą Registr kazdego drzewa mieć powinien y na nie kwity dawac, kazdey ...sz /?/ z kądkoľwiek przywiozą iakiego

6to Na ostatek znosic sie ma z Jm P Fremelem czego będzie potrzeba dawac znac do Wirschnosci, Zeby wniewczem niebyło retardaty⁴² y zawodu

7mo Chłopow z kądkoľwiek mają zaciągnąc Starac sie ma y ich osadzac tak na gruntach po odeszłych iako tez y na obszarach dworskich, wydzielłwszy im po Osmioro Stay iako y innym wydzielono y na takich osiadłosciach siedzą /s.194/ Przykrosci zadney Poddanym

³⁸ atestacja – zaświadczenie, świadectwo; atestowanie (Słownik języka polskiego, j.w., t. I, Warszawa 1900, s. 68).

³⁹ Leksykony języka polskiego ustalają znaczenie terminu „mielnik” jednoznacznie jako „młynarz”. Archiwalia huty łączą jednak zobowiązanych do świadczenia corocznego „siekiarkowego” mielników z pracami budowlanymi (w. w., a także przy zakładzinach budynku taflowego w 1722) – opisuje się ich jako posiadających własny sprzęt do wycinki i obróbki drewna, a zdolniejsi spośród nich mają być przyuczeni przez majstra. Mimo iż w jednej wsi możliwe jest istnienie kilku młynów, zastanawiająca jest duża ilość wezwanych do prac przy hucie mielników z obu Lublińców (co najmniej dziewięciu), a zwłaszcza Smolina (także co najmniej dziewięciu). Skłania to do spekulacji, że termin „mielnik” może być w tym przypadku powiązany z określeniem „mielerz, milerz, limierz” – stos drewna przeznaczony do wypalenia na węgle drzewne /z niem. Meiler/ (Słownik polszczyzny XVI wieku, pod red. M. R. Mayenowej, Wrocław Warszawa Kraków Gdańsk Łódź 1982, t. XIV, s. 47), jako że logiczniejsze wydaje się łączenie z pracami budowlanymi ludzi zawodowo związanych z wycinką drewna.

⁴⁰ aplikować – wprawiać się w czynności urzędowe, sposobić się do urzędu; aplikować kogo do czego – stosować, sposobić, układać, ćwiczyć; aplikować się – przykładać do czego, pilnie około czego chodzić, pilnować czego (Słownik języka polskiego, j.w., t. I, Warszawa 1900, s. 48).

⁴¹ naczynie – 1. sprzęt obejmujący rzeczy płynne, rzadkie, syplkie, statek, sądek; naczynie kuchenne, stołowe, gospodarskie, chemiczne... 2. naczynie wodne – statki wodne, okręty, itp... 3. narzędzie, instrument, przyrząd... sprzęt (Słownik języka polskiego, j.w., t. III, Warszawa 1904, s. 26 – 27).

⁴² retardacja, retarda, retard – spóźnienie, opóźnienie, spóźnienie się, zwłoka, mitrega (Słownik języka polskiego, j.w., t. V, Warszawa 1912, s. 521).

czynić niepowinien na żadne inne roboty niepociągając; Oprócz do iednych Szyt y owszem cudzych zaciągac y zachęcac iakonayprędzey y iakonaywłęcey Starac sie usilnie ma
 8no Stana co iest ukoszoneg konserwować 8ta /?/ wołow tych które są Skarbowe y będą do wozenia drew y Szyt po pieszey Panszczyźnie iak Jm Pan Pisarz Prowentowy postanowi ... /Panske?/ Parobkow dwoch, dodawszy wozow dwa y Siekir dwie porzonnnych doyzrec ma aby nieproznowali Zeby bezprzestannie wozili drwa y Szyty. Na tych miejscach gdzie las wyną zaciągac ludzi y osadzac upewniwszy ich zebędą mieli wolności rok od wszelkich ciężarów Podatkow wielkich y najmniejszych Starac sie ma
 9no Xięgę mieć powinien wszelkich rzeczy iakonay porządniejszą azeby nie na karteluszach były konnotatie Zaleca sie;

s. 200

Rachunek pieniędzy odebranych przez ręce JmciP. Sobolewskiego na Sprawowanie w Wroclawiu Rzeczy do Huty krystalowej wypisany w Sieniawie d 9 Marty 1718

Percepta

Odebrał od JmPana Nowosielskiego talerow bitych N ^o 300	2400	
Expensa tey Summy		
Za Weysztenu ⁴³ Cetnarow N ^o 16 każdy Cetnar rachuiąc po reyszta N ^o 9 Facit		
Reysztale 144. każdy Reysztaler rachuiąc po Złotyeh Polskich N ^o 6 Facit	864	
Od Wagi tego Weysztenu y Cła dalem	12	
Za arszenu Cetnarow trzy Białego Cetnar po Reysztall 7. Facit Reysztal. 21.		
každy rachuiąc po Zł ^o . 6	126	
Od wagi tego Arszenu y Cła	4	18
Za Bleywasu Cetnarow N ^o 5 ¼ Cetnar po Reysztalo 7. Facit Reysztalerow 36.		
každy Reysztaler rachuię sie poZł ^o 6. Facit curr	216	
Za Szmerglu funtow N ^o 20 każdy funt po Czeskich 2 ½ każdy rachuię sie po groszy Szesc Facit currentt	10	
Za Tryplu ⁴⁴ funtow 20 po ceskich cztery każdy ceski rachuię sie po groszy 6.		
Facit Currentt	16	
Od Wagi tego Bleywasu Szmerglu y Tryplu za wagę dalem y Cła	5	18
Za Przetakow cztery y Sit tylez	24	
Furmanowi od Cetnarow N ^o 24 od kazdego Cetnara po Zł ^o 21	504	
Poslancowi umyslnemu ordynowanemu do Hiszberku ⁴⁵ dla zaciągnięcia Szklarzow	16	
Za Pomarancow Sztuk N ^o 30 po gr 24 Facit	24	
Za Cytryn po groszy N ^o 18 Sztuk N ^o 30	18	
Za Ostrogow Sztuk Sto za ktore Reysztalerow N ^o 7 każdy Reysztaler poZł ^o	6	
Facit Zł ^o	42	
Za Cytryn wielkich Sztuk N ^o 5 po Zł ^o 2 gr 26 Facit	14	10

⁴³ weynszten - wejnsztyn (wajnsztyn, wajstin) - kamień winny, surowy winian kwaśny potasu /winian - sól kwasu winnego/ (B. Smoleńska *Materiały do dziejów huty szklanej w Nalibokach z XVIII wieka*, (w): Teki archiwalne 1953 I, s. 142, przyp. 85), używany do wyrobu szkła kryształowego.

⁴⁴ trypel, trypla, trypela, trypola - krzemionka używana do polerowania metalów, szkła, kamieni i do smecznych kamieni szlifierskich (*Słownik języka polskiego*, j.w., t. VII, Warszawa 1919, s. 138).

⁴⁵ Hiszberk (niem. Hirschberg) - Jeńcia Góra na Dolnym Śląsku.

<i>W Bytaniu dla Cesarskiego na Granicy od Cetnera po Zł^o 1</i>	24	
<i>Decesu na talerach 300 na kazdym Straty po gr 12</i>	120	
<i>kozakowi na drogę poselajac go z Cytrynami y pomaranczami do Bzezan dalem</i>	5	
	<i>Summa Facit Expensy</i>	2045 16
	<i>Przy Mnie zostate in parates</i>	354 1/80
	<i>Efficit</i>	2400

s. 221

Registr Materialium do Nowey Huty krzysztalowej wiele potrzeba od Zaczecia roboty do S. Michała w Roku 1718 od JP Fremela podany d 20. Nbres 1717

- 30. Cetnarow Saletry
- 16. Cetnarow Weysztenu
- 20. Cetnarow Potaszu
- 12. Cetnarow krety
- 5. Cetnarow Ceruzy⁴⁶
- 3. Cetnarow arszeniku białego

Bibl.Czartoryskich, rkps Gosp. 1489 – Starostwo lubaczowskie. Sumariusz dochodów i wydatków pieniężnych, 1714 – 1718

k. 68

Rachunek Pieniędzy z Arend Browarnych w Starostwie Lubaczowskim Raty Trzecley Zaczynajacy Się a d 23 8bris w Roku 1717 a konczacy Się die eadem January Anno 1718.

	Złote	Gr.
<i>Z Arendy Lubaczowskiej</i>	825	
...		
<i>Z Huty Płazowskiej</i>	150	
...		
<i>Z przeszłych Rat pierwszey i drugiey zostawionych na Tafle y gwozdzie JmPanu Borowskiemu</i>	1264	
	<i>Summa</i>	5451 15
<i>Expensa Ordynaryine y extraord</i>		
...		
<i>12 Februar. 1717. assygnacya JP Nowosielskiego za odebrane Szkło do Puzder do Piwnicy Panskiej do dyspozycyey P.Zurakowskiego</i>	38	
...		

⁴⁶ cerusa - chem. węglan ołowiu zasadowy, blejwas (*Słownik języka polskiego*, j.w., t. I, Warszawa 1900, s. 266); cerussyt - mineral... Chemicznie jest to węglan ołowiu $PbCO_3$, z 16,48 kwasu węglanego i 83,52 tlenku ołowiu... Bardzo pospolita ruda ołowiu (*Wielka Encyklopedia Powszechna Ilustrowana*, t. XI, Warszawa, Nakład i Druk S. Sikorskiego 1893, s. 339).

k. 69

/27 maja 1717/ Assygnacya JP. Nowosiel: Za Szkło do Piwnicy Panskiej według Regestru Zelmana Szklarza Olesz: podpisa	19	20
Za 30 Szyb pułtornich, y 30 Weneckich do dysp: P.Zurak:	1	20
16 Juny kwit JP. Nowosiel: na odebrane Banie alias kapelusze do Nakrywania Inspektow w ogrodzie Warszawskim 34. bania po gr: 20	22	20
...		
12 eiusd/sierpnia/ kwit P.Pisarza Prowen dla ludzi na Zakładziny Huty nowej krzysz: Za Wodki gar 2	4	4
...		
31 eiusd kwit P. Oszczędłowskiego przy Zawodzeniu /?/ krokiew na Nową Hutę za kwarte gorzałki		16
...		

k. 70

13 7br Assygn: JP. Nowosiel: na okowanie Wozow 4 na Hucisko Stare do Wozenia Szył do Huty Nowey do dyspozycyey P. Oszczędłowskiego	10	
Ea. eiusd Assygn: JP. Nowosielskiego za Panewke zelazną czop y refe ⁴⁷ do Wrot wielkich na Hucie	3	
...		
8na 8br 1717 Na kowalow i inne expensa do Folwarku y Huty nowey do dysp: P. Oszczędłow:	10	
Mularzowi od Stawiania pieca małego dla Proby krzysz:	9	
...		
Ead /21 października/ kwit P. Sliwńskiego Podstt Dziewięcier: na Piece zielone do Huty dwa i trzeci do karczmy Radruskiej Garczarzom Zadatku	30	
...		
24 eiusd /października/ Assygn: JP. Nowosiel: na potrzebę do Huty nowey krzyszt na Snop Zelaza dułowego /dułowego?/ do dyspozycyey P. Oszczędłow:	10	
...		

k. 71

4ta 9br. Szklarzowi Okna do Huty Nowey robiącemu według porachowania Się	115	18
Mularzom dwom w Hucie Nowey Piec murującym. Maystrowi na dzien po zł. 1 Uczniowiy po gr 20, a die 21. 8br. ad d 4ta Xbr za kwitem P. Oszczędł: do Arendarza Brusieńskiego wydane	56	20
Draganom dwom przy budowaniu Huty Nowey zostawionym ad 25 Aug: ad d ultimam Xbr.	36	
15 Nbris kwit Szklarza do Huty Nowey na Szyb 1200 pułtornich rachuiąc Sto po zł 4.	48	

⁴⁷ refa, ryfa, rechwa, ryfka – obręcz żelazna (B. Smoleńska, j.w., s. 140, przyp. 25).

...		
25 elusd kwit JmP. Fremela na odebraną laffę ⁴⁸ na Niedziel cztery	40	
...		
/2. Xbr./ Za 2000 Tafli do Palacu Warszawskie według kontraktu JP. Nowosiel: d 1ma May uczynionego rachulac kazdą po gr 20	1333	10
Za Zelaza i Naczynia rozne do Huty nowey nowo na Rudzie robione według konnott JmP. Fremela	200	
Za Stępy do tłuczenia gliny wyrobione do Huty kryształ	2	
...		
k. 72		
Rachunek z Reszty Raty Trzeciej		
Na dopłacenie Piecow do Huty Nowey dwoch y trzeciego do karczmy Radruskiej	41	20
Od stawiania tychze na Hucie y w Radruczu fundamentu i kominka murowania	18	
...		
Stolarzowi od robienia Skrzyn na Tafle	21	
Za dwa Wozy Wołowe ze Wszystkim do Huty	14	
Tamze do Wozenia Szyt Za Sani dwoie	4	
Tamze Na dopłacenie za dwoie okien Szklarzowi	10	
Tamze za Snop Zelaza Mazowieckiego do Huty na Zawiasy y inne potrzeby	8	
...		
8. Xbr. do rąk P. Oszczędlowskiego na expensa Huty	100	
...		
/31 Xbr./ Na pierwszy przyjazd JP. Fremela y JP. Monzyny Za rozne Victualia u JmPana Borowskie Nabrane	45	
...		

Bibl.Czartoryskich, rkps 4529 IV – Starostwo lubaczowskie. Inwentarz starostwa: miast Lubaczów, Płazów, Potylicz, wsi ...Hucisko Stare oraz folwarków: Basznia, Dziewięcierz, Kobylnica, Młodów, Opaka, Ostrowiec, Smolin, Żuków, 1718

k. 78

Opisanie Budynkow tak Starych iako y de novo wystawionych w Hucisku a w terazniejszey Hucie nowey krzyształowey. d. 14. Xbris 1718 A^o.

Imo Wchodząc do Szopy z Zachodu Słońca Magazan po Prawey ręce na Południe wielki Porządny na Pomosciu w którym robi Szlufierz Okien trzy w Ołow Oprawne wszystkie w całości; Te okna okowane wszystkie z Narożnicami haczkami kołkami, Piec Zielony nowo postawiony kominek murowany z Pleckiem drzwi na Zawiasach Zelaznych z klamką y haczkem

⁴⁸ lafa (tur.) – pensja, płaca, zółd, jurgielt (Krasnowolski i Niedźwiedzki, *Słownik staropolski*, Słowniki M. Arcta, s. 149).

2do *Przeciwno Tegoż Magazonu po lewey ręce na Pułnoc drugi Magazon. Gdzie materia, porzonny na Pomocie Okien dwie dobrych w ołow oprawnych Okowanych z Naroznikami haczkami y kołkami, piec Zielony dobry, Pulek z tarcic⁴⁹ do Stawiania Szkla dwanascie przybijane bratnalami⁵⁰ Zelaznemi, drzwi na Zawiasach Zelaznych z klamką Wrzeciędzem⁵¹ y haczkami*

3tio *Na Drugim Rogu Szopy na Wschod Słońca po Lewey ręce Magazan porzanny na Pomocie Okien w ołow Oprawnych dwie Okowanych Naroznicami z haczkami y kołkami Piec kaflowy Zielony dobry, kominek murowany y Pieczyk do pieczenia Chleba, Drzwi na Zawiasach Zelaznych z klamką Wrzeciędzem y haczkami*

4to *Przeciwno Tegoż drugi Magazon po prawey ręce gdzie Szkoło porzonny na pomocie Okno iedno w ołow Oprawne dobre okowane naroznicami z haczkami y kołkami Drzwi na Zawiasach Zelaznych z klamką haczkami y Wrzeciędzem Pulek dwanascie do Stawiania Szkla przybijane bratnalami Zelaznemi*

5to *Wtey Szopie na Południe okien dwie dobrych w ołow oprawnych z kwaterami na Pułnoc Okien trzy dobrych w ołow oprawnych z kwaterami okowane Naroznicami z haczkami y kołkami*

6to *W teyze Szopie Piec wielki murowany porzanny w którym tygle Stoią. Na rogu tego pieca od Wschodu Słońca komorka przybudowana z tarcic gdzie Szkoło wyimuią z hartu, na Pomocie z Puleczkami, Drzwi na Zawiasach Zelaznych z wrzeciędzem do Zamykania:*

7mo *W tey Szopie na Pułnoc koło Sciany kotłow Zelaznych wlepionych trzy dobrych w których Potasz robi, Czwarty kocioł także na Południe pod Sciana w którym okropy grzeią.*

8ve *Wteyze Szopie Piecow dwa z kamieni murowanych do Szuszenia Szyt*

9no *Wteyze Szopie nareta wielkie na Wschod Słońca na biegunie⁵² drewnianym w których jest Furteczka Do tych Wrot w Gorze kuna⁵³ Zelazna*

10mo *W tey Szopie drzwi na Południe na Zawiasach Zelaznych z klamką, drugie drzwi na Zachod Słońca między magazonomi na Zawiasach Zelaznych z haczkami, Nad temi drzwiami Okienko w Ołow Oprawne dobre*

11mo *Przed tą Szopą Studnia kryniczna od ktorey Studni rynwy⁵⁴ przyprawione aż do Szopy*

Budynek Wielki dla Rzemiesników.

Wchodząc do Sieni po lewey ręce Izdebka niewielka porzonna na pomocie okien dwie dobrych w ołow oprawnych Z teyze Izdebki Alkierzyk porzonny na Pomocie Okno iedno w Ołow Oprawne Drzwi na Zawiasach Zela /k. 78 - druga strona/ znych z klamką wrzeciędzem y haczkami, kominek murowany

⁴⁹ tarcica - deska wyrżnięta z kłoca piłą (B. Smoleńska, j.w., s. 140, przyp. 4).

⁵⁰ bratnal - bretnal (niem. Brettnagel) - długi gwóźdź żelazny z dużym łebkiem (*Słownik wyrazów obcych*, j.w., s. 94).

⁵¹ wrzeciędz, rzeciędz, rzecządz, rzecądz, rzejcuz, rzecoz - łańcuch żelazny u drzwi od środka budynku, zapora do zamknięcia; sztaba żelazna w obu końcach przedziurawiona, jednym wisząca na skoblu wbitym w drzwi, a drugim podłużnym otworem zakłada się dla zamknięcia na drugi skobel, wbity w wiazar, drąg obracający się na sworzniu w połowie go do drzwi przytwierdzającym, kruki zaś, w które końce wrzeciędza zapadają dla zamknięcia, skoblami się miamują (*Słownik języka polskiego*, j.w., t. VII, Warszawa 1919, s. 728).

⁵² bieguny (u wrot) - czop, czopek, walek, na którym się coś obraca (B. Smoleńska, j.w., s. 140, przyp. 11).

⁵³ kuna - duży wygięty wrzeciędz do przychwycenia drąga u wrot. Rodzaj wrzeciędza, środkiem niekiedy wygiętego, który jednym końcem przez oko przybity skoblem, u drugiego ma precik lub czop, przechodzący przez dziurę w drzwiach lub odrzwiach, i zatyczką jest zamykany (*Słownik języka polskiego*, j.w., t. II, Warszawa 1902, s. 631).

⁵⁴ rynwa - rynna (B. Smoleńska, j.w., s. 144, przyp. 16).

Podle teyże Izdebki Izba wielka porzonna na pomosci, okien dwie wielkich nowych w Ołow oprawnych z kwaterami okowanemi Naroznicami haczkami y kołkami Drzwi na Zawiasach Zelaznych Z teyże Izby Alkierz porzanny na pomosci w którym Okien dwie dobrych w Ołow Oprawnych z kwaterami okowanemi naroznicami haczkami kołkami, Drzwi na Zawiasach Zelaznych Piec kaflowy Zielony na obie Izbie kominek murowany.

NaPrzeciwno tey Izby po lewey ręce na Południe Izba nowa porzanna bez Pomostu Okien dwie nowych w ołow oprawnych z kwaterami okowanemi porządnie Naroznicami haczkami kołkami, drzwi na Zawiasach Zelaznych, kominek murowany Zteyże Izby Alkierz porządny bez Pomostu Okno iedno wOłow oprawne z kwaterami Okowanemi Drzwi na Zawiasach Zelaznych

Podle tey Izby Izba nowa na pułnoc porządna na Pomosci Okien trzy wielkich nowych w ołow oprawnych z kwaterami okowanemi Naroznicami haczkami kołkami drzwi na Zawiasach Zelaznych z klamką Wrzeciędzem y haczkiem kominek murowany Z tey Izby Alkierz nowy porządny bez Pomostu Okno iedno w Ołow Oprawne z kwaterami okowanemi Naroznicami, haczkami kołkami, drzwi na Zawiasach Zelaznych Te Izby obydwie o iednym piecu który iest nowo postawiony kaflowy Zielony

Między temi Izbami Sien porzanna wktorey Sieni z tych Izb kominow dwa murowanych które są nad dach wywiedzione, do tych Sieni drzwi dwo /2 wyrazy grubo przekreślone/ na biegunach drewnianych.

Wychodząc z tych Sieni do drugich Sien po Lewey ręce na Południe Izba nowa porzonna bez pomostu Okien dwie Nowych w ołow Oprawnych z kwaterami okowanemi Naroznicami haczkami kołkami kominek murowany z pieczykiem do pieczenia Chleba, Drzwi na Zawiasach Zelaznych z klamką y haczkiem Stoł Sosnowy Nowy Z teyże Izby Alkierz bez pomostu porzanny Okno iedno nowe w Ołow Oprawne z kwaterami otwierającemi sie Naroznicami, haczkami kołkami drzwi na Zawiasach Zelaznych z haczkiem.

Przy teyże Izbie druga Izba na pułnoc nowa porzanna bez Pomostu Okien dwie nowych w Ołow Oprawnych z kwaterami Okowanemi Naroznicami haczkami kołkami, kominek murowany Piec nowy Zielony kaflowy na Obie Izbie, drzwi na Zawiasach Zelaznych z klamką Z teyże Izby Alkierz porzanny bez pomostu Okno iedno w Ołow Oprawne z kwaterami okowanemi, drzwi na Zawiasach Zelaznych, przed temi Izbami Sien niewielka w ktorey komin murowany nad dach wywiedziony, do tych Sieni drzwi dwoie na Zelaznych. Wtych Izbach Stołow lipowych dwa ieden większy drugi mnieyszy, w Izbach Stołkow małych alias Zydlow Osm,

Ten budynek wszystek pod iednym dachem gontami pobitym nowo tego Roku wystawiony. Imo Przed tym budynkiem po Lewey ręce na Południe Staynia Stara która potrzebuie reparaaty, Przy teyże Stayni z boku przybudowania Wozownia ale takze zła, Ten budynek wszystek Słomą poszyty ale wszędzie ciecze

Zdo Przy teyże Stayni na Zachod Słońca Sieczkarnia maleyka poszyta Słomą tylko ciecze drzwi na biegunie drewnianym.

k. 79

3tio Zatemiz Izbami na Pułnoc Chlewkow trzy do Zaganiania drobiu Folwarcznego pod iednym dachem Słomą poszyte, drzwi na biegunach drewnianych, tylko przy iednych drzwiczkach wrzeciędz Zelazny.

4to Przy tychże Chlewkach Szopa do Zataczania wozow y do inszego Sprządku która sie wywrocila potrzebuie z gruntu reparatyw.

5to Za temiz Izbami na rogu na Południe Szpiklerzyk mały, w którym iest przegrod cztery, na rozne Zboze na Pomosci, Tylko potrzebuie zgruntu reparatyw, drzwi na biegunie drewnianym, Wrzeczadz y Skobel do Zamknięcia.

Ten budynek wszystkiek do koła obwiedziony ostrogiem⁵⁵, do ktorego budynku iest Wrot dwie iedne z pułnocy drugie z Zachodu Słonca.

Zatemiz budynkami za Ostrogiem na pułnoc iest Sadzawek Maleykich dwie w ktorych ryb zadnych niemasz.

Gumno

Idąc do Gumna we Wrota od Wschodu Słonca po Lewey ręce Szpiklerzyk nowo postawiony porzanny, w ktorym komor dwie iedna na łokci Osm druga na łokci dwanascie, na Pomosci z Powalą, w Tych komorach obydwóch poiedney kracie Zelazney w oknach, Drzwi na Zawiasach Zelaznych z Wrzeczadzem y Skoblami do Zamknięcia; Ten Szpiklerz pod iednym dachem nowo pobity Gontami tego Roku 1718.

Zatymze Szpiklerzem Szopa porzanna postawiona na Słupach do Składania rozneho Zboza, która Słomą poszyta

Przed tymze Szpiklerzem na Wschod Słonca, Szpiklerzyk mały w ktorym przed tym Zboze bywało, na Pomosci w ktorym iest przegrod cztery Ten iest Słomą poszyty.

W tymze Gumnie znaydute sie brogow cztery dobrych Zlych znaydute sie Szesc, To Gumno iest do koła obwiedzione ostrogiem, tylko potrzeba reparowac, z gruntu, Do tego Gumna iest Wrot dwie iedne z Południa drugie z pułnocy na biegunach.

/k. 79 – druga strona/

Budynek na dole,

Imo Wchodząc do Sieni po Lewey ręce Izdebka bez pomostu okien dwie w drewno Oprawne Piec biały, tylko potłuczony, kominek y z pieczykiem, drzwi na biegunach drewnianych wrzeczadz y Skobel, Z teyze Izdebki komora porzonna na pomosci, Okienko w drewno oprawne, Drzwi dwoie na biegunach, Zelaznych z wrzeczadzami y Skoblami,

Przeciwno teyze Izdebki druga Izdebka bez pomostu, okno iedno w drewno oprawne drzwi na biegunie drewnianym. Piec nowy kaflowy Zielony Z teyze Izdebki komorka na Pomosci, okienko iest wyrąbane tylko okna niemasz drzwi na biegunie drewnianym Między temi Izdebkami wposzrodku Sionka w ktorey iest kuchenka drzwi dwoie na biegunach drewnianych Ten budynek wszystkiek pod iednym dachem poszyty Słomą,

Arenda.

Ta wszystkiek potrzebuie z gruntu reparatyw bo sie wali ze luz drzewo w Scianach Spruchniało dach zły pod dranicami⁵⁶ Studnia ocembrowana przy Arendzie z Zurawiem

⁵⁵ ostróg – ostrokól – płot, ściana z kołw w górze zaostzonych, palisada, częstokól; staropolski – ostrów, ostroża, ostrożeń, ostrozyna, ostrożeń, rdzębina (Słownik języka polskiego, j.w., t. III, Warszawa 1904, s. 872, 869).

⁵⁶ drаница – cienka deszczulka z drewna iglastego do krycia dachów (B. Smoleńska, j.w., s. 140, przyp. 2).

Naczynia Folwarczne.

Wozow dwa Wołowych obodziastych⁵⁷ koła wszystkie bukszowane⁵⁸ y ryfowa.

Woz konski jeden koła obodziaste tylko ryfowane.

W Szopie Stołow Sosnowych trzy dwa w Magazanach do Stawiania Szkła trzeci przy piecu dowystawiania Szkła.

k. 80

Crescentia Hucinska. 1718.

Zyta Ozimego kop. N. 7. Snop. 15.

Zyta Jarego Snop. 33.

Grochu Snop. 50.

Jęczmienia kop. N. 1.

Hreczki kop. N. 21. Snop. 18.

Owsa kop. N. 3.

Summa kop. 33.55.

k. 90

Inwentarz Huty Płazowskiej. Spisany 1718. A^o.

Opisanie Budynkow.

Szopa do robienia Szkła z drzewa Miernego Obłego w kostkę przecieszanego Sosnowego Zbudowana na Podłogach w węgły⁵⁹ na trzech Sochach dranicami pobita, w Niey komora w Szrodku przybudowana, z drzewa łupanego dla Schowania Szkła drzwi do niey na biegunach z Zasuwą drewnianą z Wrzeciędzem y Skoblami Wrot dwoie z deszczek cieszanych, drzwi takichze dwoie na drewnianych biegunach Piec kamienny, Pierwszy Oszow⁶⁰ w którym sie popioły haytują⁶¹; Drugi pieczyk w którym sie donice Ozegają Trzeci Piec drotowy⁶² Wielki ze dwiema Oknami, do Szuszenia Szyt Czwarty Piec kaszuba⁶³ do rozprawiania⁶⁴ Taflow.

Naczynie Zelazne Hutnicze.

Blach Zelaznych do Oszuwa dwie

Blach takichze do kaszuby dwie

Zelaz Szesc Pozdłużnich prętow do Tegoz Pieca kaszuby.

Widelki do rozprawiania Taflow

⁵⁷ obodziasty - mający kształt obodu; obód - obwód koła wozowego z jednego giętkiego drewna; drążek zwinięty w koło i osadzony na szprychach (*Słownik języka polskiego*, j.w., t. III, Warszawa 1904, s. 492 i 497).

⁵⁸ buksować - buksami wykładać. Koła powinny być dobrym żelazem należycie buksowane; buks - łubek albo rura żelazna dopasowana do końca osi i wbita w piaste;... obręcz, refa (*Słownik języka polskiego*, j.w., t. I, Warszawa 1900, s. 231).

⁵⁹ węgiel - róg, narożnik, kant (*Słownik języka polskiego*, j.w., t. VII, Warszawa 1919, s. 524).

⁶⁰ oszów - piec do odprężania naczyń stołowych (Z. Kamińska, j.w., s. 699, za J. Torzewskim, j.w., s. 41) i przepalania popiołu w prostych hutach.

⁶¹ hajtowanie popiołów - przepalanie z reszty pozostałych w nich węgla (Z. Kamińska, j.w., s. 726).

⁶² piec drotowy - do suszenia drewna (czasem do wypalania donic i odprężania czarnych butelek) w hucie (Z. Kamińska, j.w., s. 699, za J. Torzewskim, j.w., s. 41 i 200).

⁶³ kaszuba - piec prostowniczy, odprężarka wielkich tafli, do prostowania cylindra na tafle (Z. Kamińska, j.w., s. 140, za J. Torzewskim, j.w., s. 49).

⁶⁴ rozprawianie tafli - rozprostowywanie walcowatej cholewy (po spowodowaniu pęknięcia jej wzdłuż walca) na płaską tafle.

Pociąg⁶⁵ do rozprawiania Taflow
Roznow trzy do rozprawiania Taflow
Kijan do Oprawiania kamienia
Stachel⁶⁶ Żelazny do ustawienia donic
Rurayza⁶⁷ do mieszania Szklą
Szetkielnica⁶⁸ do wybierania Szklą Żelazną.
Jankielnia⁶⁹ do naszypywania Popiołu
Drugi Pociąg do wygrzebania Popiołów z Pieców
Talmayza do Szumowania Szklą⁷⁰
Szarsztonow⁷¹ Szesc do obracania Piszczali⁷²,
Fulayzow⁷³ Szesc do Warsztatu do Obracani Piszcali
Widły⁷⁴ Żelazne do wybierania Garkow z Pieca ze Szklą.

Naczynie drewniane Hutnicze.

korytek bukowych Szesc do Warsztatu Szesc do Smelcu⁷⁵ jedno do wybierania popiołu
Jedno do Wody Szularzom, Pałuba⁷⁶ do wozenia Popiołu, Popielnikow dwa, jeden Mniejszy
drugi większy, Trzeci na Piasek

⁶⁵ pociąg - pociak, pociasek, pocioszek, pociosk, kosiór, kosior, koszur, koszor, kasiór, kościór - rodzaj gracy drewnianej do wygarniania popiołu, górniczy: rodzaj gracy drewnianej do przegarniania szlamu w piórkach; ozog, pomiotło do wyrównywania węgla w piecu (*Słownik języka polskiego*, j.w., t. IV, Warszawa 1904/?, s. 310).

⁶⁶ sztachel, sztachla, stachel, sztachulec, stachulec, sztukulec, stakulec - długi drąg żelazny do mieszania masy rozpuszczonej albo do rozbijania brył (*Słownik języka polskiego*, j.w., t. VI, Warszawa 1915, s. 665 - 666).

⁶⁷ rurayza - jest to żelazny niby drąg na końcu zgięty, którym prości hutnicy, szkło w tyglach będące, gdy tego potrzeba wyciąga, wzruszają i mieszają. Tafelnicy zaś na tymże, rozpalwszy go, cholewy oprawiają (J. Torzewski, j.w., s. 36) lub rozprawiają (zob. przyp. 64).

⁶⁸ szetkielnica - szubkielnia - łyżka żelazna duża, z którą szkło ztopione z tygla wyrzuca się (J. Torzewski, j.w., s. 36); w wykazie narzędzi z 1729 spisana jako „szopelnia”.

⁶⁹ jankielnia - jest to łopata żelazna, podobna do tych co przy kominach, do brania żaru zażywają, daleko większą, bo można w nią kwart trzy furowey nabrać materyi, i w tygiel wsypać, i do tego jest zrobiona (Torzewski, j.w., s. 34).

⁷⁰ w inwentarzu huty urzeckiej z 1744 r. narzędzia do szumowania szkła określone są jako: „Hak do szumowania szkła” (A. Jelski, *Wiadomość historyczna o fabryce szkieł i zwierciadeł ozdobnych w Urzeczcu Radziwiłłowskim na Litwie*, Kraków 1899, s. 12) oraz „Kruk żelazny mały do szumowania szkła” (A. Jelski, j.w., s. 13). U Torzewskiego „szymowiny z szkła” określone są jako „falmuty” (j.w., s. 126), „zfalmować - proch i kurz z wierzchu na nim będący zciągnąć” (j.w., s. 204), więc może *talmayza* jest przekształceniem urobionej od powyższych terminów nazwy „falmajza”.

⁷¹ forsztany - są to kamienie przed samymi dziurami, któredy płomień wybucha z pieca leżące, na tych majster nabierał szkła, naczynie swoje kieruje, którym robi. Toż samo imię dają owej zembatey sztuce żalaza, na której majster rozgrzewając już nabrane szkło, pischal dla lepszej wspiera wygodę (J. Torzewski, j.w., s. 33). W archiwaliach dotyczących huty płazowskiej stosowana nazwa „szarszton” lub „szarston”.

⁷² pischal, pischal - nazywa się naczynie zwyczajnie żelazne, iak cybuk z dziurą zrobione, pultora łokcia długości, w drzewce osadzone. Na te Majster szkła nabiera, i podług woli rozdyma (J. Torzewski, j.w., s. 36).

⁷³ fulayza - foleyze - nazywają widłowate żelazko w palik wbite przed warsztatem, na której pischal się rychtuie, i szkło się ostrzyga (J. Torzewski, j.w., s. 33).

⁷⁴ widły - instrument żelazny na drzewce osadzony, na którym majstrowie z pieca wyimują zepsute, a natomiast dobre i całe, wstawiają Tygle, tudzież Garki z szklą, zrobionym do komorki wynoszą (J. Torzewski, j.w., s. 37).

⁷⁵ szmelc - odpadki, rzecz nieużyteczna, brak, ułamek, rzecz na nic nieprzydatna, chyba tylko po przetopieniu jako materiał; szmelcuga - gatunek potażu (*Słownik języka polskiego*, j.w., t. VI, Warszawa 1915, s. 639).

⁷⁶ pałuba - pałub - pień, kachub; huda na wozie, na saniach /wóz z pałubą/ (*Słowniki M. Arcta*, j.w., s. 303).

Chałup Skarbowych dla Rzemiesników Osm, z takiegoż drzewa, postawione z piecami iedne kamienne białe drugie Piekarniane, z Oknami w drewno Oprawnemi dranicami pobite, z drzwiami, tak do Sieni iako y do Chałup Dziesiąta /sic!/ dla Szafarza, takaz z komorą wtyłe przy ktorey iest Studnia na kadłubie z Wierzchu ocębrowana.

k. 90 – druga strona

Imiona Poddanych do tey Huty Należących.

Sobek Losiniecki ma wołow dwa y Chałupę Swoię

Andrzej Witka kowal niema Sprzężatu ma Chałupę Swoię

Sobek Rekut niema wołow tylko Chałupę Swoię.

Walek Kołodziej ma Parę byków y Chałupę Swoię.

Matwiey Haras niema nic tylko Chałupę Swoię.

Hawryło Haras ma iednego byka y chałupę Swoię.

Iwan Hawryło ma iednego byka y chałupę Swoię.

Stach Herda ma tylko chałupę.

Tomek Kudyba ma takze tylko chałupę.

Michał Solski ma konia y Chałupę.

Maciek Borsuk ma wołow parę y Chałupę.

Jasko Suka ma parę wołow Chałupy niema

Jask Rozaniecki niema nic tylko chałupę

Paweł Ryzka ma wołow parę y Chałupę.

Szymek Łapcap ma tylko chałupę.

Sobek Pachta ma parę Wołow Chałupy niema ale w Skarbowey Siedzi y miezka.

Jan Tokarz Ten robi dzien Panszczyzny, z Rzemiosła z Lassu Czynszu Żł.10

Iwan Piskla miezka w Chałupie Skarbowey,

Jasiek Tkacz niema Chałupy tylko Skarbową iednak Panskie robi dzien.

Ci wszyscy iako są z innego Panstwa zaszli y ieszcze nieuształaszyli sie nalezycie tylko co Lassy wyrąbali, na tych miejscach gdzie małą Ogrodki y po kawałku Pola tak iezeli by z nich ktory miał pusc, y nieutrzymac sie Zato odpowiedac ani go przystawiac ma JmP.

Dzierzawca Starac sie iednak ma Zaciągac y Osadzac iako naywięcey iezeli by sie ktory trafił ma miec wolą przez Rok robic dzien Panszczyzny, iako y ci wyzey opisani Poniewaz Swoy czas wystedzieli robic małą wtydzien dzien ieden do Huty pieszco wszyscy kiedy Szyty będą rąbac, Zadzien wyrąbac kazdy powinien kop Osm na taką miarę wszierz y wzdłuż iak y u innych obcych Hutach rąbaią Tego przestrzegaiąc aby z kazdych Poddany iak poczęli drzewo rąbac przeciw Osiadłosci Swoiey tak na Szyty iako y inne potrzeby aby wciąż drzewa zadnego niemirząc, ani na innych miejscach rąbaiąc, przy Samey Ziemi drzewa wycinali, Tymze Poddanym przykazule sie iako tez drzewa ze pnia niewywozili Ciz wszyscy Poddani do zadnych robot ciężarow Hiberny⁷⁷ Ustaw Szarwarkow nalezec niemaią takod Gromad Starostwa iako y Miasta Od zadnego pociągani bydz niemaią.

⁷⁷ hiberna – należność ściągana z gospodarstw na rzecz wojska (przed 1649 r. – łąże zimowe, przeznaczone wojsku kwarcianemu w królewskich ziemkach najbliższych Ukrainy, czyli dawne stacje, tj. kwatery i żywność dla tego wojska, które hetman rozkładał, w 1649 r. zamienione na sumy pieniężne); hiberny zniósł dopiero sejm delegacyjny w 1775 r. (A. Brückner, j.w., t. I, s. 440 – 441); danina pieniężna wprowadzona w Polsce w XVII w., pobierana w XVII-XVIII w. z dóbr królewskich i kościelnych, przeznaczona na utrzymanie wojska w okresie zimowym (Słownik wyrazów obcych, j.w. s. 277).

k. 91

Procz tych Poddanych z Lublincow do teyze Huty Osmiu Inwentarzem oddzielonych Należy który ma Sprzężay wozic powinien bez Sprzągania sie Szyt po dwadziescia kop na dzien, ktorzy zas niemają Sprzężaiu a da mu JmP. Dzierzawca robic powinien dzien do tey Huty. tymze bydlem a niegdzieindziej Inne od nich powinności do Skarbu należą, procz Panszczyzny Jak Szyty rąbac będą powinni narąbac Szyt także kop Osm.

Imiona tych Poddanych.

Duda Semko ma koni parę robi wtydzien dzien N° 1.

Maxym Pecio ma koni parę robi wtydzien dzien N° 1.

Hryc Lesny pieszo robi wtydzien dzien N° 1.

Tymko Lesny ma konia robi wtydzien dzien N° 1.

Wasył Koczan pieszo robi wtydzien dzien N° 1.

Hryc Koczan pieszo robi wtydzien dzien N° 1.

Wasylik pieszo robi wtydzien dzien N° 1.

Sokoł ma koni parę robi wtydzien dzien N° 1.

Do teyze Huty w Obszar nadane Cwierci dwie w Lublincu Nowym z Łakami Ogrodami Sadami tak Są w Sobie do wolnego uzywania Z ktorzych zadnego Podatku tak do Skarbu iako y do Gromady dawac JPan Dzierzawca Huty niepowinien Jako to Hiberny, Ustawy Porcyi y innych Potocznych procz Grodowego ten Należy y powinien z tych placic Cwierci Nazywaią się zas Litynska.

Na teyze Hucie Szynk wolny ma miec roznego trunku JmP. Dzierzawca waruie sie, Za ktorą na Rok daie do Skarbu ZH^o Siedmset.

Zeby zas między Poddanemi na Hucie Zostaięcemi nalezyty mógł bydz porządek, iako tez y wgruntach ktore wyrabiaią pomiarkowanie, wszelkie Za Woyta postanawiam Hrynka Harasa iako pierwszego Osadzcę ktory zosiadłosci Swotey iako y drudzy robic ma do Huty Panszczyznę a w rekompensę iego Pracy w Zaciągnieniu Ludzi postronnych na tę Hutę y Osadzenia zas zeby ieszcze Staral sie przysposobic y Zaciągac iakonaywięcey byle pewnych naznacza mu sie na węglach po parni⁷⁸ na dwie Stay⁷⁹ grunta, Nateyze Hucie między Poddanemi y Rzemiesnikami, Zarna tylko iedne postanawiaią sie, Więcey ich bydz niepowinno, Ci zas Poddani do Huty Należący są kilka. wałka niemają do tego czasu wydzieloney naznaczasie mieysce dla nich do wyrobienia byle tylko Lassu zbytnio niepsowali, Uroczysko dębowa nazywaiące sie ktore rozmiarkowac Tenze Wołt powinien tak aby sie proportionalnie kazdemu dostało.

⁷⁸ parnia – suszarnia do rozgrzewania drzewa dębowego dla robienia obodów /drewnianych obręczy na kola/ (Słownik języka polskiego, j.w., t. IV, Warszawa 1904 /?/, s. 61).

⁷⁹ staję, stajanie – pomiar gruntu. Solski w Geometrii z XVI w. pisze, że „miła polska ma stajani 36”. Grzepski liczy staję za 18-ą część łanu. Czacki mówi: „Staję powinno mieć 220 kroków”. Haur znów twierdzi, że „staję ma w sobie kroków 120, t. j. stóp 625”. Podług Jakubowskiego „Jan polski dzieli się na trzy pola, w każdym polu wzdłuż jest staj 4, każde staję wzdłuż ma 150 stóp”. Ostrowski w „Prawie cywilnem” mówi: „Staję geometryczne ma kroków geometrycznych 125 albo łokci 416 i cali 16; staję statutowe ma łokci 84”. Tu dodamy tylko, że 100 kroków wielkich lub 200 małych stanowi staję dziś przez lud używane, w różnych zresztą stronach rozmaite. W wielu okolicach staję równa się stu sążniom polskim czyli stu krokom maksymalnym rozpędzonego człowieka (Z. Gloger, *Encyklopedia staropolska ilustrowana*, t. IV, Warszawa 1903, s. 270 – 271).

k. 91 – druga strona

Tę Hutę Trzyma JmPan Łukasz Borowski rocznim kontraktem za ZH^o Siedmset.

k. 169

Comput Jurgiellou⁸⁰ Ordynaryi JeymPanom Administratorom y Innym Officyalistom w Sstwie Lubaczowskim należące na miarę nową w ktorey garcy⁸¹ 20 a miarek 10 dwie macy⁸² nowe za tedną Starą.

Pisarz Huty krzysztal: Jurgiell – Złote – 200

Zyto – Mace – 4

Pszenica – Mace – 1

Groch – Mace – 1

Jęczmie – Mace – 4

Hreczka – Mace – 4

Wiep – karmny – 1

Mayster teyze Huty: Jurgiell – Złote – 200

Zyto – Mace – 4

Pszenica – Mace – 1

Groch – Mace – 1

Jęczmie – Mace – 4

Hreczka – Mace – 4

Wiep – karmny – 1

JP. Fremel Director Huty: Jurgiell – Złote 1600

/nie otrzymuje ordynarii/

Ordynaria Chłopcom Osmiu w Hucie krzysztalowej będącym na nauce kazdy z nich bierze na tydzien pieniędzy Strawnych Złotych Dwa co czyni na Rok cały alias na niedziel 52 ZH^o 832 krup na kazdego po kwarcie uczyni na tydzien kwart 56 a na niedziel 52 kwart N° 2912 rachując w macę po garcy N° 20 a miarek dziesięć, czyni mac 36 y garcy 8. Słoniny po polciu na Rok czyni Polci Osm, Takze do tego Tymze Chłopcom Należy Barwa Boty Chusty Czapki ze Skarbu na Rok. Inny Rzemiesnik Tamze będący bierze od Sztuki co zarobi według postanowienia.

Bibl.Czartoryskich, rkps 4532 IV – Starostwo lubaczowskie. Inwentarz starostwa: miast Lubaczów, Płazów, Potylicz, wsi ... oraz folwarków..., 1719

⁸⁰ jurgiell – lafa (tur.) – pensja, płaca, żołd (Słowniki M. Arcta, s. 149).

⁸¹ garniec – dawna polska miara pojemności. Dzieli się na 4 kwarty, 16 kwaterek, 32 półkwatery i równa się w przybliżeniu 4 litrom (*Ilustrowana Encyklopedia Trzaski, Everta i Michalskiego z wieloma mapami, tablicami i ilustracjami w tekście* opracowana pod redakcją Dra S. Lama, Warszawa b. d. w., t. II, s. 183); miara pojemności ciał sypkich i płynnych... liczący 3,76-3,90 l, który w XVIII w. otrzymał ogólnopolskie znaczenie... Przez wieki trwał chaos miar i wag, dopiero w r. 1764 dla Korony a 1766 dla Litwy postanowił sejm a przeprowadziła Komisja Skarbowa, że według rozesłanych miar pocięchowanych wszędzie jednakowe łokcie, garnce, beczki etc... na zawsze ustanowiono (A. Brückner, j.w., t. I, s. 885 – 886).

⁸² maca – (z niem. Metze) miara rzeczy sypkich, miała w sobie 4 korce, 8 półmiarków, 16 macek, 32 półmacków (Z. Głoger, j.w., t. III, 1902, s. 175); tu 1 maca liczy garcy 20 a miarek 10.

k. 42

*Brusno**Cwierci zagony Imiona Poddanych*

...

Hutnicza 12 DoHuty nadana

k.43

Niwy Cwiertelne zagony Imiona Poddanych

...

*Hutnicza 12 Przeszłego roku do Arendy należała, z teraz Zboze do Huty zabrano**Popowska 12 Do Huty nadana do Panszczyzny**Huczkowa 12 Do Huty**Zubaczowska 6 Kaczkowski do Huty do Panszczyzny**Niwy Mnieysze**Fechowa Za Prawem trzymali Sochanie, teraz do Huty należy**Na Lezie Niwka DoHuty należy**Powinnosci Poddanych*

...

Robią z Cwierci kto ma Sprzezay sprzezalem, a kto niema to pieszo wtydzien dni cztery do Huty nowej kryształowej. Pociężni powinni wyrąbac Szyl ywywiesc, wzdlusz na lokcl pułtrzecia, grube zas iak do drzewa iednak niecienke, pokop Szesc. Plesze zas ktorzy robią pokop Osm wyrąbac powinni, ato zSzesciu zagonow. ...

k. 58

*Lubliniec Nowy**Cwierci zagony Imiona Poddanych*

...

*Laszewicz 2ga 4 Wasyl Borowiec (do Huty pieszo**Irzc y Tymko do Huty Robią dni dwa maia koni N° 3**Kotelowska 4 Wasyl Koczan (do Huty Robią Pieszo**3 ½ Irzc Koczan (do Huty Robi Pieszo**Jureczkowa 4 JmPanu Borowskiemu do Huty**Maskowska 11 Jm Panu Borowskiemu do Huty wobszar**Uhrynowska 7 ½ Misko Pecio, do Huty Robi ma konia N° 1**Zinkowicz druga 4 Semko Pokul Robi doHuty makoni N° 2**Ian Wankowicz 4 Wasyl Kozak, do Huty Rozaniecki makoni N° 2*

Bibl.Czartoryskich, rkps 5811 III, Korespondencja, Litera F., Vol.56, Fremel Constantin François, listy 11054 – 11057 w języku francuskim⁸³, 1719 – 1722

⁸³ tłum. Ewa Birkenmajer.

11054

... Proszę bardzo pokornie Waszą Wysokość, aby zechciała podpisać tę listę szkła, którą otrzymała, aby ją można było zarejestrować do rachunków. ... Z braku podwoły świecznik wyjedzie dopiero w poniedziałek. Polecam się dobroci i ... /?/, na którą będę usilnie zasługiwał ... /?/ z szacunkiem i posłuszeństwem

Pani, Jej Wysokosci
Najpokorniejszy sługa
Constantin François Fremel

Stare Huciska

22 kwietnia 1719

11055

Pani, przez doręczyciela tegoż /listu/ pozwalam sobie przesłać Waszej Wysokości tuzin flakonów kwartowych i tuzin półkwartowych oraz cztery kufle /Kouffles/, które Jego Wysokość Pan polecił mi kazać wykonać ... /?/ będzie można do Lublina tam nakazać zrobić nakrywki srebrne lub cynowe. ... Świecznik został wysłany stąd według Jej rozkazów. Proszę Boga o Jej /Pani/ zachowanie i pozostaję z głębokim poważaniem

Pani, Jej Wysokości
Najbardziej pokornym
i posłusznym sługą
C.F.Fremel

Stare Huciska

8 maja 1719

Bibl.Czartoryskich, rkps 4534 IV – Starostwo lubaczowskie. Inwentarz starostwa: miast Lubaczów, Płazów, Potylicz, wsi ... oraz folwarków..., 1720⁸⁴

k. 93

*Naczynia Gospodarskie powinności Znajdować na Folwarkach nizeyspisanych A 1718
Zinwentowane*

...
W Hucie krzystalowej we Dworze. Wozow dwa wołowych obodziastych koła wszystkie buxowane y ryfowane, Woz konski ieden koła obodziaste ryfowane. W Szopie Stołow trzy, dwa w Magazynach do Stawiania Szkła, trzeci przy Piecu do wystawiania Szkła

k. 94

*Ordynarya Chłopcóm Dwunastu.
w Hucie krzystalowej*

kazdy bierze na Tydzien Strawnych Pieniędzy po złp. 2. przez niedziel 52. alias przez Cały Rok uczyni złp 104. a Doteg^o krup na kazdego po kwarcie uczyni na Tydzien kwart Nr^o 84. ana Rok Osmaczek⁸⁵ Nro. 50. m. 2. rachuiąc po Dwadziescia Garcy wosmaczkę

⁸⁴ na k. 46 w tabeli wymienieni poddani wsi Huciska Starego i ich świadczenia (wieś płaci stosunkowo mało czynszu - 27,22 zł, kiedy Goraiec 361,5, Radruz 1153,14½, Płazow 422,22½, Dziewięcierz 468,4...).

⁸⁵ osmaczka - ósma część korca, pół ćwierci (Słowniki M. Arcta, s. 288).

Słoniny po Polciu⁸⁶ na Rok na kazdego, Czyni Polci Nr 12.

Tymze Chłopcom należy ze Skarbu Chusty, Barwa, Boty, Czapki. Inny Rzemiesnik tamze będący bierze od sztuki co Zarobi, według postanowienia⁸⁷

*Naczynie Ciesielskie z Huty Krzyształowey,
przysłane d 27. Majy od Netrebskiego 1720. a
oddane Gumiennemu Dzięwęcierskiemu do
Spichlerza*

<i>Imo.</i>	<i>Piła Ciesielska jedna dico</i>	<i>N^{ro} 1.</i>
	<i>Toporow Ciesielskich</i>	<i>N^{ro} 2.</i>
	<i>Swidrow Ciesielskich</i>	<i>N^{ro} 2.</i>
	<i>Plisnia⁸⁸ jedna dico</i>	<i>N^{ro} 1.</i>

Bibl. Czartoryskich, rkps 4533 IV – Starostwo lubaczowskie. Rejestr dochodów i wydatków pieniężnych, 1719 - 1721

k. 9		
<i>Expensa Extra Ordynaryjne</i>		
		<i>Złote Gro.</i>
<i>d 28 9mbri 1719 kwit Netrebskiego na odebrane do Huty krzyształowey na kupienie ruznych Materyałow y na Zapłacenie Rzemiesnikom</i>	<i>f</i>	<i>557</i>
<i>9. Xmbri kwit JmP Mokeyna Porucznika na odebrane Na potrzebę Huty krzyształowey</i>	<i>f</i>	<i>300</i>
<i>9. Xmbri kwit Tegoz na Odebrane na Jego potrzebę według Dyspozycyey JO. JmDobrodzieia</i>	<i>f</i>	<i>75</i>
<i>9. January 1720 kwit JP^o Mokeyna na odebrane na Expensa Huty krzyształowey</i>	<i>f</i>	<i>517</i>
<i>9 Mart 1720 kwit JP^o Mokeyna na odebrane dla Rzemiesnikow do Huty krzyształowey</i>	<i>f</i>	<i>100</i>
k. 10		
<i>27 July 1720 kwit JP^o Mokina na odebrane na Potrzebę Huty krzyształowey</i>	<i>f</i>	<i>190</i>

⁸⁶ poleć słoniny – tyle co słonina z pół świni przeciętej wzdłuż (J. Burszta, *Handel magnacki i kupiectki między Sieniawą nad Sanem a Gdańskiem od końca XVII do połowy XVIII wieku*, w: *Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych*, T. XVI, 1954, Poznań 1955, s. 204).

⁸⁷ Identyczna ilościowo ordynaria notowana i rok wcześniej: *Ordynarya Chłopcom w Hucie kryształowey N° 12. będącym na nauce kazdy z nich bierze natydzien pieniędzy Strawnych złotych 2 Coczyni na Rok cały alias na niedziel 52 zł. 104. Krup na kazdego po kwarcie uczyni natydzien kwart N° 84. ana Niedziel N° 52, kwart N^o rachuiąc we Mace po Garcy dwadziescia, a miarek dziesięć czyni Mac N° 200 /powyzej/ miarek? Słoniny po Polciu na Rok. Czyni Polci N 12 Takze dotego tymze chłopcom należy Barwa Buty Chusty Czapki ze Skarbu na Rok. Inny Rzemiesnik tamze będący bierze od Sztuki co zarobi według postanowienia – Bibl. Czartoryskich, rkps 4532 IV – Starostwo lubaczowskie. Inwentarz starostwa: miast Lubaczów, Plazów, Potylicz, wsi... oraz folwarków..., 1719, k. 97*

⁸⁸ plisnia, plis, plisz – plusz (Słowniki M. Arcta, j.w., s. 325); w inwentarzu huty urzeckiej z 1744 publikowanym przez Jelskiego (A. Jelski, j.w., s. 12) odnotowano pilśnię słucką do polerowni.

k. 12

Rachunek z Intraty⁸⁹ Starostwa Lubaczowskiego Anni 1720

		Złote	Gro.
Z Miasta Lubaczowa Czynszu	f	54	
...			
Ze Wsi Huty krzysztalowej	f	27	22
...			
Z Miasta Płazowa	f	226	22½
...			
Suma Intraty Czynszowej	f	6.104	14
...			
Od Josia Szafarza Huty krzysztalowej ZaSzkoło krzysztalo	f	1350	
...			

k. 13

Expensa Extra Ordynaryjne⁹⁰

		Złote	Gro.
Ite /8. 7mbri 1720/ Bartoszowi Hoynowskiemu Cechmistrzowi Ganczarskiemu Potyl według porachowania się Znim o Robotę Panską w Ratuszu Potylickim y Hucie krzysztalowej od Stawiania Piecow zkafl i Jeg ^o Zielonych polewanych. Toiest w Ratuszu Potylickim w Izdebce Sądowej Piec ieden, w kuzni w Hucie krzysztalowej Piec drugi, obadwa Nowe, tamze w Hucie u Matyasza przestawiał Piec y kafl i dołożył nowych...a tera ze Skarbu dopłaciło się mu resztę	f	10	
27. 7mbri 1720. Assygn JmPana Stołnika Mozyrskiego Commisarza na ręce JmPana Mąkina dla Rzemiesników Huty krzysztalowej, y kwit JP ^a . Mokeyna na odebrane na Zapłatę	f	500	
5. 9mbri 1719. Assygn J.O.Dobrodzieia Hospodynowi Cerkiew funduiącemu w Hucie krzysztalowej y kwit tegoz Hospodyna Tymofeia na odebrane	f	100	
6. 9mbri 1720. Assygn JP ^a . Ekonomia według Listowney Dyspozycyey JO. JmDobrodzieia na Pobicie teyze Cerkwi Hucinskiej na Gonty	f	100	
Ite Za tąz Assygnacyą Szlifierzowi Krystyanowi na Wesele takze z woli J.O. JmDobrodzieia na Mięsa	f	30	

k. 14

18. Nmbri 1720. Assygn JmP ^a . Nowosiels Ekon Szymonowi Dymarzowi Maystrowi Huty krzysztalowej ad rationale Summy Contractem ze wszystkimi Rzemiesnikami od Nauki Chłopców pozwoloney. y kwit tegoz Szymona naodebrane	f	160	
30. 9bri 1720. Kwit JmP ^a . Mokeyna na odebrane dla Rzemiesników do Huty krzysztalowej czyli tesz na Zastugi Jego z Dyspozycyey Samego J.O. JmDobrodzieia	f	225	

⁸⁹ intrata - dochód, przychód, zysk czysty (*Słownik języka polskiego*, j.w., t. II, Warszawa 1902, s. 105).⁹⁰ poniżej w tym dokumencie - wypisy zawsze z działu *Expensa Extra Ordynaryjne*.

k. 15			
12. Decembri 1720. Assygn JmP. Ekonomia Hrehorem uProkopiszynemu Maystrowi Ciesli Buduiącemu Browar w Hucie krzysztalowej za Miesiąc ieden	f	12	
24. Decembri 1720. Assygn Pisarza Prowen do P ^a . Woynickiego na Zapłatę Rzemiesnikom w Hucie krzysztalowej z Czynszow Goraieckich y kwit JmP. Mokeyna na odebrane	f	130	
28. Decembri 1720. Assygn JmPana Ekonomia na Gwozdzie Gontowe na pobicie Browaru nowego w Hucie krzysztalowej y kwit JmPana Mokeyna na odebrane	f	200	
16. Juny 1721. Kwit Netrebskiego na odebrane na Zapłacenie Strycharzowi Cegłę palącemu w Hucie krzysztalowej	f	20	
25. July 1721. Kwit JmP ^a . Borowskiego na odebrane inwim należącego Długu za Gwozdzie Szyby y Tafle do Pałacu Oleszyckiego z Porachowania się na f 492. gr 22. Resztę odebrał	f	292	22
/25. July 1721/ Grennikowi Slusarzowi z Huty krzysztalowej na Szybę Zelaza do naprawy Zamkow w Pałacu Dziewięcierskim y na Oliwę do Smarowania onych y za robotę Temuz	f	1	20

k. 22

Rachunek z Trzeciej Rathy z Arenda d 1m'a July A 1720. należący do Skarbu J.O. JmDobrodziela według kontraktow z Arendarzami Starostwa Lubaczowskiego.

		Złto.	Gro.
Arendarze Lubaczowscy wypłacili	f	1500	
...			
Arendarz Huty krzysztalowej	f	225	22
...			
JmP Borowski z Huty Prostey Płazowskiej	f	200	
...			
<i>Expensa teyze Trzeciej Raty.</i>			
23 Apr 1720. Assygn J.O.Jmci Dobrodziela Dymarce w Hucie krzysztalowej po Zmarłym Męzu Jey Pelcie, y kwit naodebrane	f	50	
29. May 1720. Assygn JP ^a . Ekonomia do Arendy Brusinskiej, y kwit JP ^a . Mąkeyna na odebrane na kupienie Weynsztenu funtow 130. naPotrzebę Huty krzysztalowej	f	187	

k. 24

6. July 1720. Assygn Pisarza Prowen. Bartoszowi Garcarzowi Potylickiemu do Arendarza Potylickiego na Robotę Piecow, iednego w Ratuszu Potylickim w Izbie Sądowej drugiego w Kuzni w Hucie krzysztalowej y na Przeszypowanie piecow złych w Zamku Lubaczewskim y na Materye do tey roboty na coiest kwit ze porobiwszy odebrał	f	40	
---	---	----	--

10. Julij 1720. Assygn JP ^a . Ekonomia Gumiennemu Oleszyckiemu na Podole ze Szkl ^{em} poslanemu na Droge f.2. Draganowi f.1 kozakowi f.1 fecit na trzech	f	4	
18. Julij 1721 /sic ⁹¹ / kwit JP ^a . Mokeyna Invim Assygn JO JmCi Dobrodzieia Rzemiesnikom Maystrom w Hucie krzysztalowej od Nauki Chlopcow Dymarczykow, Rysowniczkow, Szlifirczykow, y na Zaplate Strycharzowi od Wymurowania Pieca do Palania Cegly. EnSumma na Wszystkie Expensa			730
18 Julij 1720 Assygn Pisarza Prowen na doplacenie Rzemiesnikom Maystrom w Hucie krzysztalowej od Nauki Chlopcow według Assygn. J.O. JmDobrodzieia y kwit JP ^a Mokina naodebrane z Arendy Huty krzysztalowej			225
20 Aug 1720 Assygn JP ^a Ekonomia Draganowi zpilnemi listami iadacemu z kasztellaney krakowsk ku Busku do J.O. Jm Dobrodzieia nadroge odebral z Arend y Huty krzysztalowej	f	1	
k. 25			
Eadem /31 Aug 1720/ kwit JmP ^a Proszkowskiego Marszalka pod bytnosc JO Jm Dobrodzieia wHucie krzysztalowej Octu miodowego Garcy pultrzecia, Soli garniec ieden, Grzybow za groszy 15. Item miodowego Octu pulgarca facit Garcy trzy. Mięsa dla Paikow ⁹² sztukow 3. Za wszystko Czyni	f	3	21
k. 26			
Ima 8bris 1720 Assygn Pisarza Prowen na Rzemiesnikow Huty krzysztalowej in vim Assygnatley JmP ^a Commisarza y JP ^a Ekonomia y kwit JmP ^a Mokina na odebrane z Arendy Brusinskiey	f	100	
k. 27			
5 9mbr 1720 kwit JmP ^a Mokina na odebrane z Arendy Lubaczows dla Rzemiesnikow do Huty krzysztalowej invim Assygnacyi Jm Pana stolnika Mozyrskiego	f	400	
k. 29			
/po 30.12.1720, przed 8.02.1720 i 12.06.1721/ Bez Daty kwit JmP ^a Mokeyna na odebrane z Arendy Huty krzysztalowej na Rzemiesnikow teyze Huty	f	150	
k. 30			
30 May 1720 kwit JmP ^a Mokieyna na Reparatiq Okien w Hucie krzysztalowej y na nowe Okna do kuzni nowej Szyb Sto zate	f	4	

⁹¹ data roczna zapisana pomylikowo, powinno być 1720, jak wyżej i niżej; w rejestrze hucińskim odnotowano kwotę 720 zł *Niemcom od nauki Chlopcow* w 1720 (rkps Ew. 159/2, poszyt s. 9).

⁹² paik – pajuk – pokojowiec magnata ubrany zwykle z turecka; żołnierz konny w przybocznym orszaku (Słowniki M. Arcta, s. 301); z perskiego pejck – laufer, posłaniec pieszy (Słownik języka polskiego, j.w., t. IV, Warszawa 1904 /?/, s. 10).

1 Juny 1720 Assygn JmP Ekonomia na Szybę Żelaza JmP. Fremelowi na próbę na Stal 25

k. 32

/8 May 1721/ Arenda Huty krzystalowej y Brusinska na Expensa Huty teyze Zostawiona ad Calculum f 500

k. 34

/15ta May 1721/ Arenda Huty krzystalowej y Brusinska na Expensa Huty teyze Zostawiona ad Calculum f 500

Arenda Rudy Rozanieckiej y Huty Płazowskiej Zostawiona na robienie krat, Gwozdzi gontow, Taflí etc f 650

k. 35

/4 Julý 1721/ Ratha z Brusna y Huty krzystalowej na Expensa teyze Huty obrocone ad Calculum f 500

Bibl.Czartoryskich, rkps 4820 IV – Regestry i rachunki handlu gdańskiego z dóbr A.M. Sieniawskiego, papiery gospodarcze z tych dóbr, 1719 – 1727.

k. 2

Registr rzeczy ktore Oleniak Szyper wyprowadził ze Gdanska in Anno 1718 y Pan Grodzicki Szyper in 1719 według Aawsztukow⁹³ na potrzebę Jasnie Oswieconego Jmci Dobrodziela wypisany d 30 Marty 1720 w Oleszycach

k. 5

In 1719 za P. Grodzickiego Szypra Continuatio:

Materialia do Huty

Weysztenu Szarego Cetnarow N° 6

Bleywasu Białego Cetnarow N° 2 / 4

Arszeniku Cetnarow N° 4

Szmerglu Funtow N° 10

Tryplu funtow N° 10

Bramrotu⁹⁴ Cetnarow N° 27 fu 10

JmP Sobolewski in A^o 1718 d 9 Marty z Wrocławia wywioził

Weysztenu Cetnarow N° 16

Arszeniku Cetnarow N° 3

Bleywasu Cetnarow N° 5 / 4

⁹³ auscug, aucug, aucuk, aussztuk, ausztuk, ausztuch – wyciąg, wypis z rachunku, wykaz, rejestr, specyfikacja, faktura (*Słownik języka polskiego*, j.w., t. I, Warszawa 1900, s. 71).

⁹⁴ bramrot, bramrot (niem. Braunroth) – rodzaj farby czerwonej (*Słownik języka polskiego*, j.w., t. I, Warszawa 1900, s. 200).

Szmerglu Funtow N° 20
Tryplu funtow N° 20
Przetakow cztery
Sit cztery

k. 10

...
Materyały do Huty /z Gdańska 1720/

<i>Bramrotu Cetnarow</i>	27	<i>Fontow</i>	13
<i>Bleywasu Cetnarow</i>	7 ½		
<i>Weysztenu Cetnarow</i>	22		
<i>Arszeniku Cetnarow</i>	7		
<i>Szmerglu</i>		<i>Fontow</i>	30
<i>Tryplu</i>		<i>Fontow</i>	30
<i>Przetakow</i>	4		
<i>Sit</i>	4		
<i>Rozgieltu Fontow</i>			2

k. 20

Memoryał do Gdanska Necessarzom, co na potrzebę moję ztamtąd wywieziono bydz ma w Oleszycach d 8 February 1721° A° dany

...

Materialia rozne do Huty

<i>Lazuru Granatowego kamieni</i>		N° 2
<i>Miniey napokost do farby funt</i>		N° 1
<i>Glety⁹⁵ takze napokost funtow</i>		N° 2
<i>Drutu mosiężnego Cetnar</i>		N° 1
<i>Mosiądzu na rurki do Lustrow Cetnar</i>		N° 1
<i>Item Mosiądzu płaskiego, alias blachy niezbyt Ciężkiej Cetnar</i>		1
<i>Ołowiu do Lustrow y do Kołek Cetnarow</i>		N° 2
<i>Cyny do polewania pułkamentia Dico</i>		½
<i>Srub gotowych roznych większych y mniejszych do Flasz Cetnarow</i>		N° 2
<i>Srebra do posrebrzania Lustrow y fordymmentow Xiążek</i>		N° 20
<i>Złota Xiążek</i>		N° 10
<i>Ugru koloru Orzechowego pułkamentia Dico</i>		½
<i>Kieru Czerwonego do puzder Sztuk</i>		N° 5
<i>Serwaseru przedniego funtow</i>		N° 3
<i>Stali przedniej kamieni</i>		N° 2
<i>Zelaza Sztabowego Cetnarow</i>		N° 5
<i>Papiernu na Regestra do Huty y na Ekonomiczne Dispoz</i>		N° 2
<i>Miedzi do Kulek Cetnar</i>		N° 1
<i>Korkow do Zatykania flasz</i>		N° 200
<i>Strun baranich grubych iak pioro gęsie Łokci</i>		N° 300

⁹⁵ gletja, gletia, glita – chem. tlenek ołowiu PbO (Słownik języka polskiego, j.w., t. I, Warszawa 1900, s. 833).

Warsztat Tokarski ze wszelkim porządkiem y Naczyniem

N° 1

k. 77

Rejestr odebranych Zboz na Tryor Gdanski Jasnie Wielmoznego Pana y Dobrodzieia mego.
1725

...

Expensa

k. 78

Tomaszowi od sprowadzenia Zwierciadel y Stołkow do statkow 2

...

Dokumenta z auszczukow y assygnacyi wyplaconych Pieniedzy roznym JMCIom w
Expensie Roku wzwyż wyrazonego specyfikowanych

...

Auszczug na 10 Puzder zbutlami y duleszami /duleszami?/ 36 15
Auszczug na Skrzynię Szklą Lipskiego⁹⁶ 100

k. 135

Expens dalszy na Sprawunek J.O. Jey MGi Dobrodzieyki y na Zapłacenie Assygnacej
/1726/

...

Za dwa kamienie Szrob do Huty krzysztalowej dobrM f 48. Cur f 96

...

Za pilniki klubki Szcotki do Huty krzysztalowej f 49
Za Mosiądz Cyne do Huty krzysztalowej f 176 10

k. 136

kopia ausztukow Gdanskich spisana d 12 Juny 1726

...

Złote:BMta gro:

Materyalia do Huty krzysztalowej.

Bramsztenu kamieni 5 po zł. 8	f	40	
Szmelczu kamieni dwa	f	32	
Szmerglu kamieni piec	f	40	
Salarmoniaku kamieni ½	f	30	
Szpialtru funtow 11 3/8	f	18	
korkow kop szesc	f	4	24
Zywego srebra funtow 12	f	60	
Burzsztynu funtow trzy	f	3	
Papieru ordynareynego ryz trzy	f	12	

⁹⁶ Lipskiego - dot. Lipska (miejsowość ok. 8 km na pń-wsch. od Płazowa, własność Lipskich) lub osoby Lipskiego.

<i>Za naczynie do pakowania</i>	f	1	27
<i>Za Szpigiel Folia Angielskiej Cyny do Huty funt 7 1/8 po 4 1/3 [?]</i>	f	31	3

k. 195

*Expens dalszy na Statki w Gdansku /1727/**Za materiała do Huty krzysztalowej f. 192*

Bibl.Czartoryskich, rkps 4827 IV - Rachunki handlu gdańskiego dóbr Sieniawskich, 1719 - 1720

k. 15

Regestr przedania Szelczugi, Potaziu, Saletry, Zboza, Legomin, Słoniny y Orzechow we Gdansku Anni 1720

<i>Potaziu było beczek dwie ważyli Szafuntow 4 Lisek 5 z tego tary Lisek 8 zostało Szafuntow 3 y Lisek 17 Szafunt po ZH 28 gr: 15 BMta Czyni 109 gr 21</i>	Cur	219	12
<i>Saletry było beczek dwie te ważyli Funtow 1468 z tego tary funtow 186 zostało do przedania funtow 1382 po gr: 8. BMta Czyni f. 368 gr: 16</i>	Curr : M	737	2

k.38

Fraktu od krolewskich Rzeczy ktore nizey Specyfikuią sie nalezy sie iako od Jedney Fasy Saletry od beczulki kredy od trzech beczek przerabianego potaziu od iedney beczulki bleywasu, od iedney Skrzyzki borysu, od baryłki arseniku, od baryły oliwy od dwie y pul beczki wina Francuskiego od beczki upakowaney korzeniem od beczulki zwodkę od Fasy Syrow Olęderskich od dwoch Achteli z Masłem te rzeczy do Huty Warszawskiej oddalosi nalezało BMta ZH 90 Tynfow

150

Ten sie Frokt nieodebrał, aze P. Buki wtym sie assekurował ze Zapłacony będzie to Jemusz tez sie nalezy za dług iego rachowac według Assekuracyi

*J Woyciech Szornel Stol. M^o**J Krokowski*

k.39

Od krolewskich Rzeczy ze Gdanska do Warszawy

150

k.42

Expens dalszy za Rozne Rzeczy na potrzebę J.O. JmCi Dobrodziela nabrane u Froktarzow zakwitami nizey Specyfikowanemi. a Die 27 8bris Anni 1719. ad 30. Augusti Anno 1720

14 February kwit P. Mokieyna u Irszka Szlemkewicza Weysztenu funt 95 na potrzebę Huty krzysztal. po f. 1 // 15

145 15

Eodem kwit P. Krobanowskiego Temusz P. Mokieynowi za Weysztenu kamien y funt 5 funt po ZH 1 gr 4

39 2

- 10 Aprilis kwit P. Mokeyny za Weysztenu Funtow 37 ½ w Rzeszewie Boruch
kupił na potrzebę Huty Funt po f 1 // 12* 52 16
- Bibl. Czartoryskich, rkps 2599 IV – Rachunki hetmana Sieniawskiego, t.j. „Xięga rachunkowa z pieniędzy y innych rzeczy y co potym accessit na assignacie w ręku Nieboszczyka Imć Pana Garnuchowskiego będące tudziesz Expensa z nich”, 1713 – 1726
- k.tytułowa
- Registr odebranych rzeczy y Pienędzy w gotowiznie, y co potym accessit na assignacie w ręku Nieboszczyka Jm Pana Garnuchowskiego będące; tudziesz Expensa z nich A. 1713*
- s. 97 /atramentem, przekreślone, ołówkiem: 95/
d 25 /Aug 1719/ w Hucie Dymarzom, y Za Tabakierkę Szklaną Czer. N° 5 f 90
Chłopcom Dymarczykom Szlifirczykom y Rysowniczkom N° 10. po ...
f 3 kozdemu y Słusarczykom f 30
Matyaszowi ~~Szafarzowi~~ /powyżej/ Magistrowi Czer N° 1 f 18
Potasznikowi f 6
Rysownikowi f 3
- s. 283
*d 14 /Martius 1720/ Z Ordynaryey Jm Pana Dobrodzieta odebrałem dla Fremela
Talerów bitych N° 30 Dico Trzydziesci Datt Supra /podpis/ Rudzki* f 240
- s. 298 /atramentem, przekreślone, ołówkiem: 284/
*Expensa na Hutniczkow 3 wyzwolonych /1721/
za Sukna Szarego Łokci 28 po f 4 / 6 facit* f 117 18
Zakieru niebieskiego szerokiego Łokci 18 po f 1 / 20 f 30
- s. 299
*Za Guzikow Mosiężnych dla tychże 3 Hutniczkow Wielkich Tuzinow 6 po
f 1 / 15 Małych Tuzinow 6 po gr 22 ½* f 13 15
Zapłotna na podszewkę do kamizel ... /?/, cyllinder?/ Łokci 30 po gr 9 9
*Krawcowi Niemcowi w Hucie mieszkającemu od roboty tych Sukien po
niemiecku po f 5 od lednego facit* f 15
- s. 310 /atramentem, przekreślone, ołówkiem: 301/
*Expensa dla Hutniczkow 11 /sierpień i wrzesień 1722/
Za Guzikow mosiężnych Wielkich Tuzinow 22 po f 1 / 15 Małych Tuzinow
22 po gr 22 ½ do Niemieckley Barwy* f 49 15
Za Kieru Niebieskiego Łokci 50 dla tychże po f 1 gr 8 f 63 10
Za płotno pod tę Barwę na kozdego po f 2 / 15 f 27 15
Krawcom od roboty tej Barwy po f 5 od lednego f 55
Suma Expensy na Hutniczkow f 295 10

Bibl. Czartoryskich, rkps Gosp. 559 – Starostwo lubaczowskie. Rozliczenie z gumiennymi folwarków: Basznia, Dziewięcierz, Gorajec, Hucisko, Kobylnica, Kossobudy, Młodów, Opaka, Ostrowiec, Radruż oraz Żuków, pisarzem Huty Kryształowej oraz arendarzami, zawierające sumariusze rachunków produktowych, 1719 – 1720

k. 7
d 21 Jan 1720. kwit Jm P. Mokina zapopioł na Potasz wzięty u JPⁿ Borowskiego
do Huty krzystalowej I /osmaczka hreczki/

k.91
Rachunki z P Nietrebskim Pisarzem Huty
krzystalowej. a d 4 7mb'. 1718 ad. 9 July 1721.

k. 94
Continuatio Rachunku z P Nietrebskim Garce kwarty kwater
Rachunek z Oleju
kupnego miał Oleju według podanego Regestru rocznego a 40 1
1718
1721 d 2 Febru. W Przychodzie miał z Dziewięcierza 2
Summa Przychodu 40 3
Rozchod Oleju
...
20 Xmb' 1720 kwit JP Mokieyna Slufirzowi zentącemu sie na 3
przenosiny
9 July 1721 kwit JP Mokieyna Temuz na Ordynarię 1
Rysownikom Chłopcóm y Szlifirzóm d 3 Juny 1719 ad 7
July 1721 na Smarowanie warsztatow kołek y do
rysowania wydał 34 2 1
Summa 41 1

k. 96
Continuatio Rachunku z P Netrebskim. mace.
Rozchod krup. Jęczmiennych
Wydał Chłopcóm Hutniczkom według Regestru ad 18 Mai 1720 ad 21
7m'bris: Eiusdem Anni Indefechi Hreczczanych 22 9
...
Rozchod Jagiel

...
20 Aprilis 1721kwit JmP Mokieyna Temuz na Ordynarię 8
Chłopcóm wydał Hutniczkom ad 21 7m'b'. 1720 ad 12 Febru 7 3
Przedał Rzemiesnikom za pieniądze 6 2
Summa Rozchodu 14 4½

Bibl. Czartoryskich, rkps 2527 IV – Rachunki wydatków na barwę dla czeladzi i chorągwi nadwornych w dobrach A.M.Sieniawskiego, 1713 – 1720

s. 91

Regestr Mysliwcow ktorym się dała Barwa w Oleszycach in Xmbre 1721 (...) Sprawiona Zielona

s. 92

Anno eod 1721 in Xmbre Dałasię Barwa Hutniczkom trzem teraz wyzwoloným, to iest Rysowniczkom Dwom, y Szlifirczykowł dla ktorých kupilosię Sukna Szarego na Liberye Kamizole pludrý Łokci N° 28. in futur Zas niebędzie im należała bood Sztuki na nich curret zapłata...

Nate Zas Barwę dla Hutniczkow iest kwit od JmP Mokina

Iako ią odebrał doSiebie dla roboty do Huty extratuie ze tam Krawlec Niemiec znaydulesię, y mieszka tamze w Hucie

Bibl.Czartoryskich, rkps Gosp. 341 – Dobra przemyskie Sieniawskich. Rejestry – sumariusze dochodów i wydatków pieniężnych m. Sieniawy, klucza oleszyckiego oraz starostwa lubaczowskiego, 1721 – 1729

/k. tytułowa/

Rachunek z percept i ekspens Nowosielskiego y Nowickiego anno 1721 ad annum 1724

s. 4

29 Xmb /1720/ kwit JP Mokeyna, Dla Magistrow z Huty krzysztalowej w Oleszycach Swiętujących zaMięsa Cwierci dwie zł 11 miodu garcy 20. po gr 20. zł 13 gr 10 piwa garcy 36. zł 3. gr 18. zWoli JO. Jmci Dobrodzieła, Iunctim Czyni zato wszystko 27 28

s. 9

Eadem /21 Maý 1721/ Asygnatia JP Szornela Stolnika Szklarzowi iadqemu do Huty ukladać Tafli 300 maiących isc do Brzezan 3

25 Maý Asygnatia moia Strycharzowi iadqemu narobote z Sieniawy doHuty krzysztalowej z Chłopcem nadroge 1

s. 10

Eadem /12 Juný 1721/ Asygnatia JP Szornela Stolnika Stolarzowi in vim zapłaty od robienia Ram doHuty krzysztalowej doBrowaru 5

s. 11

5 Julý Assygnatia JmP. Szornela Stolnika na Expensa do Hutý krzysztalowej do Dyspozytyi J.P. Mokeyna 500

s. 19

Eadem /27 July 1721/ kwit P. krobanowskiego za Stołow Szklanych
pułkwartowych 24. wziętych do Cukierni na Confitury 1 6

s. 20

26 Augu Asygnatia JP. Ekonoma Szklarzowi do Huty układać Tafli
iadącemu na Droge 1

s. 48

Eadem /21 Nmb 1721/ Asygn. JO Jmci Dobrodzieia za Obraz S. Floryana
/P. Horyana?/ do Huty 6

s. 65

Eadem /4 Maý 1722/ Asygn. JP. Ekonoma za flaszek 6 pułkwartowych na Syrop
Fiatkowy Cukiernikowi 6

s. 72

Eadem /8 July 1722/ Assygn. JP Ekonoma Szklarzowi odustawienia Tafli do
karety Panskiej y za Tafle 2 28

s. 82

25 Xmb /1722/ Asygnatia JmP Ekonoma dla Hutników na miód y Piwo 7 26

26 Xmb Asygnatia tegoz dla tychze za Sledzie y Piwo 3 14

s. 83

27 Xmb Asygnatia JmPana Ekonoma dla Hutników za Piwo 1 19

s. 87

Rachunek z pieniędzy Czynszowych wziętych naskupienie Bydła nakuchnie JO
Jmci Dobrodzieia in A^o 1722 1000 zł

Roschod

...

kwitow dwa Hutniczkom za Mięso y Sledzie w Oleszycach 4 7

s. 108

Eadem /31 Janua 1723/ Asygnatia tegoz /JmPana Ekonoma/ zaguziki dotrzech
Sukni Hutniczkom trzem wyzwolonym Zł^o. 18. zakir Zł^o. 30. zapłutno
napodszewkę pod kamizele y Spodnie Zł^o. 5. na Szataflagi Zł^o. 3.
krawcom odrobienia tych Zł^o. 15. Junctim czyni 71

s. 137

12 7mbris /1723/ Asygnatia JP Ekonoma Piotrowi Szalayskiemu w Hucie
krzyształowey będącemu zapotrzeby do kontusza f. 4. do Zupana
f. 3. krawcowi odroboty f 2 // 10. Zapłutno napodszewkę f. 2 facit 11 10

s. 149

26 Xmb /1723/ Asygnatley dwie tegoz /JP Ekonoma/ zamiodu gar. 25. po gr
24. Zł^o. 12. zapłwa gar. 20 Zł^o. 2. wodki kwatyre 10 f. 1 dla Hutników
w Oleszycach Swiętujących 15

s. 174

Eadem /10 Mar 1724/ Asygnatia tegoz /JP Ekonoma/ Szklarzowi iadącemu do
Huty JP. Borowskiego dla ułożenia Szkla do Warszawy postanego 20

Bibl.Czartoryskich, rkps 5897 III, Korespondencja, Litera M., Vol.142, Morzycki Piotr, listy 26422 - 26726, 1712 - 1725

26589

ZTenczyna d 22 Marty 1721

Jasnie Oswiecona MCia Dobrodzieyko

Był tu umnie wten tydzien Sluga zBiałey od Xieżney ImCi Radziwiłowey ktory umyslnie przyiechał dla Sporządzenia Marmurow do Huty Szklaney dla polerowania krzysztalów Tenze potrzebuie. Gliny białey ktora iest wBrodłach na Piec Hutny kilkadziesiąt Beczek, bez ktorey Piec bydz niemoze, chciał tedy zemną kontraktowac abym mu Sprzedal y kopac onę kazał, Więc ia bez konsensu WMPani Dobrodzieyki oney kopac ani przedawac niedomyśle się, ktoryby chciał gdy przyiedzie na Zielone Świątki po Marmury te Glinę wraz zMarmurami wodą Spuscic...

Jasnie oswieconey Pani y Dobrodzieyki

moiey Naynizszym Podnożkiem

P Morzycki

26592

Z Tenczyna d 29 Aprilis 1721

Jasnie Oswiecona MCia Dobrodzieyko

Kazdy rozkaz Panski iest mi w dobrej zawsze pamieci, /.../ Gliny białey dla Xieżney ImCi Radziwiłowey iuz niepotrzeba bo z Poczty miałem z Biały wiadomosc iz ten Hutnik nim ten Sluga powrocil co tu był względem tey Gliny umarł, aiam tez z nim targu zadnego nieczynił pokibym był wprzod nieodebrał rezolucyi od WMPani Dobrodzieyki y konsensu do przedazy ...

Bibl.Czartoryskich, rkps 4535 IV - Starostwo lubaczowskie. Inwentarz starostwa: miast Lubaczów, Płazów, Potylicz, wsi ... oraz folwarków..., 1721

k. 32

Miasto Płazow

Tokarz na Hucie od Rzemiosła zadrzewo z lasow Panskich dac powinien złote 10

k. 52

Inwentarz Huty Płazowskiej z powinnościami Poddanych na Gruncie Spisany

yzverifikowany d 5. Xmbri 1721

<i>Imiona Poddanych</i>	<i>Sprzeżaj⁹⁷</i>		<i>Pańszczyzna</i>	
	<i>konie</i>	<i>woły</i>	<i>Pociężne⁹⁸</i>	<i>Pieszce</i>
<i>Sobek Łosiniecki ma Wołowdwa ale pieszę robi</i>		2		1
<i>Andrzej Witko ten w Chałupie Jm Pana Dzierżawcy mieszka niedopłaconey</i>				1

⁹⁷ sprzeżaj - konie, bydło robocze do zaprzęgu, zaprząg; konie, bydło razem z wozem, z plugiem, do którego są zaprężone; pańszczyzna sprzeżajna - odbywana ze sprzeżajem (*Słownik języka polskiego*, j.w., t. VI, Warszawa 1915, s. 361).

⁹⁸ pociężnik - kmieć zobowiązany do świadczenia na rzecz dworu tzw. pańszczyzny ciągłej, zwanej sprzeżajną, w postaci własnego zaprzęgu z narzędziami (*Słownik polszczyzny XVI wieku*, Warszawa 1997, t. XXV, s. 224).

<i>Maskal na Piekulowym miejscu pieszcy</i>			1
<i>Walek Kołodziej w swojej Chatupie ma Wołow 2. ale pieszq robi</i>	2		1
<i>Matwiy Haras wSwoiey Chatupie pieszcy nima Sprzęzaiu</i>			1
<i>Hawryłow Syn Haras Michał w Swoley Chatupie pieszq robi</i>	1		1
<i>Iwan Hawryłow Zięc wSwoiey Chatupie pieszq robi</i>	2		1
<i>Stach Herda wSwoiey Chatupie pieszq robi</i>	2		1
<i>Tomek Kudyba wSwoiey Chatupie pieszq robi</i>	2		1
<i>Michał Solski wChatupie JmP^a Dzierzawcy pieszq robi</i>	2		1
<i>Maciek Borsuk w Swoley Chatupie pieszq robi</i>	2		1
<i>Jasko Suka w Swoley Chatupie pieszq robi</i>	2		1
<i>Jasko Rozaniecki w Swoley Chatupie pieszq robi byczki mlode</i>	2		1
<i>Jasiek Ryszta w Swoley Chatupie pieszq robi</i>	2		1
<i>Szymek Łapcap teraz nierobi Panszczyzny poki Rzemiesnikiem</i>			
<i>Sobek Pachla w Chatupie JmP^a Dzierzawcy pieszq robi</i>	2		1
<i>Jan Tokarz w Chatupie JmP^a Dzierzawcy Pieszq robi</i>			1
<i>Iwan Piskla robi pieszq Dzień, ale jest Aresztowany od JmCi</i>			
<i>Pana Mrączynskiego w Chatupie JmP^a Dzierzawcy</i>			
<i>Jasiek Tkacz w Swoley iusz Chatupie pieszq robi</i>	2		1
<i>Stach Zubrzycki naMaydanikowym miejscu w Chatupie</i>			
<i>Panszczyznq Stawioney JmP^a Dzierzawcy pieszcy</i>			1
<i>Franek Kudyba tak rok przyszed y osiad wSwoiey iusz</i>			
<i>Chatupie</i>			1
<i>Misiek Kudyba tak rok przybył w Swoley Chatupie</i>	2		1
<i>Marcin Dusza tak rok osiad y Chatupy nima ale</i>			
<i>deklarował JmP^a Dzierza</i>			1
<i>Dmiter Haras tego roku osiad w Chapie Panskiej ieszcze</i>			
<i>nierobi</i>	2		
	29		22
<i>Imu Latus Panszczyzny y Sprzęzaiu</i>	29		22
<i>Poddani z Lublincow do teyze Huty Inwentarzem podani Ci ktorzy mair Sprzęzay</i>			
<i>wozić powinni bez Sprzaganiasię Szyt kop po dwadziescia kazdy na dzien, ktury zas nima</i>			
<i>Sprzęzaiu a damu JmPan Dzierzawca robic powinien tymze bydłem aiak Szyty rąbac będą</i>			
<i>to po Osm kop należy wyrąbac na Dzień. Inne powinności Ich naSkarb Excypuiąsię</i>			
<i>Semko Duda</i>	2		1
<i>Maxym Pecio</i>	2		1
<i>Hryc Lesny pieszq robi</i>			1
<i>Tymko Lesny</i>	1		1
<i>Wasył Koczan pieszq</i>			1
<i>Hryc Koczan pieszq robi</i>			1
<i>Sokol</i>	2		1
<i>Wasylik pieszq</i>			1
<i>Summa</i>	7	29	4 26

Ci wszyscy jako są z Innego Państwa zaszli, y jeszcze nie osiedzieli się należycie tylko co Lasy wyrąbali na tych miejscach gdzie mają Ogrodki y po kawałku Pola tak iezeliby który z nich miał pusc y nie utrzymać się zato odpowiadać ani go przystawiać niema JmPan Dzierżawca. Starac się iednak ma y Zaciągac jako naywięcej y iezeli by się ktury trafił ma mieć wolą przez Rok, robic dzień Panszczyzny jako y ci wyzey opisani poniewasz Swoy czas wystedzieli. robic małą wTydzien do Huty dzień ieden pieszą wszyscy. Kiedy Szyty rąbac będą. powinien tedy wyrąbac każdy za dzień kop osm, na taką miarę wdluz y wszecz jako w Innych Hutach rąbią. tego przestrzegając aby każdy zPoddanych iak poczeli Drzewo rąbac przeciwko Osiadłości Swoiey tako na Szyty jako y na Inne potrzeby, aby wciąż zadnego Drzewa nie mijając ani na Innych miejscach rąbiąc przy samey Ziemi Drzewa wycinali tymze Poddanym przykazuiesię. Takze aby

k. 53

aby Drzewa zePnia niewywozili. Ciz wszyscy Poddani do Zadnych Innych Robot Ciężarow Hyberty aStawy. Szarwarkow należec nie mają, tak od Gromad Starostwa jako y od Miasta pociągani bydz niepowinni.

Rzemiesznicy

Michał Skiba Tafelnik wChalupie JmP^a Dzierżawcy

Wojciech Skiba Dymarz w Chalupie takieyze

Szymon Zuczek Dymarz w takieyze Chalupie

Kazimierz Dymarz przy Hucie w Izdebce

Bartosz Dymarz przy Hucie tamze

Bibl.Czartoryskich, rkps Gosp. 924 – Dobra przemyskie Sieniawskich. Sumariusz dochodów i wydatków pieniężnych kluczy oleszyckiego i sieniawskiego oraz starostwa lubaczowskiego, 1717 - 1723.

24 Juny 1722 Asygnatja JO Jeymci Dobrodzieyki azeby przyslac Szkla do kredensu za zł 60 y kwit Jędrzeia piwnicznego⁹⁹ ze odebrał⁹⁹

Bibl.Czartoryskich, rkps 4536 IV – Starostwo lubaczowskie. Inwentarz starostwa: miast Lubaczów, Płazów, Potylicz, wsi ... oraz folwarków ..., 1723

k. 30

Inwentarz Nowego Lublina

Nazwiska zagony Imiona Poddanych

Cwterci

...

Laszewicz Pulla 4 Pilił Borowiec do Huty Płazowski robi pieszo dzień 1.

Lesnego 3 ½ Hry Lesny do Huty Peszo

Kotyłowska 2 4 Wasyl Koczan do Huty pieszo ubostw:

Litynska 15 Do Hutynskiej Arendy wobszar

Magurowska 4 Iwan Tanczyn do Huty konie ubogi

⁹⁹ ta sama informacja – 24 Juny /1722/ Asygnatja JO Jeymci Dobrodzieyki azeby przyslac Szkla do kredensu za zł 60 y kwit Jędrzeia piwnicznego⁹⁹ ze odebrał⁹⁹ f. 60 w archiwaliach Bibl. Czartoryskich rkps. Gosp. 770 A – Expensa i percepty z arend klucza Oleszyce, Intrata z arend wg kontraktów i expensa z tychże na różne wydatki A. M. Sieniawskiego, 1718 - 1726, s. 22.

<i>Jureczkowa</i>	4	<i>Hryc Koczan do Huty bydło</i>
	3 1/2	<i>Jm Panu Borowskiemu do Arend Hucinskiej</i>
<i>Maskowska</i>	11	<i>Do Arend Huty Płazo: w obszar</i>
<i>Uhrynowska</i>	3 1/2	<i>Hryc Pecio do Huty Pieszorobi</i>
<i>Zinkiewicz Pullanek</i>	4	<i>Paraszka wdowa do Hut konie</i>

k. 31

<i>Standyszyn Pullanek</i>	4	<i>Iwan Lesny doHuty Pieszorobi</i>
----------------------------	---	-------------------------------------

k. 48

*Inwentarz Miasta Płazowa**Rzemiesznicy w tymże Mieście*

...
Tokarz Jan na hucie prostey robi Samowtor Rzemiosło dac ma czyn złto. 15

k. 49

Continuatio Mielników pod Płazowem

...
*Rudę Rozaniecką y Hutę Płazowską trzyma za kontraktem iednym Jm Pan Borowski z
ktorych Arendy płaci naten Rok f. 2800*

Do Teyze Rudy y Huty są Poddani robiący Panszczyznę bez zadnych do Skarbu Danin

k. 51

Inwentarz Wsi Brusna

<i>Nazwiska</i>	<i>zagony</i>	<i>Imiona Poddanych</i>
<i>Cwierci</i>		

<i>Hutnicza</i>	12	<i>Do Arendy Hucinskiej w obszar</i>
-----------------	----	--------------------------------------

k. 52

<i>Nazwiska</i>	<i>zagony</i>	<i>Niwy Cwiertne</i>
<i>Cwierci</i>		

<i>Hutnicza</i>	12	<i>Do Arendy Hucinskiej nadane w Obszar</i>
-----------------	----	---

<i>Smuszevska</i>	6	<i>Michał Hir robi do Huty Przydane do Pola pociężnego</i>
-------------------	---	--

<i>Huczkowa</i>	6	<i>Michał Mamczur do Huty do Panszczyzny</i>
-----------------	---	--

	6	<i>Szymko Zięc Kosinogi do Huty do Panszczyzny</i>
--	---	--

<i>Zubaczowska</i>	6	<i>Michał Kaczkowski do Huty do Panszczyzny</i>
--------------------	---	---

<i>Borowcowa</i>	6	<i>Hawryło Jedruchow do Huty do Panszczyzny</i>
------------------	---	---

k. 53

Item Notandum

*Wyzye tegosz Młyna na krynicy Stempy do Tłuczenia Gliny na potrzebę Huty
krzysztalowej 1722 także Skarbowym kosztem postawił temze Fedko Hałas
Powinnosci Poddanych*

... *Robią z Cwierci kto ma Sprzęzay Sprzęzaiem a kto niema pieszą do Huty
krzysztalowej Nowey. Dni cztery w tydzień Szyt zadzien Kto ma sprzęzay Swoim Wozem
y bydłem zadzien wywozić kop Szesc nalokci pułtrzecia wzdłuż łupanych. Piesi zas
wyrabiac zadzien powinni kop Osm. ... Strożą do Huty zadzien Panski odprawuią; dzien
y noc: w Podrosz kiedy iadą dwoch Sie sprzęga y tyle im dni wytrącić należy ile dni
zabawią wdrodze*

k. 57

Inwentarz Wsi Huciska Starego na Gruncie Spisany pro 1723

konie	ucoby	Nazwiska Poddanych	Dni		Do Panszczyzny			Do Czyszu		
			Pocierne	Pieszce	Stania	Sznury ¹⁰⁰	Zagony	Stania	Sznury	Zagony
2		Jacko Gałaguz do Panszczyzny	2		10			1		2
	2	Dmitro Kaczkodan do Panszczyzny	2		9					
2		Jacko Kuchow do Panszczyzny	2		10			1	1	1
	2	Iwan Dnes do Panszczyzny	2		8			1	1	
	2	Ignat Płazowiec do Panszczyzny	2		8	1	3			
		Kosc Kosinoga do Panszczyzny		2	7	3	2			
	2	Iwan Zdanik do Panszczyzny	2		4	1				
		Wdowa Hryczaczka do Panszczyzny		1	1	2	1	2	3	
	2	Jedruch Podsadni do Panszczyzny	2		5	2	1			
		Iwan Kosinoga do Panszczyzny		2	10			1	2	
	2	Michałko Kaczkowski do Panszczyzny	2		10			1	3	
		Stefan Kaczkowski do Czyszu						1	1	1
	2	Fedko Kiczek do Panszczyzny	2		10			3		
	2	Stefan Maydanski do Panszczyzny	2		10			2		
		Michałko Mamczur do Panszczyzny		2	10					
		Tymko Kowaliszyn do Panszczyzny		2	10			2		
	2	Iwan Schabik do Panszczyzny	2		10			2		
	2	Paweł Czereczon do Panszczyzny	2		8	3				
		Jedruch Sidorow Woytem dzien do ... /Estagia?/ robi		1	6	3	2			
	2	Tymko Swider do Panszczyzny	2		10					
	2	Matwiey Dudko do Panszczyzny	2		5	3				
2		Fedko Lis do Panszczyzny	2		10					
		Paweł Kowal do Panszczyzny		2	10			1	1	
	2	Olexa Schabik do Panszczyzny	2		10					
		Michałko Chir do Panszczyzny		2	10					
	2	Iwan Bolibrzuch do Panszczyzny	2		10			2	1	2
	2	Kosinoga Hryc do Panszczyzny	2		10			2	2	
		Szymko Potilycki		2	10				2	
6	30	Latus	36	16	23	6	1	23		
		Jedruch Samuło		2	10				1	
		Michałko Wieliczko do Arendy Hucinski Pieszco		2	10					
		Matyasz Mayster do czynszu						1	2	
		Netrebski do czynszu						1	2	
		Paweł Rysownik doczynszu							2	
		Woyciech Bednarz				2				
		Fedko Pich Pastuch				2				
				4	21			3	3	

¹⁰⁰ sznur mierniczy, pierwotnie długi 3 łaski czyli 6 pretów a 45 łokci, później zawierał 10 pretów, 100 pręcików, 1000 ławek a łokci 75 czyli 1800 cali polskich (Z. Gloger, j.w., t. IV, 1903, s. 331).

k. 58

Powinności Poddanych

Ci wszyscy Poddani Robią tak Zimie iako y Lecie ze Stay dziesięciorga kto ma sprzezay Sprzezalem a kto nie ma to Pieszo po dni dwa wtydzien Azeteraz do Huty Krzyształowey są podani, pociązni ktorzy mają bydło wywozą Szyt po kop piec. y Samisz one zatenze dzien wyrąbac powinni, Piesi zas wyrąbac powinni zadzien kop Osm Gotowych Szyt zadzien wywozą po kop dziesięc, Szyta powinna bydz wzdtuz łupania byle niecienko na lokci pultrzecia Drew czy bukowych czy innych zadzien wywozą po dwie Fur, Za Zazen zaObzen zaZakos zaObkos y zaiedną Tłokę¹⁰¹ po dntu należy wywozą Szyt pociężni zadzien pokop piec Piesi wyrąbac kop Osm, Konopie moczą y Miedlą z Dziesięciorga Stay po pulkopy y Sztukę¹⁰² wyprząsc bez Panszczyzny Drzewo Rokowe ze dwudziestu Stay Tramu¹⁰³ bez Panszczyzny wywozą

Stronkę oddają Owce dwudziestą albo płacą za Owce po gro 4½ Jagnię dają piąte od Owce lub płacą za Jagnię po złotemu 1; y gro 6: wteraznieyszym Roku zapisania znaydowałosie Owiec Starych N° 36 od tych należała iedna Owca a od szesnastu po groszy 4½ przy czynszu zH 2 gr 12

Jagniąt należy 7 a od zbywającej Owce należy do Czynszu ... /?/ 7 1/3

Summariusz Prowentu z Huciska Starego

Arenda wtey Hucie krzyształowey czyni zH 2200

<i>Znaydujesie sianych Stay na czynsz N° 26 sznu/ców/ 3 po gr 24 ... /?/</i>	21	12
<i>Stronki należy od Owiec 36. Owca 1 od 20. a od 16. po gr. 4½</i>	2	12
<i>Odtychze Owiec Jagniąt należy 7. od 35 a od 1 zbywającej</i>		7 1/3
<i>Summa</i>	24	1 1/3

Koni 16 wołow 6

Dni natydzien Pociężnych 35 Pleszych 16

Dni Pleszych natydzien 16

Dni Pomocnych do Zntwa Zaznu, Obeznu, Zakosu

Obkosu Tłoka iedna na Rok N° 145

Konopi wymoczyc powinni kop N° 25

Wyprząsc Sztuk 25

Tramow wyniesc należy

¹⁰¹ tłoka – nazywała się robota, do której w czasie nagłej potrzeby (np. podczas zniw i.l.) zwoływano ogół poddanych. Tłoki nie wytrącano z pańszczyzny, za to raczono tłoczniaków (starzy Prusowie przejęli tę nazwę z Polski w w. XIII) osobliwszą ucztą, wydawaną przez pana, a po niej muzyką i tańcami młodzieży garnącej się chętnie do takiej improwizowanej zabawy mimo znoju. Oprócz tłoki pańskiej była sąsiedzka... Tu działał impuls moralny, gdy tamta tłoka była przymusowa; pieniędzy nie przyjmowano, ale się od tłoki nie uchylano (A. Brückner, j.w., t. II, s. 712 - 713).

¹⁰² sztuka płótna i innych cienkich tkanin liczyła przeważnie 45 lokci (J. Burszta, j.w., przyp. 104, s. 212).

¹⁰³ tram – belka główna inne podpierająca, siestrzan, podciąg, bierzmo, bierzwiono, bierwiono, brus drzewny; sporej grubości drzewo na cztery grana ociosany; kłoc drzewa (Słownik języka polskiego, j.w., t. VII, Warszawa 1919, s. 96).

k.74

Inwentarz Wsi Radruza

<i>Nazwiska</i>	<i>zagony</i>	<i>Imiona Poddanych</i>
-----------------	---------------	-------------------------

Cwierci

...		
<i>Zankowski Pull</i>	3	<i>Symko Goy robi do Huty</i>
	6	<i>Stefan Goy do Huty</i>
<i>Cybulezat</i>	6	<i>Jacko Oleiarnik do Huty</i>

k. 75

<i>Tymkowska</i>	6	<i>Michał y Semko Kuszłowie do Huty</i>
<i>Caurat Cwierc</i>	6	<i>Jacko Nakonieczny do Huty</i>

Bibl.Czartoryskich, rkps Gosp. 1488 – Starostwo lubaczowskie. Rejestr dochodów i wydatków pieniężnych „partykularnych”, 1723

s. 1

Rachunki Partykularne a Die 1mo 8briso 1723 uczynione w Starostwie Lubaczowskim Raty Czwartey

s. 2

Dalszy Rachunek Partykularny z Arendarzami

Rachunek z Jm Panem Borowskim z Raty Czwartey ad 1 8briso 1723

<i>Należy od Imci z Rudy Rozanieckiej y Huty Płaz:</i>	700 zł
--	--------

<i>Z Arendy płazowskiej należy</i>	275 zł
------------------------------------	--------

<i>Summa ff</i>	975
-----------------	-----

s. 8

Expensa Extraordinaryne za assygnacyami

...

Assygnacya Jm Pana Ekonomo d 11 9briso nakwicie Jm Pana Czuryły Wapniarzowi Radruskiemu odwypalenia pieca wapna tamze w Radruzu nawięcey napotrzebę Huty krzysztalowej

15 zł

s. 10

Rachunek Pieniedzy Raty Pierwszey z Arend Browarnych w Starostwie Lubaczowskim zaczynaiącey sie a Die 1ma January A^o 1724to

...

Rachunek z Jm Panem Borowskim z Raty pierwszey, ktorey nalezało z Rudy Rozanieckiej y Huty Płazowskiej prosty

f. 700

<i>19 Janu 1724to Odebrałem od Jm Pana Borowskiego na Ratę pierwszą</i>	700
--	-----

<i>Summa Efficit</i>	700
----------------------	-----

s. 12

<i>Expensa Odrynaryne z Raty Plerwszey a Die 1ma January 1724to</i>			
<i>z Huty krzysztalowej y Brusna na Expensa teyze Huty</i>			800
<i>/Summa Expens Ordynaryinych</i>			1209 8/

s. 14

Rachunek Partykularny z Arendarzami z Raty Drugley a die 1ma Aprilis Anno 1724 w Starostwie Lubaczowskim

---			
	<i>Jm Pan Borowski</i>		
<i>Nalezy na Ratę z Huty Plazowskiej y Rudy Rozanieckley</i>			f. 700
	<i>Expensa</i>		
<i>1723 d 24 Xbris kwit Jm Pana Rossinskiego do kredensu Szklenic z prostey</i>			
<i>Huty Stemplowanych 30 kieliszkow 33 po groszy 3 oboie</i>		6	9
<i>d 24 Xbris kwit tegoz do Piwnice Gąsiorow otrzech Garcah 18 pogr 18 ...</i>			
<i>/facit?/</i>		10	24

<i>20 ejusde /February 1724/ kwit Jm Pana Nowickiego na Okna do karczmy</i>			
<i>Nowey w Lublincu szyb 120 weneckich Sto po złotych 2 Facit</i>		2	10 1/2

<i>10 ejusd /Marty 1724/ kwit Jm Pana Rossinskiego do Piwnice na Piwo dla JO</i>			
<i>Jmci Dobro Gąsiorow o trzech garcah 20 pogr 18 Garcowych 20 pogroszy 6</i>			
<i>Facit</i>			16
<i>24 ejusd kwit Jm Pana Nowickiego naposlanych szyb pułtornich do</i>			
<i>Warszawskiego Palacu 1900 procz dawniey wziętych y iusz zapłaconych</i>			
<i>600 tamze wraz ztemi poslanych rachuiąc Sto szyb po Złoty 4 Facit</i>			76
<i>29 ejusd kwit Jm Pana Ekonoma na reparaacyią Okien w Palacu Oleszyckim</i>			
<i>Tafli 6 pogroszy 20 Facit</i>			4

Bibl. Czartoryskich, rkps Gosp. 1688 – Klucz Sieniawa, Oleszyce, starostwo Lubaczów, Rachunki folwarczne – prowenty, 1723/1724

s. 25

Rachunek z P. Czuryłem Podstarosciem Dziewięćirskim z Prowentow Folwarcznych za Rok 1723. uczyniony d 2. Maj. 1724

s. 26

Z Jarzyny Ogrodowej

	<i>kapus.</i>	<i>March.</i>	<i>Paster.</i>

<i>P. Mokinowi do Huty krzysztalowy Ordynary</i>	1	1	1

<i>Matyaszowi do Huty krzysztalowy</i>	1		

s. 29

Rozchod tych Płocien

	<i>konop. Sztuki</i>	<i>Lniane Sztuki</i>
...		
<i>Hutniczkom do Huty krzysztalowy na Ordynaryę za Assygnacyę J.P. Ekonoma d 14. Maj</i>	2	13

s. 31

*Intrata z Arend Browarnych w kluczu Oleszyckim, y Miasta Sientawy, y Starostwa
Lubaczowskiego ad 1. January. A°. 1724.*

	<i>Summa na Rok Złote</i>	<i>Rękawiczne¹⁰⁴ Złote</i>
...		
<i>Huta krzysztalowa</i>	3200	160
<i>Płazowska</i>	1200	60
<i>/przykładowo inne pozycje tego wykazu:/</i>		
<i>Arenda Miasta Sientawy, y z Maydańską</i>	22500	1125
<i>Summa na Rok</i>	80000	4000/

s. 32

*Summaryusz krotszy Intraty Roczney do Skarbu J.O. Dobrodzieyki należącej za Rok
1723. z Rękawicznym za Rok 1724. inkludowanym¹⁰⁵*

s. 33

Expensa z wyzey wyrazoney Intraty¹⁰⁶

<i>1 January. 1724.</i>	<i>Assygnacya J.O. Jeymci Dobrodzieyki J Panu Mokinowi na Tafli 300. do Okien do Palacu Wilanowskiego Tynfow 300 temusz kolędy Zło. 80. Czyni Iunctim</i>	<i>Zł. 460</i>
-------------------------	---	----------------

<i>Eadem /21 Febru 1724/</i>	<i>Assygnacya J.O. Jeymc Dobrodzieyki Kazimirzowi Rysownikowi w Hucie krzysztalowy na Wesele</i>	<i>f. 30</i>
----------------------------------	--	--------------

Bibl.Czartoryskich, rkps 5903 III - Korespondencja. Litera N., Vol. 148, Nowicki
Łukasz, listy 27661 - 27698, 1723 - 1735

¹⁰⁴ rękawiczne - porękawiczne - kwota, którą sprzedający zastrzegał sobie przy dobijaniu targu dla swojej żony. Przy kontrakcie wypłaca panu chłop rękawiczne które się równa z czynszem (*Słownik języka polskiego*, j.w., t. V, Warszawa 1912, s. 534).

¹⁰⁵ obejmuje rozliczenie za jarzyny, płótno, nabiał, owce, z arend browarnych, etc.

¹⁰⁶ te same informacje w archiwaliach Bibl. Czartoryskich rkps. Gosp. 770 A, j.w. *1 January 1724 Assygnacya J. O. JM Dobrodzieyki J Panu Mokinowi na Tafli 300 do Okien do Palacu Wilanowskiego Tynfow 300 temusz kolędy Zło. 80 Czyni Iunctim f. 460 - s. 27; 21 February 1724 Za Assygnacyą Panską Kazimirzowi Rysownikowi w Hucie krzysztalowej darowanych na wesele f. 30 - s. 32.*

27665, w Dzikowie, 26.06.1724, do Sieniawskiego

... Tafle tak dla JP. kołczaka iako ydo Raju osobliwie według przyslanej miary Wyprawuję Nareęce JP Nahaczewskiego. ...

27667, w Sieniawie, 29.06.1724, do Sieniawskiego

... O Lampy Trzy Tysiące i o Cieniow¹⁰⁷ dwiescie tego momentu piszę zalecając JPanu Borowskiemu azeby kazał robic, ale ynate ztey Raty potrzeba Solucyi¹⁰⁸, bo iuz Wydał y Teraz Trzysta Tafel dla P Kołczaka y do Raju sto piędziesiąt ydo tutejszych Pałacow Nareparacye y Pomaranczarnie, y Ogrodnikow na Wodki flasz. to niewiem iezeli zechce dac Rate kiedy będzie miał wydane Szkła

27668, w Oleszycach, 1.07.1724, do Sieniawskiego

Odebrawszy list Panski do mnie ydo JP Borowskiego aby więcej lamp y Cieniow zrobioną. Odesłałem zaraz y Sam od Siebie napisałem do JEMci aby iako Naypilniey wszystko porzuciwszy to robic kazał. Zelazek zas w Rudach tutejszych robic nie podobna bo to iest ręcznych kowalow robota y zkraszu /?, zkrąfzu? zkralzu? zkrajzu? kruscu?/ tego niezrobił. bo Więcej będzie Szkody wtym iak przybiiac będą to sie będzie kruszyło, ale kazałem wszystkim kowalom z Mazowieckiego Zelaza robic dawszy Im forme iaka powinna bydz do-Lamp. ...

27670, w Oleszycach, 5.07.1724, do Sieniawskiego

... Lustrow trzy Wyprawilem wczora ze wszystkim y gospodarza tutejszego przy nich. Zeby W calosci oddal. ... O Szkło do Piwnicy Należące z Huty JP Borowskiego zaraz pisałem odebrawszy Panską Dyspozycyą, ale Sam Zaraz JP. Borowski przyiechał. Nieodpisuiąc y Nie upewnia zeby miał Wygotowac, bo Wszystkiemi Siłami do lamp rzemieśnikom kazał Sie Wziąc robic, powiedaiąc ze Nie wystarczy. takze na Cienie potrzebuie prędko abrysu. Tafle Należące doRaju odesłałem dorąk JP Nahaczewskiego. y list ma moy miec JEM. y dla JP kołczaka iuz były ułożone w Skrzynię ale się Siła ich popsowało. musiał tedy Nieposyłać, ale razem poszłe, ato powiedział JP Borowski Zemu była Huta Wygasła. ... Zelazka robią do lamp y wygotulą kowale ręczni ...

27672, w Oleszycach, 11.07.1724, do Sieniawskiego

... forma NaLampy odesłana do JP Borowskiego, aby takich piędziesiąt zrobioną zaleciłem Imieniem JW Pana ... Szkło ze Nierowne y chropowate JP Borowski respondeat¹⁰⁹ bo on kaze odbic, oszukac Sie zas Nie daię Ile coiest z Szkodą Skarbu Panskiego w cenie, bo ta Nie zamnie postanowiona z JEPanią ale Zawsze JP. Pisarze Według dawnego zwyczaju rachuią się co Wyda Na Skarb Panski czy Szkła czyli Tafli Wielkich, to przyimuią. Ja zas z Naymnieyszym Rzemiesnikiem tak Sie targulę iak mi Sama kaze podsciwośc zebym y Wtym JO Pana Nieukrzywdził bo by mnie Pan Bog skaral zaieden Szeląg krzywdy Skarbu Panskiego. ...

¹⁰⁷ zapewne rodzaj szklanej przysłony źródła światła.

¹⁰⁸ solucja – rozwiązanie zagadnienia, dawniej: zapłata, zapłacenie (Słownik języka polskiego, j.w., t. VI, Warszawa 1915, s. 265).

¹⁰⁹ łac. odpowiada za to

27674, w Oleszycach, 14.07.1724, do Sieniawskiego

... o lampy Nieomyliłem Się Wpisaniu bo forme przystaną Na Cienie te piwwey Zaraz odesłałem, do JP Borowskiego, yiuż miał posłać Na pokazanie zrobionych do Lwowa kilka, ale nalampy w Jaio forme przystaną wlicie JP Nahaczewskiego powtornie posłałem y tom doniosł JO Pan/u?/ ktorey Na taką urodę Nie podjęli Się u Pana Borowskiego hucie robic, tom posłał do kryształowey azeby z potasłowey [?/] Materyi te piędziesiąt zrobili Lamp. ...

27677, z Oleszyc, 23.07.1724, do Sieniawskiego

... Z JPanem Borowskim czas wszelki pokaze ze Nie mnie Oszukał dlatego bo od początku Dzierzawy JMPanley Znim postanowienie czynił, bom Ja takie zastał y Sam JO Pan widywał zawsze rachunki expens nie miałem oto rozkazu Inszą kapitulacją¹¹⁰ roboty czynic ...

27678, z Baszni, 11.08.1724, do Sieniawskiego

... był rozkaz Ze własach Starostwa Lubaczowskieg^o nie pozwalalem przedawac Nazabory Za granice Suszu y złomanego Wiatrem Drzewa, w tym Uniwersał Panski do Wszystkich Lesnicznych Wydany Panski zakazał pod Wielką karą Na lesnych y lesniczego zeby ieden Patyk zagranice był Wydany, anaybardziej ze Huty, Rudy y Wapniarki Skarbowi potrzebni Wiele Drew, potrzebulą y Budynki kto Niemoze do tego przysc to y złomane wezmie wlesie na gospodarską potrzebę. byle tylko przestrzygali P.P. Lesniczowie zeby pilnowali dobrze. Swoiey powinności, bo dosyc jest Wiele Potrzeb y Na Budynki, y na Drwa do Cegielni y Innych Mieysc ...

27680, w Oleszycach, 18.08.1724, do Sieniawskiego

Odebrawszy list Panski respektem taflí na Większą miare sto aby JP Borowski iako nayprędzey odsyłał, tego momentu posyłam do JEMci, wyraziwszy yto ze nie posłał Dwieście takiey miary iaką Szalayski przywiozł, tylko niewiem iezeli Sie ten Nie omylił daiąc miare przez Szalayskiego ze Napisał Na Sto Wielkich a Na piędziesiąt Mnieyszych aniewyraził ze Większych potrzeba było dwieście, ale test ta termina na teyze mierze u JP Borowskiego. Jednak pisze aby zaraz odsyłał sto. ...

27681, z Dziewięcierza, 24.08.1724, do Sieniawskiego

... Ciesle Magistra z dwoma drugiemí wyprawie do JP. Nahaczewskiego. tego co budował browar w Hucie, ktory yteraz Szlifirnią zaczął budowac tamze. ...

Bibl.Czartoryskich, rkps Ew. 121 A - Starostwo lubaczowskie. Służba: tabele i wykazy ordynarii, po 1725

¹¹⁰ kapitulacja - zobowiązanie, umowa (*Słownik języka polskiego*, j.w., t. II, Warszawa 1902, s. 244 - 245).

s. 31

w Hucie krzysztalowej. JmP. Mokinowi kapitanowi.

Zyta	korczyk. ¹¹¹	N 20.
Pszenicy	korczyk.	N 4/4
Grochu	korczyk.	N: 2:2
Hreczki	korczyk.	N. 8:8
Owsa	korczyk.	N. 26:6
Jagiół	korczyk.	N. 2
Wieprz karmny N 1		
Jęczmienia	korczyk	N. 13/3
Siana wozow N 10.		

Czyni Zboza korczykow N.77 m 5

Solarium z Intraty Hucinskiej za Szkoło f 400.

s. 32

Pisarzowi Hucinskiemu.

Zyta	korczykow. N. 6. mia 6
Pszenicy	korczykow N 1 mia 1
Grochu	korczyk. N 1 mia 1
Hreczki	korczyk N 6 mia 6
Wieprz karmny N. 1	
Jęczmienia kor	korczyk N 6 mia 6

Suma Zboza korczyk. 22 y m.2

Matiaszowi Maystrowi.

Zyta na Chleb	korczykow. 6. m. 6.
Pszenicy	korczykow. 1. m. 1.
Grochu	korczyk. 1. m. 1.
Hreczki	korczyk. 6. m. 6.
Jęczmienia	korczykow 6. m. 6.
Wieprz karmny N.1.	

Czyni Matiaszowi korczy. 22. m.2.

Szalayskiemu do Lustrów.

Zyta na Chleb	korczykow. 3 m. 3.
Pszenicy	korczyk. 1. m. 1.
Grochu	korczyk. 1. m. 1.

¹¹¹ korzec – polska miara zboża = 32 garnców, ok. 120 l (*Wielka ilustrowana encyklopedia powszechna*, t. VIII, Wydawnictwo „Guttenberga” Kraków b. d. w.); polska miara objętościowa ciał sypkich. Miara ta przechodziła wiele zmian. Korzec warszawski równy jest 128 litrom (*Ilustrowana encyklopedia Trzaski, Everta i Michalskiego*, j.w., t. II, s. 1075). W Polsce od dawna jednostką do mierzenia ciał sypkich był korzec, który w rozmaitych częściach kraju był różnej wielkości. W r. 1764 korzec mazowiecki przez komisję skarbową ogłoszony został za urzędowy, którego podział był taki sam jak nowego, to jest: na 4 ćwierci, 32 garncy, 128 kwart, 512 kwaterek... Korzec nowy polski równa się 128 litrom francuskim... W Mazowszu... korczyk nie był toż samo, jak gdzie indziej korzec, ale zawierał tylko połowę jego i zwał się także półkorcem (*Encyklopedia powszechna*, t. XV, Nakład, druk i własność S. Orgelbranda, Księgarza i Typografa, Warszawa 1864, s. 551 – 552).

Hreczki korczyk. 3. m. 3.
Jęczmienia korczykow. 3. m. 3.
Wieprz karmny N.1.
 Czyni Szalayskiemu korczy: 12. m. 2

s. 33

Sapsatowi Szafarzowi

Zyta korczykow N 6 mia. 6.
Pszenicy korczyk N 1 mia. 1
Grochu korczyk N 1 mia. 1
Hreczki korczykow N 6 mia. 6
Jęczmienia korczykow N 6 mia. 6

Czyni Zboza korczykow N. 22. y. mi. 4

*Chłopcóm Niewyzwolonym N° 12 na Tydzień po f N 2**Z Intraty Hucińskiej. czyni na Rok. f 1244**Tymze Słoniny Połci N.12. na cały Rok.**Tymze krup kazdemu z osobna na Tydzień**po kwart N 7, czyni na Rok kwart N 1200**A korczykow N 55 y miarek N 5 1/2.**Nate wychodzi Hreczki korczyk N 111. y mia. 1 1/2**Tymze na Rok nalezy kazdemu Chust Par N. 3. Botow**Par N 2: a na wszystkich czyni Chust Par N 36 Botow Par 24*

s. 38

*W Hucie krzysztalowej Nazapłatę Rzemiesni:**kom z Arendy Caloroczna Summa**Ordinowana*f. 3600¹¹²*/Summa Expens Ordinaryi*

f. 5231 /Złote/ 2 /Grosze//

k. bez numeracji

Connotacja Draganow w Starostwie Lubaczowskim Mieszkałacych z Inwentarza d 19. Marty 1727 a wypisana

...
WHucie krzysztalowej.
Sochante tam na Cwierciach 2. Gospodarzow 5. Dragon 1.

*GI tedy Gospodarze placą Draganowi na Rok ieden f. 30**Plugow daią 4. Rachuie się po f. 1* f. 4*Zboza roznego mac 2 po f. 5.* f. 10*Placą iednemu Draganowi na Rok myta* f. 44

¹¹² zapis ten odnosi się do roku 1726, bowiem jedynie w tym roku wysokość kwoty za arendę wynosiła 3600.

Ordynaria Roczna Służącym w Hucie krzyżatałowej na korczyki z Mac Starych wyrachowano

	Pieniądże		Zyto		Pszonica		Groch		Jęczmień		Hreczka		Owies		Chusty		Boby		Wieprze		Siano		
	Złote	Grosz.	kory	Miar	kory	Miar	kory	Miar	kory	Miar	kory	Miar	kory	Miar	bury	Miar	bury	barm	Wazy	Wazy			
JmPanu Mokinowi terazniejszemu kapitanowi																							
z Intryaty Szbla	400		20		4	4	2	2	13	3	8	8	26	6								20	
Pisarzowi Hucinskiemu	200		6	6	1	1	1	1	6	6	6	6									1		
z Intryaty Szbla	200		6	6	1	1	1	1	6	6	6	6									1		
Matyaszowi Mayszowi	150		3	3	1	1	1	1	3	3	3	3									1		
Szałayskiemu	200		6	6	1	1	1	1	6	6	6	6									1		
Szafarzowi tamże do Szbla																							
Chłopcom niewyzwolonym N.12 na tydzien po f.2.																							
Tymże krup kazdemu z osobna na Tydzien po kwart 7.																							
czyni na Rok kwart N.1200. korczykow czyni N.55 m.5½ Hreczki na to wychodzi korczykow																							
Tymże Chust naRok po par N.3. Botow par N.2. czyni na Rok																							
Goffrydowej wdowie																							
Ordynaria a 17. Augusti	50		8		1		4		6		8										1		
postanowiona																							
Summa Ordynarij w Hucie	1200		51	3	9	8	10	6	42	6	151	3½	26	6	36	24	5					29	

¹¹³ Karta bez numeracji, dołączona do poprzednich, musiała zostać sporządzona w roku 1725 lub po 1725 (Mokejn kapitanem od 1724, Goffryd umiera w 1725). Prawie dokładnie te same dane dotyczące Mokejny, pisarza Netebskiego, Matyusza, Szalayskiego, szafarza Josia Zyda oraz chłopców niewyzwolonych powtarzają się w innym dokumencie: Bibl. Czartoryskich, rkps Gosp. 963 - Dyspozycje wszelkie ekonomiczne w kluczu sieniawskim, oleszyckim i starostwie lubaczowskiem, 1725 - 1727, k. 44. Różnicę stanowi brak podanej kwoty pieniędzy przy osobach Szalayskiego i Josia. Brak przyznanych Mokejnowi jagiel, a Josiowi wieprza.

Bibl. Czartoryskich, rkps Ew. 121 – Starostwo lubaczowskie. Sumariusze i rejestry pieniężne oraz produktowe, 1710 – 1729

dwie podwójne karty, s.3;

*Rachunek z Garcarzami Potylickiemi za Rok 1724 uczyniony w Dziewięcierzu d 7 July 1725
Rozchod Naczynia y kafla*

...

*d 26. 7mbri 1723 Assygnatia JmPana Nowosielskiego według kturę^o wydali do Huty
Matyaszowi Szlifirzowi do Chatupy Jeg^o na przestawienie Pieca*

Kafle polewane kopyl

s. 4

*A naczynia Szklonego nadpowinnosc wydaneg^o zostaje kop N.5 y Sztuk 44. ktore należy
bonifikowac w Rachunku zaRok 1725*

s. 5

*Rachunek z Gontarzami Goraleckimi z Gontow od nich należących według Inwentarza
Uczyniony d 16. 8bris 1725*

...

d 17. Juny 1725 kwit Netrebskiego na Odebrane do Huty na reperatią Gonty kop 30

...

d 12 8br 1725 kwit Netrebskiego ze odebrał na pobiccie komory Tafelnickiej kop 20

poszyt: *Rachunek z Intraty Starostwa Lubaczowskiego Anni 1726*

s. 7

Expensa Prawne

...

*d 16. 8bris A. 1726 Testimonium JmPana Lubiszewskiego Commissarza cosię wydało w
Hucie Krzyształowey pod czas rozgraniczenia Jchm.P.P. Lipskich z Jm Panem Starostą
Rzeczyckim y Starostwem Lubaczowskim, na wyłącie Pozwow Sub Ante Actu¹¹⁴,
Plenipotencyi, Extractow, także JchmP.P. Patrons¹¹⁵ Susceptantow¹¹⁵ etc*

92 zł 26 gro

*d 30. 8bris /1726/ JPanu Ekonomowi na Expensa Jurium Cancellaria¹¹⁶ w Grodzie Betzkim
to iest od Zeznania Relacyi Pozwow danych pirwszych i drugich JchmP.P. Lipskim y
Extraktow tychze Pozwow relacyi, ImPanu Staroscie Rzeczyckiemu de fundata Juris
dictione Commissoriali¹¹⁷ na Gruncie Starostwa Lubaczowskiego pod czas graniczenia ...
/i inne należności/*

zł 100

¹¹⁴ lac. na podstawie aktu.

¹¹⁵ susceptant – pomocnik rejenta (urzędnik sądowy)... Zwierzchnikiem kancelarystów był regent, który mając do pomocy susceptantów, niby młodszych notariuszów, zawiadował archiwum sądowym; suscepta – przyjęcie zeznań w urzędzie, celem zapisania ich do ksiąg wieczystych (*Słownik języka polskiego*, j.w., t. VI, Warszawa 1915, s. 519).

¹¹⁶ lac. wydatki prawne kancelarii

¹¹⁷ lac. na udowodnienie podlegania jurysdykcji komisyjnej.

k. b.nr

Summariusz Intraty Starostwa Lubaczowskieg^o z Inwentarza Anni 1726 wypisany w Jarosławiu d 1. Marty 1727

Miasto Lubaczów z arendą Stawami czyni f. 10934 29

...

Miasto Plazow z Arendą Stawkami Rudą i Hutą f. 6177 22 ½

Wieś Huta Krzyształowa z Arendą f. 4156 2 ½

...

In Summa Intraty f. 59307 7

Bibl.Czartoryskich, rkps. Gosp. 770 A – Expensa i percepty z arend klucza Oleszyce. Intrata z arend wg kontraktów i expensa z tychże na różne wydatki A.M.Sieniawskiego, 1718 – 1726

s. 29

Latus Przeniesioney Expensy d 5 Xbris 1724 ...

s. 30

Za Szyb nowych 1200 odesłanych do Stryia na Okna Sto rachuią po f 4 f. 48

Skłarzowi iadącemu do Huty układać te Szyby na Droge f. 1 8

...

6 Juny kwit J.M.P. Mokina ze odebrał za assygnacyą J.O.D. Za Skło wzięte f. 181 13

20 Juny tenze odebrał Za Skło f. 326

s. 31

26 Juny Assygnacya J.M.P. Libiszowskiego Za kieliszkow 10 Za karafek 12 z Herbami y Cyframi wzięte do kredensu J.O.J. Dobrodzieyki f. 56

Bibl. Czartoryskich rkps 5903 III – Korespondencja. Litera N., Vol. 148, Nowosielski J., listy 27749 – 27795, 1715 – 1730

27750, b.m.d.¹⁴⁸, do Sieniawskiej

... Powiedał mi takze na przeszłym Rozgraniczeniu Jm Pan Radca będąc obranym przez Laudum¹⁴⁹ iuz dwa razy kommisarzem do Rewizyi Dobr Nord /?, Novae?/ Pocanonis, ze Hutę krzyształową chce włożyć w Taryffę, Jam rozne dawał ratie, iż tam StareHucisko dawna wies, ale iednakowo trzeba mieć staranie wczesnie ...

Szkoło w Hucie prostey naPogrzeb kazalem dniem y nocą robic, y odestać: z krzyształowey takze.

¹⁴⁸ w tekście: ... stanął Chorazy od Altyleryi koronney z dwiema kwitami Skarbowemi na Zwartę dwoiaką to jest: Starą pro Anno 1726 y ZaNowey Possesyi...; pogrzeb (o którym niżej mowa) – hetmana Sieniawskiego – odbył się 29.07.1726, a więc list pisany jest niedługo przed tą datą.

¹⁴⁹ laudum – uchwała sejmików ziemskich i wojewódzkich, w ogóle zjazdów prowincjonalnych; Po słowie przybywając na sejm składali swe lauda, czyli upowaznienie swych wyborców (Słownik języka polskiego, j.w., t. II, Warszawa 1902, s. 694 – 695).

27754, Płazow, 4.10.1724, do Sieniawskiego

... Doziera tey wapniarki JPan Reyman Porucznik, ale ze zadney niebierze ze Skarbu konsolaty¹²⁰ ani zadnego nie trzyma gruntu, procz co sobie gdzie naymie y oplaci. Supplikuje o kommizeratią¹²¹ do Respektu Panskiego na brezku [?]/ lat kilka siedząc, a szczerze Skarbowi usługując, gdzie tylko wakuje.

Targi słabe bywaią, dlategoze niemasz Gromad komu przypilnowac y naganiac, zdał by się Uniwersał Jasnie Oswieconego Pana y Dobrodzieia do pobliszszych Gromad iako to Lublincow, Zukowa, Gorayca, Rudy Rozanieckiey, Huty Płazowskiey prostey, Brusna, Huty krzysztalowej azeby do cudzych Miast na targi niejezdili, yzeby tego doyzal iak przedtym tenze JPan Reyman Porucznik. ...

27756, w Poteliczu, 12.01.1725, do Sieniawskiego

Arenda na Hucie krzysztalowej srodzesie przez to zepsowala, zaden tey trzymac niechcial ze Rzemiesnicy gotowe pieniadze brali ze Skarbu, y gdzieindziej co ktoremu potrzeba było kupowali, podwozili [?]/, a u swego Arendarza na borg brali bez pomiarkowania nad ich zarobek, nie mogąc tych długow odrobic, ani chcąc płacic, tak dalece ze kazdego Roku na drugi zostaią wielkie długi y Arendarzowi y Skarbowi piiając roboty nie pilnując i chcąc teraz do nalezytego przyprowadzic porządku, utrzymując całość Skarbu czytalem wszystkim Rzemiesnikom postanowienie w kontrakcie, azeby zaden Rzemiesnik nie bral wprzod pieniędzy gotowych ze Skarbu co zarobi, pako arendarz pierwey co dał na borg ktoremu nieodbierze długi, za co dał ... [?], ankrys?, aukrys?/ teraz ZłP. 200: zeby miał zawsze zaco kupowac victualia, nietak iak dotego czasu, poki miał zaco kupowac, na kredyt zaciagał, ziachałem umyslnie dla utwierdzenia tey kondytyi¹²² wkontrakcie, ale Panowie Rzemiesnicy zbuntowawszy się wszyscy dawniey zokazyi zabrania im gorzałki podwiezioney z Rawy w nadziei naywiecey Pana Szymona Przywodzcy, ani słuchac chcieli ani acceptowac, hucząc zemy kontraktowi nie będąc poddanemi podlegac nie mozemy y robic nie bedziemy, iakoz porzuciwszy Hutę poiachali się skarzyć do Jasnie Oswieconego Pana y Dobrodzieia Szymon y Bartel Dymarze Z tey ze rebellyi po moim Odiezdzie z tamtą zszedszy się wszyscy do Arendy, Matiasz Slufirz Polak Poddany z Sieniawy, dawno wyzwolony, ze mu niemogł predko mięsa wziąć naiego potrzebę, Arendarza za lep porwawszy włoczył po Ziemi; Arendarkę broniącą męża pottukł in facie wszystkich tenze przedtym Dragana takze mordował, owo zgoła tak strasznie zhardzieli porospuszczali się ze im zadna nie pomaga perswazia napomnienie ocokolwiek zaraz się wszyscy buntuią kupą, rzucaią Hutę, kiedy chcą robią. Nie radbym takie donosił dla irrykatyi inkonwenienne ale uwazaiąc zła konsekwentie muszę proevenire¹²³. Chłopca tego co sie na Matiasza Maystra porwał, temuz Samemu skarac kazalem przy Hutnikach plagam. Zaco P. Szymon urazał się, nieskarawszy go in recenti crimine¹²⁴. To donioszszy upadam do stop Panskich zostaiąc ...

¹²⁰ konsolacja, konselacja – 1. pocieszenie, pociecha... 5. pensja, zapłata, honorarium, 6. mały podarunek, datek pieniężny (*Słownik języka polskiego*, j.w., t. II, Warszawa 1902, s. 447).

¹²¹ komizeracja – litość, politowanie, współczucie (*Słownik języka polskiego*, j.w., t. II, Warszawa 1902, s. 421).

¹²² kondycja, kondycja, koncycja, konucya, kundycja – warunek, zastrzeżenie (*Słownik języka polskiego*, j.w., t. II, Warszawa 1902, s. 434 – 435).

¹²³ łac. wyjawić.

¹²⁴ łac. zaraz po przewinieniu.

27762, w Sieniawie, 14.04.1726, do Sieniawskiej

PS. Po napisaniu tego listu przywieziono tu z Huty krzysztalowej Taflę Sztuk 200: te nie wiem gdzie mają być ordynowane, jeżeli by do Warszawy miały być ordynowane to chyba by wzięto one na Statki Jasnie Oswieconey WMNM Panię Dobrodziejki Panu Szyprowi zawinąc umyślnie pod Szpiklerze kazawszy.

27769, w Hucie, 9.07.1726, do Sieniawskiej

Stanęszy tu za posłanemi Jasnie Oswieconey Panię Dobrodziejce Immoierentiami¹²⁵ [?/] Ichmosciow Panow Kommissarzow do pilnowania Scian Staroscinskiach przy terazniejszym rozgraniczeniu, co sie do dzis dnia stalo, donoszę. Dnia wczorajszego ziachawszy Ichmsc Panowie kommissarze na grunt nazywaiący sie Kobyle Jezioro pod Hutą krzysztalową o Cwierc mile¹²⁶, tam fundowali swoję Iurysdyktią¹²⁷ na Ichmosciow Panow Lipskich Aktoroco Illatią¹²⁸, ze to miejsce jest fundus controversus¹²⁹ y ze ztamtąd Granica Ich poczynasię a to dla tego zeby sobie ograniczyli Wioskę Jędrzejowską nagruntach iedni powiedali na Lowieckich do Cieszanowa należących drudzy, ze nagruntach Brusinskiach do Starostwa Lubaczowskiego należących, po tej Stronie Rzyki Tanwie od Huty krzysztalowej, aze Starostwo Lubaczowskie ma Granice Swoie gruntow Lassow pote Rzykę Tanwio, natym tedy fundamencie, niedopuszczalem fundowac Iurysdyktyi, o co bylo wiele kontrowersyi, yzarazem się manifestowal¹³⁰ przed Sądem manifeste... /brak widocznego zakończenia ze względu na wszycie listu/ konnotowali [?/], ale iednak natymze mieyscu akt zapisali, non derogando quidquano¹³¹ insze... /brak zakończenia j.w./ kiego prawa calosci, po zapisaniu nadzien iutrzeyszy, to jest na dzis odwołali. Po obiedzie tedy znowu natoz miejsce ziachali, czegom nie dopuszczal, stanęszy pod Miastem Lipskiem przy rzyce Tanwi, co gdy Ichmp Panowie Lipscy postrzegali, inną drogą swoią oprowadzili Ichmosciow Panow kommissarzow ale iednak doteyze Tanwie gdy wyzey przyziachali, ludzim swoich z Szlachtą rosstawil zeby niepuszczono, Oco wielki tumult Ichmsc Panowie Lipscy poczeli robic Lesniczego pohatasowali, do Szablil sie porywali, y rozegnauszy ludzi, zsprowadzili Commissią natoz Kobyle Jezioro, gdzie kompartytią [?/] [?/] zapisali, y Collaterares napisali po spisaniu Stron, Jm Pan Starosta Rzeczycki takze protestowal się o to, iż ten grunt jest Controversus, ale prawdziwszy Staroscinski, y tę konnotowali Ichmsc Panowie tedy Lipscy chcieli się manifestowac nannie, oto, zemnie dopuszczal przeiazdu na

¹²⁵ innotescencia - 1. uwiadomienie, oznajmienie, 2. praw. wezwanie do sądu (*Słownik języka polskiego*, j.w., t. II, Warszawa 1902, s. 96).

¹²⁶ ćwierć mili dawało odległość około 1,5 do prawie 2 km przy założeniu, że chodzi o milę polską, lub nieco powyżej 2,5 km jeśli brana jest pod uwagę 10-wiorstowa mila stosowana na Ukrainie (zob. *Encyklopedia powszechna Orgelbrandta* j.w., t. XVIII, 1864, s. 590 i t. XXII 1866, s. 340; *Ilustrowana encyklopedia Trzaski, Everta i Michalskiego*, j.w., t. III, s. 515; Z. Gloger, j.w., t. III, 1902, s. 216; *Wielka ilustrowana encyklopedia powszechna*, j.w., t. XVIII, 1932, s. 149; A. Brückner, j.w., t. I, s. 918 - 919).

¹²⁷ jurysdykcja, jurydykcja - 1. sądownictwo; moc sądenia i karania w prawnym obrębie sądowym, okręg sądowy... wyznaczał podkomorzy termin zjazdu na miejsce sporne, tam zakładał jurysdykcję, 2. (dawn.) sąd, trybunał, zebranie urzędników sądzących (*Słownik języka polskiego*, j.w., t. II, Warszawa 1902, s. 187 - 188).

¹²⁸ ilacja, illacja - prośba słowna do sądu albo urzędu, podanie ustne (*Słownik języka polskiego*, j.w., t. II, Warszawa 1902, s. 77).

¹²⁹ łac. grunt sporny.

¹³⁰ manifestować - 1. ogłaszać manifestem, zeznawać, oświadczać, obiecywać, deklarować publicznie, 2. objawiać, wykazywać, zaznaczać, akcentować publicznie, pokazywać, zdradzać, afiszować się, podpisywać się, 3. protestować publicznie (*Słownik języka polskiego*, j.w., t. II, Warszawa 1902, s. 873).

¹³¹ łac. nie pytając o nic.

granice Starostwa Lubaczowskiego za Tanew, ale nie przyieto, wielkie mi wyrzucali przed Sądem odgrazania, Zabicie biciem, y Sąd otozsamo na mnie obruszył się był, alesmy tam przeprosili ad apparentiam¹³² bo mnie Sąd Stymulował. Potych kłotniach totum negotium¹³³ limitowali ad diem 24. 8bris: y rozłachali się. ...

... To na nas najciezcy, ze Granice od tych Scian nie mamy, czy nie zabral Pan krukowski Plenipotent, czy zas nie wyięta, alem myslał uczynic manifest w Grodzie Bełzkim przeciw Pana krukowskiego, ze z papierami ziałchal zabrawszy nie mało ...

... Lipsy srodze się na mnie zawzięli o przywłaszczenie gruntów Jedrzeiowki y osadzenie Chłopow iako tez ozniesienie młynka za Tanwią ztey Strony Huty postawionego przez Pana Surskiego Dzierzawcy tegoz Huciska Starego od S.P. Jmci Pana Starosty Sandomirskiego na inney krynicy w gruntach Hucńskich ciekącey, oco zadna niemiała bydz prosekutia¹³⁴ prawna dotąd, lubo udatą ze była, a ludzie nieprzyznalią. ...

27773, Cieplice, 23.08.1726, do Sieniawskiej

... JW. Jeymsc Pani Chorążyna koronna pisze tu do mnie, zebym Lustr przysyłał, y pod Siedm piecow do Buska dał podwod, a zenato nie mam assignatyj zadney osobliwie na lustr, na wiele Swiec, czy gladki czy Szlufowany, supplikuię o rezolutią bom odpisał ze bez assignatyj wydac nie mogę ...

27775, Brusno, 5.10.1726, do Sieniawskiej

... Tafle do kościoła Włostowskiego są gotowe zrobione według modeluszu. Piec na Hucie krzysztalowej do robienia Szkla nowy dokonczaią ...

27776, Huta krzysztalowa, 16.10.1726, do Sieniawskiej

... Szyb N° 400 oddane są dawno JW. Jeymci Paniey Woiewodziny Bełzkiej z tuteyszey Huty, na ktorey piec wygaszony teraz bo sie popsuł, nowy sie stawia ...

PS. Natę Comissią musiałem się domyslic ziedney beczki młodych win poczetey dawno wziąc garcy szesc bo tu na Hucie ziazd był Ichmosciow Panow Sędziow Commissarzow: ato zpiwnice Oleszyckiey ...

Bibl. Czartoryskich rkps 5963 III - Korespondencja. Litera S., Vol. 208, Szuart Antoni Ludwik, listy 42504 - 42525, b.d. - 1731

42524, Lublin, 2.07.1724, do Sieniawskiej

Pokornie Supplikuię Łaski Waszey Xiążcecy Mosci, poniewasz Roku przeszlego oddalem rachunek tu w Lublinie na Summę złotych f 1191 - naktory suplikowałem o Satisfaktią, lub assignatią nie otrzymałem; teraz tedy bendąc przycisniony od moich Creditorow pokornie ...

... [?] Suplementu Łaski Panskiej Waszey ... [?] oruz oddaiąc się w Panską Protektię ...

zaiącznik
Na Potrzebę Jasnie Oswieconey Xiężney JMP Kasztellanowej Krakowskiej Hetmanowej Wielkiej Koronney zkramu Antoniego Szuarta w Lublinie Die 6 Marty A° 1721

¹³² iac. w obecności.

¹³³ iac. całą sprawę.

¹³⁴ prosekucja, prozekucja, prozekwowanie - ściganie, prześladowanie (Słownik języka polskiego, j.w., t. IV, Warszawa 1904 /?/, s. 1020).

	<i>Za Assignatją Zukiewiczowi</i>	f. 176
1723 d 10 May	10 Łokci Matery Aurora zesrebrem a 24	f. 240
14 May	12 Łokci Matery fioletovej zesrebrem y zło a 16	f. 192
	18 Łokci Granatowej zesrebrem a 18	f. 324
	8 ½ Cywki Galonu Marcipanowego a 12	f. 102
	12 ½ Cywki Koron Marcipanowych a 10	f. 125
	2 Tafle kryształowe a 16	f. 32
	<i>Suma</i>	1191

42525, Lublin, 28.01.1731, do Czartoryskiej /Czartoryskiego?/

Będąc dawno Domu Panskiego wiernem sługą, yteraz oddaę się w Panską Protekcyją oraz oznaimuję ze iusz przed lat Szescią JPan Mokin Gubernator Hutt JO WXMC wdepozycie umnie zostawił dwie Skrzynie y dwa pudła Szkła ruznego oczem pisałem do WJPana Szumanczewskiego Roku przeszłego nato dotąd niemam responsu, zaczem wiedząc zeto należy do Skarbu Waszey Xiążęcey MCI co jest to donoszę, od sklepu zas wktorem te skrzynie stoią od depozytu nalezec będzie Satisfakcyia wzczem się oddaę na Szczodrobliwą Łaskę Panską Waszey Xiążęcey Mosci ...

Bibl.Czartoryskich, rkps Gosp. 1472 – Dobra przemyskie Sieniawskich. Służba: tabele i wykazy ordynarii, 1712 – 1729

s. 13

Ordynarya P. Pisarzowi Prowentowemu Starostwa Lubaczowskiego d 15° Marty. 1727 A^o wypisana

s. 22

		korcy	w Garcy	Mace	w Gar.
<i>J.P. Mokinowi kapitanowi w Hucie krzysztalowej</i>					
<i>Zyta na Rok</i>	<i>w Gar. 18</i>	20	18	10	36
<i>Pszenice na Rok</i>	<i>w Gar. 18</i>	4	8	2	8
<i>Grochu</i>		2	4	1	4
<i>Hreczki</i>		8	16	4	16
<i>Jęczmienia</i>		13	6	6	24
<i>Owsa</i>		26	12	13	18
<i>Jagiel</i>		2		1	
	<i>Czyni Ordynaryey</i>	77	10	38	28
<i>Wieprz karmny ieden</i>	<i>f.16</i>				
<i>Siana Wozow Dziesięć po f 3</i>	<i>f.30</i>				
<i>Solaryum z Huty f</i>	<i>f.400</i>				
	<i>Wszystkiej Ordynaryey Roczney</i>	77	10	38	28
<i>Pisarzowi wHucie teyże</i>					
<i>Żyta na Rok</i>	<i>w Gar. 18</i>	6	12	3	12
<i>Pszenice na Rok</i>		1	2		20
<i>Grochu</i>		1	2		20

<i>Hreczki</i>		6	12	3	12
<i>Jęczmienia</i>		6	12	3	12
	<i>Czyni Ordynaryey</i>	22	4	11	4
<i>Wieprz karmny temusz ieden</i>	<i>f.12</i>				
<i>Matyaszowi Magistrowi</i>					
<i>Zyta naRok</i>	<i>w Gar. 18</i>	6	12	3	12
<i>Pszenice naRok</i>	<i>w Gar. 18</i>	1	12		20
<i>Grochu</i>	<i>1</i>	12		20	
<i>Hreczki</i>	<i>6</i>	12	3	12	
<i>Jęczmienia</i>	<i>6</i>	12	3	12	
	<i>Czyni Ordynaryey</i>	22	4	11	4
<i>Wieprz karmny ieden</i>	<i>f.12</i>				
<i>Szałayskiemu do Lustrow</i>					
<i>Żyta korczykow</i>	<i>3</i>	6	1	24	
<i>Pszenice</i>	<i>1</i>	2		20	
<i>Grochu</i>	<i>1</i>	2		20	
<i>Hreczki</i>	<i>3</i>	6	1	24	
<i>Jęczmienia</i>	<i>3</i>	6	1	20	
<i>Za Wieprza iednego</i>	<i>f.12</i>				
	<i>Wszystkiew Ordynaryey</i>	12	4	6	4
s.23					
<i>Sapsatowi Szafarzowi Hucielskie</i>					
<i>Żyta samego naRok</i>	<i>w Gar. 18</i>	6	12	3	12
<i>Pszenice naRok</i>	<i>w Gar. 18</i>	1	2		20
<i>Grochu</i>	<i>w Gar. 18</i>	1	2		20
<i>Hreczki</i>	<i>w Gar. 18</i>	6	12	3	12
<i>Jęczmienia</i>	<i>w Gar. 18</i>	6	12	3	12
	<i>Czyni Ordynaryey</i>	22	4	11	4
<i>Chłopcom wHucie na nauce będący</i>					
<i>Krup Hreczanych nawszystkich</i>		55	18	27	29
<i>Tymże Solarium na Tydzień po f 2</i>					
<i>Uczyni naRok zInraty Hucień</i>					
<i>skiey natychże Chłopców</i>	<i>f.1244</i>				
<i>Słoniny Polci 12 af 5</i>					
<i>Chust każdemu po Par 3 naRok</i>					
<i>Butow po par 2.</i>					
<i>Nawszystkich Chust Par N° 36</i>					
<i>aButow tymże Par N° 24</i>					

Bibl. Czartoryskich, rkps Gosp. 1469 – Dobra przemyskie Sieniawskich. Służba. Tabele ordynarii, 1712 – 1729.

k. bez nr

Expensa ordynaryjne w kluczu Oleszyckim Sieniawskim y Starostwie Lubaczewskim w Oleszycach d 15. February 1729. wypisane

...

Na Zapłacenie Rzemiesnikom wHucie krzysztalowej f. 3600¹³⁵

AGAD, Archiwum Skarbu Koronnego, Dz. LVI L2 II, Inwentarz Starostwa Lubaczowskiego. Województwo bełskie, 1729¹³⁶

k. 144

Inwentarz Starostwa Lubaczowskiego w nim Miast, Wsiow, Folwarkow, Budynkow, Osiadłości Poddanych, Powinności, Prowentow etc: etc: po Śmierci S.P. J.O. JeymCi Pani Elzbiety z Lubomirskich Sieniawskiej kasztellanowej krakowskiej Starosciny Lubaczowskiej etc Jasnie Wielmożnym Ichmościom Panom Janowi na Słupowie y Ewie z Leszczyńskich Szembekom kanclerzom W.k. Łomzyńskim Grudziądzkim, Campinowskim etc. etc. Starostom Małzonkom, vigore Privilegij, Serenissimi AVGVSTI, II REGIS, POLO: niarum de data Varsavi d die. IV. Mensis May, A. DOMNI. MDCCXXIX gratiose Collati¹³⁷: Przez Jmci Pana Stanisława ze Słupow Wałdowskiego Skarbnika Wschowskiego od Skarbu korońskiego zesłanego za Uniwersalem Jasnie Wielmożnego Jmci P^o. Franciszka Maxymiliana, z Tęczyna Ossolin: skiego, Podskarbiego Nadwornego krńskiego, Skarbu Rzplitey, krngOy Ceł J^oK Mci Nadwornych Gūrlngo Administratora w Warszawie d 5ta May A. 1729. datowanym, Podany w Zamku Lubaczowski Sub Actu et data Feria 5ta post Dominicam Cantate /Currente?/ Anno Domini 1729 no¹³⁸.

¹³⁵ zarejestrowane pomiędzy adnotacjami: OO Karmelitom Krakowskim prowizyi f. 1120, JXiedzu Plebanowi do Fary w Sieniawie f. 420, Ogrodnikowi w Dziłkowie Magistrowi f. 240, Gospodarzowi Oleszyckiemu f. 100, Pustelnikowi w Potyliczu f. 61, Gospodyni w Zukowie f. 15, etc.

¹³⁶ za wskazanie tego dokumentu składam podziękowania Aleksandrze Kasprzak z Działu Szklą i Ceramiki Muzeum Narodowego w Warszawie.

¹³⁷ łac. na mocy przywileju Najjaśniejszego Augusta II króla Polski datowanego w Warszawie dnia 4 maja Roku Pańskiego 1729 łaskawie nadanego.

¹³⁸ łac. na podstawie aktu we czwartek po niedzieli...?/, bieżącego?/ Roku Pańskiego 1729.

k. 154

Huta Prosta Płazowska

Szopa do robienia Szklą z drzewa budowana dranicami pobita na Sochach Stara zła inszey potrzeba ale teraz ieszcze Hutnicy robią. wteyze Szopie komora dla schowania Szklą, do ktorey drzwi na biegunie drewnianym zWrzeciędzem y Skoblami, przy tey komorze druga komorka naPopioł, Wteyze Szopie Izdebka przybudowana dla Szularza, Ite Izdebka druga z drzwiami y Oknem iednym bez Zelaza, Piec dorobienia Szklą ieden, Piec do rozprawiania Taflı drugi, Piec do suszenia Szyt trzeci, Piec do cyngowania donic Czwarty, Piec do Agitowania¹³⁹ popiołu piąty. Za Szopą Izdebka dla Szafarza zdrzwiami Okienkami y Piecem prostym kamiennym. Budynku Mieszkalnego Inszego inszeg^o dla Arendarza nımasz procz tych Izdebek ktore sã Pola takze Obszarne^o nımasz tylko nowiny¹⁴⁰ zktorych Czysz płacą Poddani Arendarzowi.

k. 155

Naczynie Zelazne Hutnicze.

Błach zelaznych dwie do Zatykania Pieca taflowego

Pręt dlugi Zelazny do Taflow ieden. Widetki zelazne do rosprawiania Taflı.

Falmayza do Obrzynania cholew. Kijan do Obrzynania kamieni

Stachel Zelazny do ustawiania donic. Rurayza do mieszania Szklą,

Szopelnia¹⁴¹ do wybierania Szklą. Jankielnia do Popiołu.

Pociask do wygrzebowania Popiołów z Pieca.

Szarston od Obracania ieden. Fulayza do warsztatu iedna.

Widły zelazne do wybierania garkow z pieca zeSzklęm.

Osady wtey Włosce iest Chalup N. 25. Siedzą na Nıwach z Lasu Panskieg^o wykopanych, Poddanych do tey Huty Panszczyznę odrabiających Poczęznych iest N. 19. Piesznych N. 6. Ci robic powinni, ktorzy mają bydło to bydłem ktorzy nımają to yPieszą dzien ieden wKazdy tydzien Szyt Szyt rąblą y przywozą do Huty kazdy Poddany Osm kop za dzien Panszczyzny, parą Bydła, Ci zas co bydłani mają yrobią Pieszą po dwanasie kop za dzien ieden wyrąbac powinni, Zazen, Obzen, Zakos, Obkos, kazdy po dniu iednym odbywa. Nazarobek do Zniwa Zagroszy Szesc po iednemu Czeladnikowi wysyłać powinni raz albo dwa przez Zniwa. Innych robot nieodbywaią ani podatku nieplacą. Gruntu ma kazdy Poddany wymierzonego Sznuorem Skarbowym po SzescioroStaj z łką yz Ogrodem do dnia Panszczyzny. Kiedy się Szopa Zruynuje y reparației potrzebować będzie powinni bez Panszczyzny reparaować.

k. 155

Huta krzysztalowa.

Wktorey począwszy od Folwarku circum circa oprocz Wsi iest Osady z Browarem karczmą, wielką y porzonną z Szopą Hutniczą yBudynkami Rzemiesniczemi iest Budynkow N. 11.

¹³⁹ agitować - aptekarski: mieszać, klócić (Słownik języka polskiego, j.w., t. I, Warszawa 1900, s. 13); od łac. agito - poruszam.

¹⁴⁰ nowina - grunt po lesie wykarczowanym, ziemia po raz pierwszy pod uprawę wzięta (Słownik języka polskiego, j.w., t. III, Warszawa 1904, s. 415); nowina, nowizna - nowa rola, przedtym nie orana (Słownik staropolski, j.w., s. 234).

¹⁴¹ zob. przypis 68.

Wszystkie porzonne pod dachami Gontowemi nie dawno pobudowane, Piece we Wszystkich Zielone dobre, drzwi y Okna na Okowach Zelaznych Piec Hutniczy w Szopie teraz zagaszony y Obalony Sam przez Sie bo Hutnikow niemasz tylko trzech a Czwarty Magister. Insze Piece w teyze Szopie Stoia, Tafelnia przy tey ze Szopie przy boku z Drzwiami Oknami y Piecem do rozprawiania Taflí dobra; Magazynow w teyze Szopie iest trzy dobre do Składania Szkła. Szpiklerz w Folwarku dwoisty przebudowany niedawny pod Dachem Gontowym dobry z Drzwiami na Zawiasach mocnych Zelaznych z Wrzeciędzami y Skoblami do Zamykania. Studnia między

Continuatio Opisanía Budynkow w Hucie krzyszałowej.

Studnia między Szopą y Folwarkiem cembrowana bez Zurawia. Cerkiew porzonna oparkantona y Grunt nadany doniey z Hucínskich Sztuka Pola. Notandum pod karczmą Sklepek murowany y kuchnia w karczmie murowana.

k. 155

Wies Hucisko Stare do Huty krzyszałowej należąca.

Ta Wies niema Gruntow dawnych pod Sobą na ktorychby była lokowana tylko Siedzą Poddani na Niwach z Lasa wykopanych, a kazdemu wydzielono do dwoch dni Panszczyzny po dziesięć Stay Pola. Ci Poddani zadnego Czynszu z Osiadłosci nieplacą, ani Osepnego Owsa nie dają ani Daniny tylko od Owiec Stronkę tak iako y w całym Starostwie. Szarwark ponieważ od Stawow daleko więc do Brusínskigo małego odrabiac powinni kiedy potrzeba Cozas na Gruntach Hucínskich więc Zasieią nad Stay dziesięć Panszczyznianych płacic powinni. Szyt do Huty Pieszey powinien wyrąbac kop Osm Za dzien Panszczyzny, a Pociężny narąbac y złożyć w Hucie kop pięć; Osady w tey Wsi iest Chałup N. 24. Poddanych Pociężnych iest N. 12. Piesznych N. 12.

k. 155

Wies Brusno

Ta Wies stoi na Łanach N. 15 $\frac{1}{4}$, z ktorých należy Sołtysom Łan ieden, do Cerkwi pullanu, Osady w tey Wsi iest Chałup N. 28 prócz Popa, Diaka, y sołtysow Poddanych Pociężnych iest N. 13. Piesznych N. 15. Panszczyzny z Łanu robią wtydzien Dni N. 16. Szyty do Huty woząc kiedy roskazą poki Huta Stac będzie tylez woząc Szyt yrąbiąc iako y Hucínscy Poddani, agdyby Huty niebyło tedy do Folwarku gdzie Ordinowac będą tak Odrabiac powinni iako y Insze Wsie y Podwody Za Panszczyznę po tylez biorąc iako yz Inszych Wsiow do tego Starostwa należących y wszystkie roboczny y dni pomocne tak odbywac iako y Insze Wsie y Tramy wozic Rokowe Ateraz poki robią do Huty, za to wszystko Szyty wozic powinni. Konopi nie moczą y niemiedlą poki do Huty robią, ale wyprząsc powinni po Sztuce z Cwierci Łanu Pola. Czynszyku Drobny nazwanego płacą z łanu f 4, furowego f 3, g 22, z Osiadłego, kur Cztery y Jay dwadziescia. Owsa Osepnego^o nie dają bo Łak niemaią. Naymu Zniwney Cwierci należy f 8. Stronkę od Owiec tak płacą iako y Insze Wsie w Starostwie, iako to Dziewięcierz y Żerowe od Swin kiedy Bukiew Zrodzi y pasą w Lasach. ...

k.105

Stało pewne y wntwczym nieodmienne postanowienie z Jm Panem Piotrem Braumem Obywatelem y Kupcem Warszawskim wten nizey opisany sposob. Iz Jasnie Wielmożna JEymść Pani Woiewodzina Połocka Hetmanowa Polna W^o X^a Lit^o: daie Trzech Hutnikow swoich poddanych Dziedzicznych Ignacego Meluczaka, Matyasza Kruczaka obydwu zDobr Oleszyckich, a trzeciego Alexandra Zaiączkowskiego z Sieniaskie^o Klucza do robienia różneg^o Szkła wHucie którą trzyma tenże JEymść Pan Piotr Braum, poki tedy wtey Hucie JEmpana Brauma robić bendą połowa od Kopy którą zrobią ma należeć do Skarbu J.W. JEymści Pani Woiewodziny Połockiey, a druga połowa dla pomienionych Hutnikow cedere may¹⁴² powinna. Ciz Hutnikowie roboty swojey powinni bendą mieć Registr. iak wiele czego zrobili, aby przy porachowaniu mogło się doskonale wiedzieć co do Skarbu J.W. JEymści Pani Woiewodziny importancyi¹⁴³ aco tymże Hutnikom bendzie należało. Jako tedy namieniony JP. Braum odebrał rzeczonych wzwyż Hutnikow zDobr J.W. JEymści Pani Woiewodziny Połockiey tak po zakończoney Swoiey robocie, lub tez iak zaydzie dyspozycya JEy, tamże ich przystawic y pod Jurisdikcyą Ekonomu czyliteż inney zwierzchnosci oddac ma y powinien bendzie. Tym zas Hutnikom przykazuje się Surowo, zeby dyspozycyi JP. Brauma wewsztykim słuchali y Jemu posłuszni byli y przy wszelkiey pilnosci y modestyi¹⁴⁴ zachowali się roboty pilnując a nie swywoli żadney ani rozpusty bo zato karani bendą gdy się nanich co pokaże, ktore to postanowienie dla wagi y waloru własną abutrinque¹⁴⁵ ??/ podpisują ręką Działo się w Warszawie d 1ma Augusti 1729 A^o.

Maryia Zofia z Sieniawskich Denhoffowa

WPHPWXL

Piotr Braun

Bibl.Czartoryskich, rkps Ew. 299 – Klucz oleszycki. Supliki poddanych, XVIII, 1801 – 1880 i niedatowane

k.34

(Do Marii Zofii Denhoffowej, 1730)

Jasnie Oswiecona Miłosciwa Pani y Dobrodzieyko nasza

My Ubodzy Rzemiesnicy Huty krzysztalowej, awierni Poddani Jasnie Oswieconey Pani yDobrodzieyki Miłosciwej, Rysownicy y Szlifirze, Iz będąc alienowani¹⁴⁶ z Huty Krzysztalowej po SP. Jasnie Oswieconey Pani naszej Miłosciwej y Dobrodzieyki, ktora nas kazala sprowadzic Do Dzikowa do dokonczenia Szkła zabranego kładkiego zteyze Huty, iako to doSzlifowania y Rysowania, ktoreto Szkła znayduiącesię Gładkę w Magazonie Dzikowskim wszystkie pokonczyliśmy, y tuz więcy roboty nam niestało = Teraz tedy Jasnie Oswiecona Pani y Dobrodzieyko nasza pokornie Suplikujemy gdzie obrocic się mamy. bo kiedysmy robili Tosmy z Laski Jasnie Oswieconey Paniey y

¹⁴² iac. przypaść.

¹⁴³ importancja – dochód (Słownik języka polskiego, j.w., t. II, Warszawa 1902, s. 85).

¹⁴⁴ modestja – skromność, umiarkowanie (Słownik języka polskiego, j.w., t. II, Warszawa 1902, s. 1026).

¹⁴⁵ alterique, alterneque? iac. po kolei, kolejno.

¹⁴⁶ alienowany – pozbyty, tj. przekazany komuś aktem prawnym na własność lub korzyść (Słownik polszczyzny XVI wieku, j.w., t. I, Wrocław-Warszawa-Kraków 1966, s. 140).

Dobrodzieyki mieli według proporcji zarobku Wjwendę⁴⁷ swoje mieli, a teraz gdy nam tuż roboty niestaie pokornie Suplikujemy o Sufficyentią nam naznaczoną, gdyż my ubodzy niewiemy gdzie obrocic się y miescic mozemy się, y co daley Czynic mamy Barwe zas ktora nam należała y obiecana była przez SP. Jasnie Oswiecony Pani naszej Miłosciwey ze nam zaraz miała bydz dana, ale postfatam osehła [?] y nieodebraliśmy oney. Więc pokornie Jasnie Oswiecona Miłosciwa Pani Suplikujemy onie azeby nas mogła doysc, My zas iako wierni Rzemiesnicy y Poddani Jasnie Oswieconey Pani Miłosciwey Magestat Boski Błagac Jako

*Naynizsi Podnozkowie
Bartosz Rysownik
Grzegorz Rysownik
Walenty Rysownik
Matyas Szlifirz
Piotr kotowski Rysownik
Stefan Slifirz
Jędrzey Rysowniczek*

zDzikowa d 29 Juny A°. 1730.

⁴⁷ wjwenda – przeżycie, utrzymanie; żywność, zapasy żywności (*Słownik języka polskiego*, j.w., t. VII, Warszawa 1919, s. 634).

DOCUMENTS FROM 1717 TILL 1729 CONCERNING A HISTORY OF MANUFACTURES OWNED BY THE SIENIAWSKI FAMILY IN VICINITY OF LUBACZÓW (PART TWO AND APPENDIX). SUMMARY

We aim in this present publication at filling a gap in our knowledge, concerning 18th c. production of artistic glass in Poland, only on rare occasions supported with published archive materials, forming its solid basis. This present article is an additional note to the two hand-written texts, published *in extenso* in the previous issue of "Studia Wilanowskie", which dealt with the earliest phase of activity of a glass manufacture in Lubaczow starosty – the first Polish manufacture producing luxurious artistic glass. It was established in South-Eastern territories of today's Poland, within the lands owned by the great hetman of the crown, Adam Mikołaj Sieniawski (c. 1666 – 1726), who followed the best patterns of European enterprises of the time. The organisational jobs and running of the manufacture Sieniawski handed to Mr. Konstanty Franciszek Fremel, well known specialist brought from Saxony, who some years before successfully created crystal-glass manufacture in Bielany, near Warsaw, owned by the king Augustus II.

In the Appendix, which follows the text, there will be presented a handful of selected fragments of hand-written texts concerning glass-manufactures, rediscovered, in the same manner as

the previously presented one, in a repositories of the Princes Czartoryski's Library in Cracow (with the exception of one text which comes from the Old Document's Archive in Warsaw). Obviously, a value of these texts for those who cannot read and understand Polish, will be scarce. A part two of commentaries accompanying archival annex is meant to interpret at least some of the problems, which were detected in all sources in question. It contains systematised data on another glass manufacture established in the same locality even earlier than Huta Kryształowa. This workshop, located near Płazów, which specialised in making merely "simple", utilitarian glass – vessels lacking ornaments (such as bottles, jars, lamps and glasses) and first of all, sheet glass – was used as source of raw materials and organisational basis for the Huta Kryształowa manufacture. Those products, even if they happened to survive until present days, cannot be differentiated from other goods of that period, as they were made in large quantities in many enterprises, oriented on making profits and totally lacking artistic ambitions. One can only point out buyers of that glass upon an information scattered in the quoted sources and bring a bit

closer a small group of glassblowers recruited from the local dwellers. Luckily preserved, though not very detailed descriptions of both manufactures and their surroundings, written in 1718 and 1729 (in a period of changing ownership of Lubaczów starosty – the next after Sieniawski family), allow us to learn about the looks of their edifices, furnaces in use and tools employed as well as to observe a development of settlements established around them. Those archives also contain lists of subjects and their duties for the manufactures (obligatory supplies of timber cut

in the forests, which were used for fuels necessary for glass production). Analysis of data collected from those sources makes also possible reconstruction of well thought organisation of the whole starosty, based on a system of serfdom, aiming at bringing to life a luxury glass manufacture, planned by Sieniawski in Huta Kryształowa.

In closing section of the two parts of my publication (which will follow this appendix) I present an index of persons mentioned in quoted archives, which is meant to be a help in comprehending the whole materials.